Дачникам
садівникам
городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім • Сад • Город

2 лютий 2005

● "Золотий фазан" на грядці

● Обрізування черешні

● Новий спосіб розмноження кизилу

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, кандидат юридичних наук

ЯКІ ВОНИ, ДАЧНІ КООПЕРАТИВИ, В НОВИХ УМОВАХ?

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Я ваш давній і постійний читач. Як на мене, журнал корисний і потрібний. Такий журнал повинен бути настільною книгою у кожній селянській родині, бажано в ще більшому обсязі. Хай не все, що надруковано в "ДСГ", використовується, але він інколи примушує задуматись над нашим буттям.

Я народився і виріс у селі, після закінчення вузу мешкаю у місті, але в душі і помислах я селянський хлопець, люблю працювати на землі. І дуже незрозуміло, неприємно стає на душі, коли бачиш по селах занедбані сільські подвір'я, повалені огорожі і рідко де можна побачити гарні тини, оспівані в піснях біленькі хатини, обмережані квітами.

Наші селяни ще якось картоплю навчилися вирощувати, а от щоб оселя милувала око, то, на жаль, не в усіх до цього, руки доходять.

Чомусь у нас, на Львівщині, обмаль фруктових садів, на наших ринках фрукти здебільшого завезені з Польщі, а наші уславлені сорти рідко де побачиш.

Колись великі надії покладалися на дачні колективи, тепер і ця остання надія соціалізму потрапила в стан руїнації, кожний тягне свій віз самотужки, люди розчаровуються у своїх мріях.

Не тільки у нас, на Львівщині, але й довкола кожного міста України можна зустріти занедбані дачні ділянки, хоча люди тут працювали у поті чола, боролися з різними шкідниками, а ось з новим, двоногим шкідником, який за один заліт може знищити всі плоди твоєї праці, не скрізь і не завжди на нього є належна управа.

Тому, повинен не тільки розповідати, давати пораду, як виростити ту чи іншу культуру, але ще й надавати більшої уваги вихованню громадян, подавати матеріали про обмін досвідом з організації дачних кооперативів.

Інколи чуєш, що "ДСГ" для села не підходить, там і так усе зрозуміло: є ж хатка, біля хати город, виорав, посадив і роботи по саму зав'язку, і вгору немає коли подивитися. А ті грядочки, клумбочки, то для вас, городян.

Але я думаю: дуже добре, що журнал друкує консультації для сільських жителів. Як на мене, я б їх видав окремим виданням. Маю на увазі конкретні запитання з відповідями з питань реформування села.

Тому що, друкуючи матеріали для сільських жителів, ви лишаєте поза увагою нас, дачників, ваших основних передплатників, бо ж поговорити є про що, головне, як відродити дачні ділянки, щоб вони приносили радість і були корисними.

Я теж перебуваю у кооперативі, занедбаному з вини колишніх наших керівників. Тепер хочемо відродити, то ж дуже прошу, допоможіть у консультаціях.

Отже, мої запитання:

Як тепер, у нинішніх ринкових умовах, організувати (зареєструвати) дачний кооператив, на основі яких діючих нормативних документів діяти, які тепер вимагаються документи для створення кооперативу.

Кооператив, колектив, садівничий, городній, садово-городній. Чи є у цих назвах якісь "підводні камені".

Чи обов'язково кооперативи тепер повинні входити до обласного товариства, які взаємостосунки повинні бути між ними.

Які розміри дачних ділянок дозволяє тепер законодавець, які ділянки не дозволені до приватизації.

На ці та інші питання стосовно організації дачних колективів у нових умовах можуть бути роз'яснені в одній статті, за що ми завчасно дякуємо. Запрошую голів дачних кооперативів до обміну досвідом.

З повагою

Василь Черниш,

м. Львів

Поділяємо Вашу турботу про неврегульованість у даний час питань організації та діяльності колективних садівничих товариств.

Проведення економічної та земельної реформи поставило цілий ряд питань, які неврегульовані новим законодавством України з питань колективного садівництва. Типовий статут колективного садівничого товариства прийнятий ще за радянських часів і не відповідає сучасним умовам організації ведення колективного садівництва. Хоч проект нового закону про садівницькі товариства розроблений, але Верховна Рада не розглянула і не прийняла його. Він ще не став законом.

1. З питань організації нових садівницьких товариств у сучасних умовах слід керуватися діючим земельним кодексом України та іншими нормативними актами, якими регулюється порядок створення та діяльності кооперативних сільськогосподарських підприємств та господарських товариств.

2. Відповідно до Земельного кодексу України (ст. 35) громадяни України мають право набувати із земель державної і комунальної власності безоплатно у власність або на умовах оренди земельні ділянки для ведення колективного або індивідуального садівництва.

Розмір земельної ділянки для ведення садівництва, яка надається безоплатно, може бути не більше 0,12 гектара. Земельні ділянки, надані для ведення садівництва, можуть бути приватизовані.

Член колективного садівницького товариства може приватизувати земельну ділянку без згоди на те інших членів цього товариства.

3. Із земель державної або комунальної власності можуть надаватися громадянам або колективам громадян земельні ділянки для городництва на умовах оренди, тобто в тимчасове платне користування.

На цих ділянках закладання багаторічних плодових насаджень, а також спорудження капітальних будівель і споруд не допускається (ст. 36 Земельного кодексу України).

4. Колективні садівницькі товариства можуть об'єднуватися за територіальною ознакою у районні, міські, обласні, республіканські ради садівницьких товариств або за відомчою ознакою.

Вказані ради можуть розглядати питання діяльності садівницьких товариств окремих територіальних одиниць чи відомств, які носять рекомендаційний характер, представляти товариства перед відповідними адміністративними органами чи відомствами.

ДІМ·САД·ГОРОД· № 2 2005 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

КОМУ НАЛЕЖИТЬ СПАДЩИНА?

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Просимо дати нам роз'яснення на наші запитання.

Раптово помер наш батько, але свою спадщину нікому не заповів.

Залишилася мачуха та спільна їхня дочка і нас двоє. Мачуха з батьком у законному шлюбі не була, але прописана до двору, хоча зараз у селі не проживає, а мешкає у дочки в Києві і там отримує пенсію.

Поясніть нам, будь ласка, хто має право на батькову спадщину?

В.М. Вознюк,
м. Черняхів, Житомирська обл.,
вул. Млинова, 6, кв. 3

За відсутності заповіту спадкування здійснюється за законом.

Спадкоємці за законом одержують право на спадщину почергово. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

У другу чергу спадкоємцями померлого виступають сестри спадкодавця, його баба та дід, як з боку батька, так і з боку матері.

У третю чергу право на спадкування мають рідні: дядько та тітка померлого.

У четверту чергу спадкоємцями померлого є особи, які проживали із спадкодавцем однією сім'єю не менше п'яти років до смерті спадкодавця.

У п'яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно.

Кожна наступна черга спадкоємців одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги (ст. 1258 Цивільного кодексу України).

Отже, у нашому випадку ми маємо спадкоємців першої черги. Ними є діти спадкодавця. Вони є спадкоємцями в рівних частках.

Мачуха не перебувала в зареєстрованому шлюбі з померлим і права на спадщину не має.

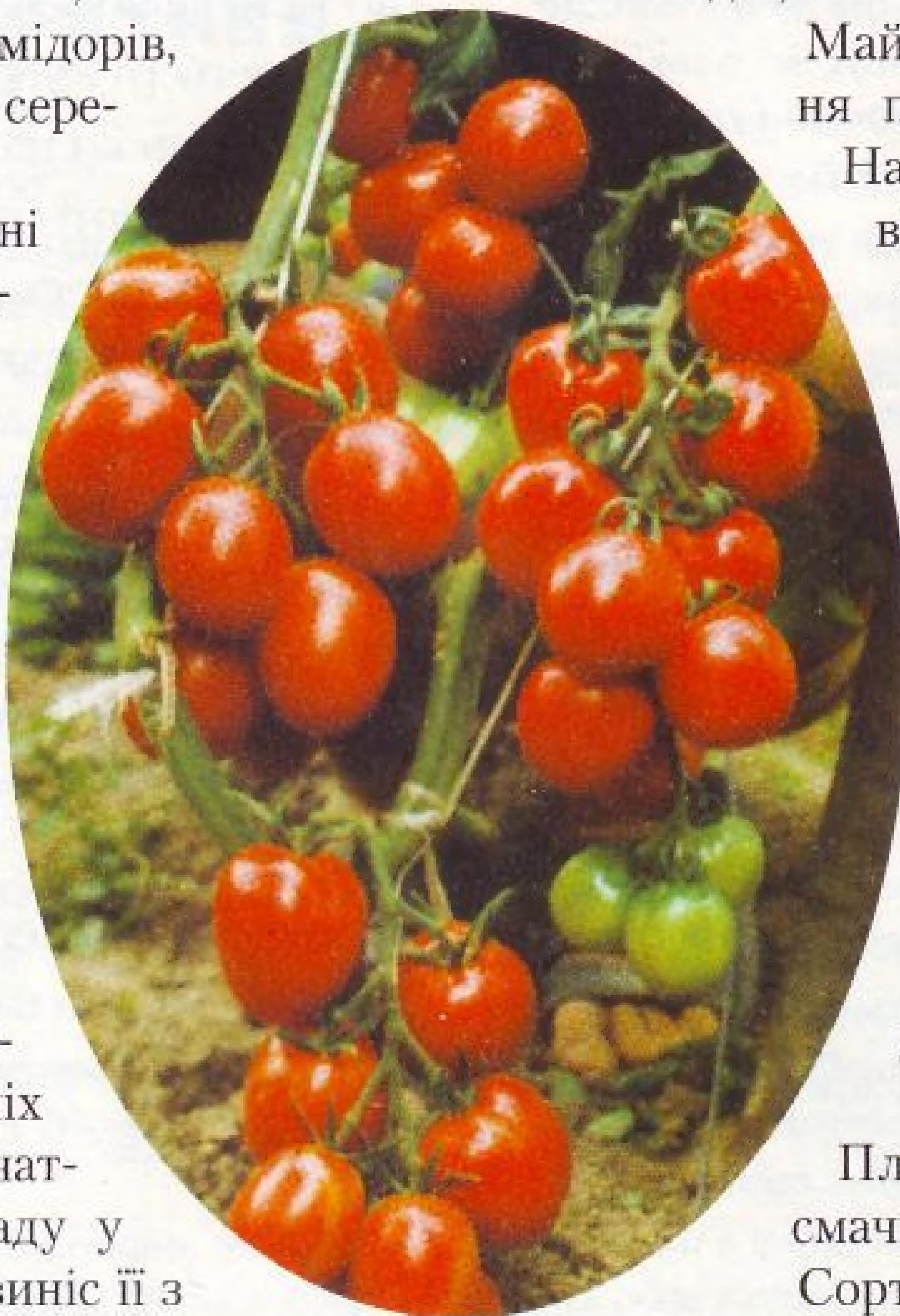
Місце прописки у розв'язанні питань спадкування значення не має.

ПОМІДОРИ НА ПІВНОЧІ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ

Скупими на тепло та вологу були минулого року весна і літо на Чернігівщині. Холодні травневі ночі, обмаль дощів у червні затримали розвиток помідорів, особливо ранніх. До того ж заморозки в середині травня значно пошкодили рослини.

Тим, хто зробив ставку тільки на ранні сорти, не пощастило. Вони втратили значну частину врожаю.

Передбачаючи такі особливості клімату нашого поліського краю, я, крім ранніх, висадив чимало середніх та пізніх високорослих сортів і не програв. Вони мене добре виручили і забезпечили досить високий урожай.

Суха погода не дала можливості фітофторі рано уразити рослини, хоча вона не обминула помідорні грядки в середині серпня.

Як завжди, виростив ранню і добре загартовану розсаду. Висіяв насіння ранніх сортів наприкінці лютого, інших – на початку березня. Вчасно розпікірував розсаду у більші ящики, а в першій декаді квітня виніс її з приміщення надвір у плівковий розсадник, де вона росла аж до висаджування в грунт. У холодні ночі довелося накривати парник утеплювальними матеріалами. Висадив ранню розсаду 1 травня, пізню – через тиждень.

Заморозок, що трапився в середині травня, пошкодив переважно пізні помідори, які були висаджені останніми і ще не зміцніли. Ранні й середні сорти задовільно витримали нічне похолодання.

Пошкоджені рослини згодом дали бічні пагони, на яких зав'язалися плоди. Засохле листя зрізав, а кущі підживив курячим послідом.

Холодна погода значно затримала як цвітіння, так і зав'язування плодів у ранніх сортів. Так, якщо в сприятливі роки цвітіння цих сортів розпочиналося в середині травня, а утворення плодів – в останній п'ятиденці, то в 2004 р. більшість ранніх сортів зацвіли у третій декаді травня, а утворили плоди в третій декаді червня. Отже, розвиток помідорів затримався на цілий місяць.

На відміну від ранніх, середні та пізні сорти зацвіли й утворили плоди у звичайні для них строки і розвивалися нормально, потерпаючи лише від нестачі вологи.

Достигання найранніших сортів (Спиридонівський, Вікторія, Безрозсадний, Легіонер) розпочалося лише в третій декаді липня. Переважна більшість ранніх сортів достигали в кінці липня – на початку серпня. Непоганий урожай забезпечили такі сорти: Стрімкий, Дарина, Регіна, Санька, Ірина, Тайгена.

Особливо привабливо виглядав серед ранніх помідорів новий сорт молдавської селекції Санька. Кущі в нього невисокі (50 см), міцні. Вони були рясно обвішані яскраво-червоними, а під час достигання – рожевими плодами з міцною шкіркою. Зірвані плоди можна зберігати 2–3 тижні неушкодженими, що важливо для їхньої реалізації. Плоди солодкі, смачні. Достигають до самої осені.

Майже разом з ранніми у першій декаді серпня почали достигати середньостиглі сорти. Найбільшою продуктивністю з-поміж них відзначалися такі: Геркулес, Юліан, Витязь, Юнона, Фаворит, Зефір, Ласунчик. У них невисокі (40–50 см), міцні кущі, на яких добре тримаються численні плоди масою близько 100 г, а в сорту Фаворит – до 200 г. Перспективний сорт Полюс-2, у якого дружно зав'язуються і достигають округлі великі плоди однакового розміру.

Сорти Сабрина і Солярис, крім високої урожайності, відзначаються ще твердими плодами з дуже щільним м'якушем, завдяки чому вони придатні для засолювання.

Високий урожай дає також Ласунчик. Плоди у нього рожевого кольору, ніжні, смачні в салатах.

Сорт Дар надзвичайно урожайний. Кущі у нього, як у винограду, обвішані ґронами помідорів, що достигають до настання холодів. Одним з кращих високопродуктивних сортів середнього строку достигання є Альонушка. Плоди у нього плоско-округлі, великого розміру (до 300 г), смачні.

З-поміж високорослих сортів кращими смаковими якостями відзначилися: Бізон малиновий, Корніївський, Чумак, Княжич, Прекрасний, Рожевий фламінго. Високі урожаї дали сорти: Барон, Малиновий дзвін, Чорний принц, Диво землі, Золоте руно, Слов'янський шедевр. Найбільші плоди були у сортів Спринт Таймер, Цукровий бізон, Бояриня, Шунтукський велетень. Окремі помідори сягали півкілограмової маси.

Дуже красивими плодами вирізнявся Струмок. Плоди у нього великі, кулеподібні, з блискучою яскраво-червоною шкіркою, без зелених плям.

Не підвів і старий сорт Де Барао. На ньому зав'язалося по 5–6 китиць із смачними плодами – сливками. До того ж цей сорт відзначається стійкістю до фітофтори.

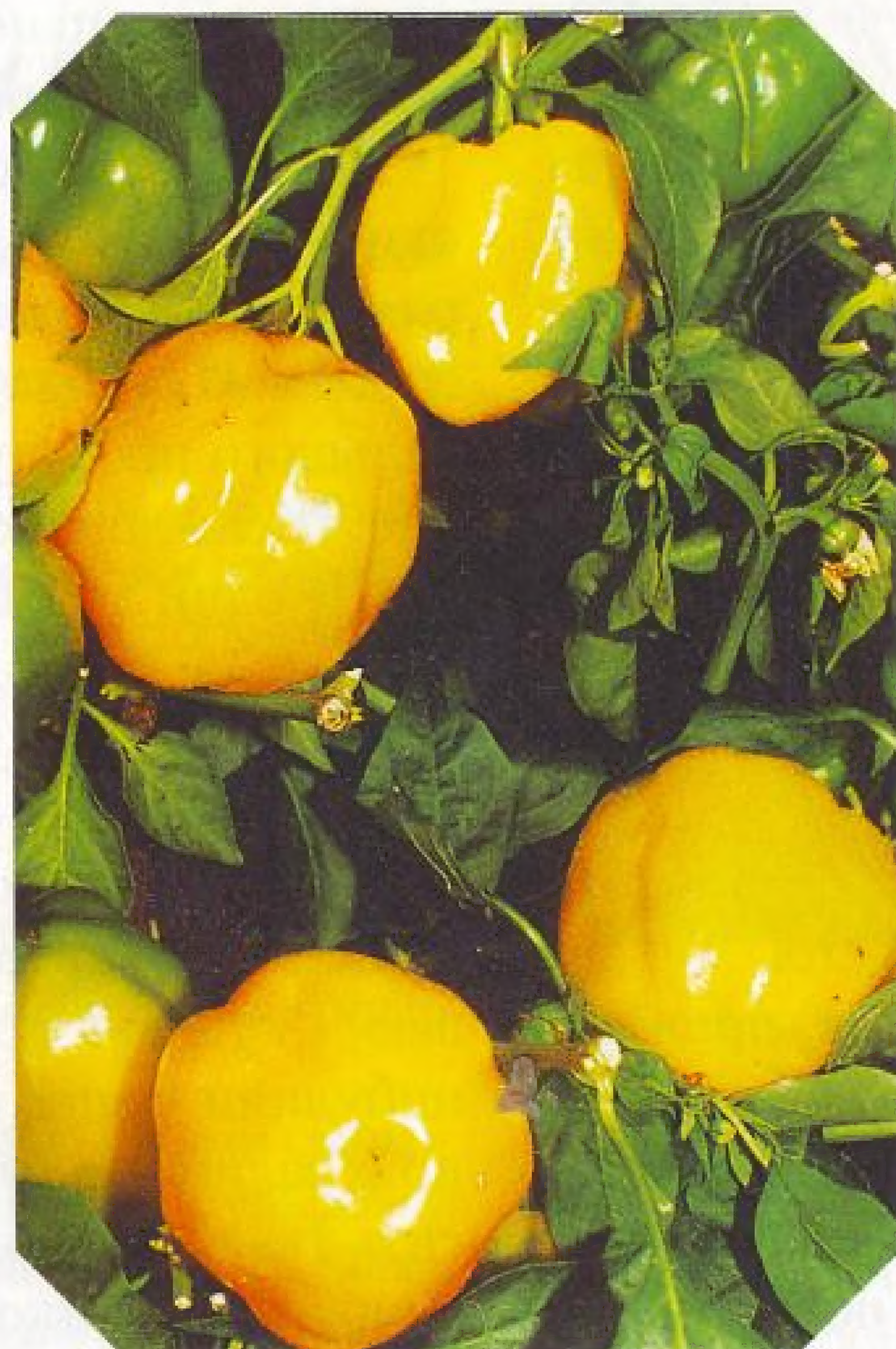
До речі, ця хвороба таки завдала шкоди помідорам наприкінці вегетації. У мене ж великих втрат не було завдяки своєчасно вжитим заходам. У середині червня я обробив помідорні грядки оксихомом, а в середині липня – дієвим сучасним препаратом татту. Регулярно обривав старе пожовкле листя і видаляв його.

Отже, завдяки вдалому добору сортів різного строку достигання та належній агротехніці мені вдалося, як і в попередні роки, виростити гарний урожай помідорів, а з кращих сортів відібрати насіння.

В.М. Приступа,
м. Чернігів

"ЗОЛОТИЙ ФАЗАН" НА ГРЯДЦІ

Популярність солодкого перцю постійно зростає. Це пояснюється тим, що в плодах цього овоча містяться глюкоза, білки, вітаміни, каротин і особливо багато вітаміну С. За його кількістю перець займає перше місце серед овочевих культур. Завдяки вмісту солей калію, заліза, цинку та інших мінеральних речовин він сприяє зміцненню кровоносних судин, що особливо важливо для осіб середнього та похилого віку. Крім того, при термічній обробці, на відміну від інших культур, перець солодкий втрачає свої поживні якості і вітаміни лише на 25–30 відсотків, що робить його незамінним при консервації. До того ж догляд за перцем значно простіший, ніж за помідорами, огірками та іншими культурами. Для харчових потреб використовують зелені плоди. Немає сенсу чекати, доки вони почервоніють – їхній смак від цього не покращиться.

Щоб одержувати високі й стабільні врожаї цієї культури, необхідно враховувати такі фактори. Найкраще перець вдається на добре дренованих родючих ґрунтах. Перед садінням розсади я вношу біогумус власного виробництва в кількості 100–150 г на одну рослину. Основою високого врожаю перцю є добре розвинута розсада. Насіння висіваю по дві насінини у горщики на початку лютого. Після появи сходів слабкі рослини видаляю. Перед висаджуванням у ґрунт розсаду загартовую. Схема садіння у відкритому ґрунті – 20–25 х 50–60 см.

У процесі вирощування розсаду 2–3 рази підживлюю: після появи 1–2 листочків, потім – через кожні десять днів розчином біогумусу. Висадивши розсаду у ґрунт, перший раз поливаю через 7–12 днів, коли рослини приживляться. Норма – 3–5 л на рослину. Вдруге поливаю через 7–8 днів. Через два тижні після висаджування рослин на постійне місце роблю прикореневі підживлення розчином біогумусу з розрахунку 1 кг на 1 л води. Після кожного поливу ґрунт обов'язково розпушую на глибину 6–8 см. Коли почнуть наливатися плоди, щоразу під час кожного поливу бажано вносити калійне добриво.

За багато років вирощування перцю випробував такі сорти: **Ластівка, Кристал, Богатир, Каліфорнійське диво, Подарунок Молдови** та ін. Але найкращі результати забезпечили Тритон, Кореновський, Золотий фазан.

ТРИТОН – ранній сорт, дуже врожайний, дає до 10 плодів з однієї рослини. Вони добре зберігаються, транспортабельні. У фізіологічній стиглості мають темно-червоний колір. Завдяки своїй скоростиглості плоди достигають практично у будь-який рік, що дає змогу одержати високоякісне насіння. Тритон – незамінний сорт, оскільки не має конкурентів серед інших сортів за скоростиглістю.

КОРЕНОВСЬКИЙ – середньостиглий сорт, урожайний, з добрими смаковими якостями, товстостінний, плоди великих розмірів. Колір плодів темно-червоний, вони мають відмінний товарний вигляд. Рослини низькорослі, плодоносять до осінніх приморозків.

ЗОЛОТИЙ ФАЗАН – середньостиглий сорт, плоди дуже великі, жовто-золотистого кольору, з відмінними смаковими якостями і добрим товарним виглядом. На окремих рослинах виростає до 8–10 товстостінних плодів.

Таким чином, достатньо мати лише декілька квадратних метрів насаджень згаданих сортів солодкого перцю, щоб забезпечити потреби сім'ї у цьому універсальному овочі.

Л.О. Капуста,
с. Немішаєве-1, Київська обл.

ВИРУЧАЄ КУЩІВКА

Ось уже кілька років у с. Яришеві Могилів-Подільського району, де в мене є хата й город, вирощую цибулю-кущівку, і щороку я з урожаєм.

Річ у тім, що сорти великоплідної цибулі Каба, Стригунівська, Ялтинська чи місцева Дністровська – не завжди вдаються. Хоча грядки готую старанно, під зяблеву оранку вношу органічні добрива, рано висаджую сіянку. Але як тільки-но припече сонце і... по цибулі. Недогони доводиться вибирати вже в липні. Користі, зрозуміло, небагато.

Інша справа – кущівка. По доброму агрофону вона родить непогано. А якщо врахувати, що на погонному метрі грядки кущівки можна посадити більше, ніж ріпчастої, та ще й кожна цибулинка дає 4–6, а то й 10 нових цибулин, з яких умовно вийде доволі велика цибулина, – то й поготів.

Те, що цибулини кущівки дрібні, як кажуть, півбіди. Зате кущівка, особливо синя, смачна, лежка, зберігається всю зиму без втрат та й витрачається економно.

Агротехніка кущівки (біологічна назва – цибуля-шалот) мало чим відрізняється від ріпчастої, хоч деякі відміни є. По-перше, шалот кущиться, причому досить гарно. Іноді одна цибулинка дає до 12 пагонів. По-друге, якщо ріпчаста цибуля стрілкує, то на кущівці стрілки бувають дуже рідко. А, якщо і є, то їх якраз добре приберегти на насіння. І, по-третє, що також важливо, кущівка менше уражується шкідниками й хворобами, зокрема цибулевою мухою та пероноспорозом.

Висаджую кущівку рано навесні у добре прогрітий (10–12°С) ґрунт, на глибину 5–6 см, а в посушливу весну – дещо глибше. Відстань між цибулинами 8–10 см, а між рядками – 12–15 см (з таким розрахунком, щоб рядки можна було прополоти сапкою). Коли рослини вже дещо підростуть, але рядки ще не зімкнуться, протягую ріжком сапки вздовж рядка. При цьому ґрунт розпушується, а кущівка підгорнута з двох боків.

Подальший догляд зводиться до виполювання бур'янів і розпушування ґрунту в міжряддях. Практично на грядці немає жодної бур'янини. Цибуля добре йде в ріст і гарно кущиться.

Якщо весна помірно дощова, а літо не спекотне, один–два рази підживлюю кущівку: борозенку між рядками, де протягнув сапою, засипаю перегноєм-сипцем. На грядку достатньо 2–3 відра. У процесі подальшого просапування перегній змішується з ґрунтом. Після дощику кущівка зеленіє, мов рута.

Ще один агрозахід, який відчутно впливає на врожай, – це розділення гнізд і проріджування кущів. Варто натиснути рукою на центр куща і дещо вдавити більші цибулини в землю, як дрібні цибулинки самі відокремлюються від куща. Якщо вони з корінцями, пересаджую їх на окрему грядку, поливаю, і кущівка продовжує рости. А вдавлені в ґрунт цибулини краще ростуть і набирають масу. Практично їх залишається 3–5. Зате цибулини виростають досить гарні. Їх використовую для харчових потреб. А кущівка з додаткової грядки йде на насіння, тобто для весняного садіння.

Гарно родить кущівка, коли її навесні, як тільки з'являться сходи, підсадити у гнізда картоплі. Цибулини виростають такі, як середня цибулина-ріпка. Такий симбіоз корисний для обох культур.

Рядки картоплі, де підсаджена цибуля, зрозуміло, не обприскую отрутохімікатами, колорадських жуків доводиться збирати вручну, зате з ділянки виходить два врожаї, та й цибуля досить гарна.

Точної назви своєї кущівки не знаю. Найбільш схожа вона на Харківську фіолетову або кущівку місцеву синю. Бо у Сибірської і Кубанської Д 322 цибулинки жовто-білі, та й за формою більш округлі, як зірочка. Проте це, власне, не так важливо. Головне, що родить кущівка добре, якщо її гарно доглянути. А ще треба своєчасно зібрати і надійно зберегти урожай.

Пробував посадити кущівку під зиму. Сходи замульчував. Проте верхівки пір'я підмерзли. Зате навесні кущівка досить рясно й швидко відросла, отож, мали ранню зелень. Та й головки на тій грядці вродили непогано.

Г.А. Скоряк,
м. Вінниця

ЧУФА – АМАТОРСЬКА РОСЛИНА

Я вже три роки вирощую чуфу, але ніде не можу знайти інформацію про її біохімічний склад. У старих журналах "Дім, сад, город" за 1992 р. знайшла, коли і як її садити, збирати врожай, що можна з неї приготувати. А от про її склад ніде не можу прочитати.

Дуже гарно це описано про фізаліс у № 11 журналу "Дім, сад, город" за 2003 р. Якщо можна, напишіть, будь ласка, і про чуфу.

Н.М.Сердюк,
м. Київ

Чуфа, смикавець їстівний (Cyperus esculentus L.), або земляний мигдаль, в умовах України – однорічна рослина. Її вирощують заради невеликих солодких бульбочок з мигдалевим смаком.

У культурі чуфу повсюдно вирощують у Бразилії, Іспанії, Португалії, країнах Африки. Бульбочки вживають у свіжому вигляді та варять, смажать, переробляють на борошно для випічки хліба й кондитерських виробів. У Німеччині з бульбочок чуфи готують каву, яка має назву "мигдалевої кави".

Як технічну сировину чуфу використовують для виготовлення крохмалю, цукру, спирту, олії. Надземну масу у вигляді сіна застосовують для відгодівлі сільськогосподарських тварин.

Олія чуфи смачна і не поступається за своїми смаковими якостями арахісовій та оливковій. Бульбочки містять 25–32 % олії, 18–26 % крохмалю, 6–8 % білка, 15–20 % цукру. Урожай сухих бульбочок сягає 6,5–9,5 т/га. Вихід високоякісної олії – 1,5–2 т/га.

Розмножується ця рослина бульбочками, яких на гектар потрібно 70–80 кг. Чуфа невибаглива до умов вирощування: росте в усіх грунтово-кліматичних зонах України. Випробування чуфи також проводили на Кубані і в Середній Азії.

У 30-х роках XX століття під посівами чуфи в колишньому СРСР було зайнято 413 га. Але через відсутність механізації процесів вирощування, збирання та переробки посівні площі скорочувалися, і на сьогодні – це малопоширена в Україні культура.

У Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України чуфу вирощують з 60-х років. Наукова робота в 70–80-ті роки дала позитивні результати щодо вирощування чуфи в Україні: науковці впритул підійшли до створення сорту, який би давав високі врожаї у зонах Лісостепу та Полісся. Спільно з лабораторією Укркондитерпрому Міністерства харчової промисловості були виготовлені пробні партії цукерок типу "Кара-Кум", де замість арахісу застосовували чуфу. Дегустаційна рада з кондитерської промисловості схвалила нову сировину з чуфи і рекомендувала розширити посіви цієї культури. Добрі результати дали посіви чуфи в мисливських господарствах і лісгоспах, де її використовували для підгодівлі диких тварин (В.-Дубечанське, Димерське, Розважевське мисливські господарства Київської області). Спільно з інститутом жирів (Росія) вивчили технологію отримання олії з бульбочок чуфи.

Але головним стримуючим фактором створення сорту та промислового вирощування чуфи є відсутність механізмів для її вирощування, тому чуфа й досі залишається аматорською культурою.

Оскільки в умовах Лісостепу і Полісся чуфа не дає насіння, її вирощують, висіваючи бульбочки навесні, коли мине загроза весняних заморозків, з міжряддями 45 см. Перед сівбою їх замочують. Сходи з'являються через 2–4 тижні. На перших етапах рослини розвиваються повільно і лише в другій половині літа ростуть, а листки сягають таких розмірів, що закривають міжряддя. До змикання міжрядь посіви прополюють, розпушують грунт, а пізніше густий листковий покрив не дає можливості розвиватися бур'янам.

Чуфа належить до родини осокових, отож, вона досить добре реагує на полив. Завдяки цьому збільшується врожайність.

Викопувати бульбочки починають тоді, коли верхівки листків жовтіють і скручуються, але до осінніх приморозків. Це, зазвичай, буває наприкінці вересня, а теплої та довгої осені – й у жовтні. Викопані бульбочки розстеляють у сухому місці в один шар і, перемішуючи, підсушують. При цьому грунт, який прилип до них, осипається. Зберігають бульбочки у полотняних мішечках в непромерзаючому приміщенні в сухому стані. Схожість зберігається протягом п'яти років, після цього терміну вона швидко знижується.

У періодичній пресі промайнуло повідомлення, що чуфа в Україні цвіте і дає насіння, а це, нібито, може призвести до засмічування посівів, тому що рослини, вирощені з насіння, бульбочок не утворювали. Коментуючи це, можна сказати, що за більш як двадцятирічний період культивування чуфи в Національному ботанічному саду НАН України (м. Київ) лише два рази зафіксоване цвітіння поодиноких екземплярів. У південних районах України теж спостерігалося цвітіння у двох випадках, причому плоди не утворювалися. Тому чуфа ні в якому разі не може становити загрозу для городів як бур'ян. А автори, які пишуть про насіннєве розмноження чуфи в Україні, можливо, плутають цей вид з іншими близькими видами, для яких характерні саме такі біологічні особливості.

Н.М. Смілянець

СПАГЕТТІ – ОВОЧЕВІ МАКАРОНИ

Ще кілька років тому про італійський кабачок – цуккіні – овочівники не мали ніякого уявлення. А сьогодні ця культура швидко поширюється в країні. Це пов'язане з тим, що значно збільшилася кількість овочівників, які намагаються на своїх ділянках вирощувати найрізноманітніші культури. Зіграло свою роль і те, що лікарі-дієтологи рекомендують вживати кабачки, а також патисони при атеросклерозі, захворюваннях нирок, печінки. Цей овоч добре очищає організм від надлишку холестерину. Корисні цуккіні і здоровим людям завдяки наявності в них вітамінів, легкозасвоюваних вуглеводів, пектинових речовин, мінеральних солей. Мають відмінні смакові якості як ті, що тільки-но зняті з рослини, так і спілі плоди. Їх споживають у свіжому вигляді, в різних салатах, смажать, фарширують, солять, консервують, готують рагу.

На відміну від звичайних кабачків, які швидко псуються під час зберігання, цуккіні не втрачають якостей до нового врожаю. Їхній м'якуш набуває золотистого відтінку і має аромат щойно знятого з грядки плоду.

Цуккіні охоче споживають не тільки люди, а й домашні тварини. Особливо полюбляють їх кури, гуси, качки, свині, нутрії, кролі. Перед згодовуванням плоди подрібнюють або запарюють. Якщо врахувати велику врожайність цуккіні і незначні затрати праці на їхнє вирощування, стане зрозумілим, що варто віддати належне цій культурі, аби забезпечити себе й домашню живність цінною вітамінною продукцією практично протягом усього року.

Цуккіні ростуть компактними кущами, отже, є змога зекономити землю під інші культури. У них велика кількість жіночих квіток, що сприяє високій урожайності. З одного куща за відповідного догляду одержують до 40–50 кг плодів. Деякі з них, особливо ті, що вирощуються на насіння, важать 10–15 кг. Цуккіні скоростиглі, а тому за сезон на кожному кущі виростає велика кількість плодів. Цікаві вони і в естетичному плані, оскільки мають різноманітне забарвлення й форму залежно від сорту та фази розвитку.

У нашій країні найбільше поширені сорти Аеронавт, Зебра, Золотистий, а також Цукеша, Розбіг, Сувенір. На своїй ділянці я вирощую перші три сорти, а в 2004 р. вперше випробував новий сорт Спагетті "Варшавський". Це середньостиглий сорт, вегетаційний період якого 115–117 днів. Кущ компактний, заввишки до 40 см. На одній рослині формується кілька плодів. Плоди в ранньому періоді достигання мають світло-зелений колір, потім він змінюється на яскраво-оранжевий.

За швидкого приготування серцевина розпадається на спагетті. Для цього плід кабачка ріжуть на кілька частин разом із шкіркою і видаляють насіння.

Готові кільця опускають у киплячу підсолену воду і варять 20 хвилин. Потім з витягнутих з води кілець виделкою видаляють м'якуш, що легко розпадається на макаронини. Їх можна підсмажити на вершковому маслі з яйцем або подати на стіл з розтертим часником, чи просто полити сметаною або грибним соусом. Особливо смачні такі спагетті з гострою аджикою чи кетчупом. Кожна нова приправа дає нову страву.

Цуккіні легко перезапилюються, тому для одержання повноцінного насіння необхідно дотримуватися просторової ізоляції або проводити штучне запилення. Італійські кабачки можна вирощувати як з насіння, так і з розсади. Я віддаю перевагу розсадній культурі, оскільки вона дає змогу раніше одержувати урожай і мати якісне насіння. У нашій поліській зоні насіння висіваю наприкінці квітня з таким розрахунком, щоб мати 25–30-денну розсаду. В третій декаді травня, коли мине загроза приморозків, висаджую її на постійне місце.

Для економії земельної площі цуккіні суміщую з картоплею. Для цього їх висаджую по всій ділянці або по краях з північного та східного боків. Мінеральних добрив не застосовую, щоб мати чистий дієтичний продукт.

Викопую ямку, висипаю в неї 2–3 кг перегною, перемішую із землею й висаджую розсаду, яку одразу поливаю. Догляд за цуккіні – 2–3 розпушування ґрунту, прополювання бур'янів. У разі потреби рослини поливаю, а також проріджую листя для кращого провітрювання кущів, запилення квітів бджолами й комахами. Збирати плоди потрібно 1–2 рази на тиждень, оскільки запізнення із збиранням знижує загальний урожай. Усім бажаючим вирощувати цуккіні допоможу порадою та насінням сортів, які у мене є, у тому числі й Спагетті сорту "Варшавський".

Л.О. Капуста,
вчений агроном,
с. Немішаєве-1, Київська обл.

ВНЕСЕННЯ ОРГАНІКИ ОЗДОРОВЛЮЄ ҐРУНТ

Використання органічних добрив стає дедалі популярнішим у городників та садівників. Багато хто з них помітив, що чим більше ми вносимо "хімії", тим гнучкішими й пристосованішими стають збудники хвороб та шкідники. Крім того, за багато років ґрунт від хімічного "пресингу" та глибокої оранки без внесення достатньої кількості органіки втратив родючість. І найкращі у світі українські чорноземи стають малородючими та безструктурними.

Помітив, що вже доволі давно на великих площах не вносять достатньої кількості органіки, крім того, й городники часто органічні добрива "замінюють" мінеральними. Деякі з них розмірковують про тонкощі агротехніки, при цьому, не маючи елементарних знань про ґрунт, вологу, живлення рослин, температурний режим, підготовку насіннєвого матеріалу тощо. А між тим все починається з ґрунту.

Кожен обробіток ґрунту та обробка рослин гербіцидами, інсектицидами, фунгіцидами згубно діє на ґрунтові мікроорганізми, черв'яків. Частий обробіток з використанням глибокої оранки без внесення органіки знищує структуру ґрунту та більшість бактерій. Так стає актуальною проблема посухи та недостатнього забезпечення вологою навіть у районах, де цієї проблеми ніколи не існувало. А яка може бути ефективність навіть найновіших стимуляторів, засобів захисту, хімічних добрив та інших при знищенні структури, мікрофлори та фауни ґрунту?

Потрібно намагатися накопичувати в ґрунті гумус, який відновлює структуру ґрунту, має високу вологоємкість тощо. Гумус – складова елементів живлення для рослин протягом усієї вегетації.

Накопиченню гумусу сприяє активна робота дощових черв'яків та бактерій по переробці органіки в ідеальних для них умовах. Мікроорганізмів у ґрунті дуже багато і, чим їх більше, тим він родючіший.

Діляться бактерії кожні 20 хвилин, а за добу одна бактерія споживає кількість їжі, в сотні разів більшу, ніж вона сама. Один грам ґрунту містить близько 2 млн. бактерій, а на

багатих органікою ґрунтах, особливо під мульчею, при застосуванні неглибокого обробітку ґрунту (до 8 см) їх до 3–4 млрд. Загальна ж маса бактерій сягає 300 кг на сотку, що перевищує всю біомасу на цій ділянці. Крім того, бактерії вступають у симбіоз з рослинами, живлячись при цьому кореневими виділеннями, а самі допомагають засвоювати елементи живлення. Але все ж більшість їх гине через недостатню кількість органіки, вологи, кисню, а також від спеки та холоду.

Накопичують гумус і дощові черв'яки. У кишковій порожнині черв'яків відбуваються процеси полімеризації низькомолекулярних продуктів розпаду органіки і формування молекул гумінових кислот. Гумінові кислоти, в свою чергу, перетворюються в гумати кальцію, які структурують ґрунт. Риючись у землі, дощові черв'яки їдять не лише органіку, а разом з нею і патогенну мікрофлору та нематод. Бактерії закріплюють хімічні елементи в своїх клітинах, а черв'яки, з'їдаючи бактерій, роблять ці елементи доступнішими для рослин. У копролітах дощових черв'яків міститься близько 15% гумусу, а в гібрида червоного каліфорнійського черв'яка – до 35%.

За літо популяція зі 100 черв'яків на 1 м^2 прокладає в ґрунті 1 км проходів, роблячи його пухким, структурним, волого- та повітропроникним. Ця ж популяція пропускає через свій кишківник за півроку 10 кг ґрунту на 1 м^2, а це до 100 т/га. Хто ще зможе створити та внести в ґрунт стільки високогумусних добрив? Отож, показником родючості ґрунту є кількість дощових черв'яків: чим їх більше, тим він родючіший.

Глибока оранка, внесення великих доз мінеральних добрив, застосування гербіцидів, інсектицидів, фунгіцидів вбиває ґрунтову мікрофлору та дощових черв'яків. А важкі трактори, які застосовують для глибокої оранки, надмірно спресовують підорний шар ґрунту, який не розпушується, а залишається твердим, оскільки глибина орного шару 25–35 см.

Задля швидкого розмноження ґрунтової мікрофлори потрібно відмовитися від глибокої оранки, мульчувати поверхню ґрунту, вирощувати сидеральні культури, вносити перегній у верхній шар ґрунту – до 8 см. А якщо є можливість, вносити щорічно від 500 кг до 1 т перегною на сотку, залишаючи його на поверхні, тоді це буде ще й мульча. Коли ж довго не вносити органіку, то черв'яки починають мігрувати у пошуках їжі. При внесенні великих доз перегною потрібно відмовитися від мінеральних добрив. Гарним місцевим міндобривом є попіл з озимих та гречки, соняшника. Регулярне внесення 10–20 кг попелу на сотку позитивно впливає на ґрунтову реакцію. У попелі міститься від 1 до 10% фосфору, до 40% калію, до 80% кальцію та майже всі елементи таблиці Менделеєва, крім азотних сполук. Крім того, він розкислює ґрунт, що позитивно впливає на аеробні бактерії, які полюбляють нейтральний pH ґрунту.

Структуру ґрунту створює коріння рослин, яке пронизує його мільйонами тоненьких корінців, дощовими черв'яками, бактеріями. Незораний структурний ґрунт при сильному зволоженні не запливає та не ущільнюється, він пропускає вологу в нижні шари, а під час посухи не пересихає, особливо під мульчею. Цілина дихає, обмінюється газами з атмосферою, поглинає вологу з повітря удвічі більше, ніж кількість опадів, за рахунок підземної іригації. Так Іван Євгенійович Овсинський вирішив проблему посухи завдяки мілкій оранці (5–8 см).

Якщо ґрунт вкрити органічною мульчею, то вологість у верхньому шарі різко підвищиться, що сприятиме активному розвитку аеробних бактерій. Аеробні бактерії перетворюють азот повітря в доступну форму, виділяючи при цьому вуглекислий газ, який спускається по канальцях і нірках черв'яків у нижні шари. Там вуглекислий газ перетворюється на вуглекислоту, яка розчиняє недоступні для рослин мікро- та макроелементи. Потім ці поживні сполуки піднімаються по капілярах і коренях рослин у верхні шари ґрунту.

На всіх типах ґрунтів є величезні запаси елементів живлення, які в десятки і навіть сотні разів більші, ніж виноситься їх з урожаєм. Під мульчею у структурному ґрунті азоту фіксується у 20 разів більше, ніж на сухій поверхні, а це майже 15 кг азоту на сотку, реальна ж потреба – 1–2 кг на сотку. Решта мікро- та макроелементів розчиняється вуглекислотою, вугільною та гуміновою кислотами за наявності органіки, вологи, повітря у верхньому шарі.

Глибока оранка знищує всі канали та мікропори, ґрунт перестає дихати, а після зливи дуже запливає, повітря з нього витісняється і починається анаеробний процес навіть у верхньому шарі ґрунту. Анаеробні бактерії відбирають кисень у хімічних сполук, роблячи їх недоступними для рослин. Рослинам починає бракувати доступних елементів, особливо під час пересихання ґрунту. Підживлення мінеральними елементами тут лише зашкодить через високу концентрацію солей. Коріння може отримати опіки, до того ж сухий ґрунт з високою концентрацією солей активно витягує вологу з рослин за рахунок осмосу. Полив безструктурного ґрунту – заняття важке. Вода застоюється у верхньому шарі, ґрунт дуже запливає і волога випаровується під сонцем.

Структурний мілко зораний ґрунт, вкритий мульчею, отримує з повітря вологу, азот, кисень, нітрати, аміак, вуглекислий газ, метан, сірководень. Зберігається капілярність та теплопровідність, що створює умови для випадання підземної роси на стінках мільйонів канальців. І, чим вища температура повітря, тим краще осідає волога на стінках холодного ґрунту.

Структурний ґрунт засмоктує повітря в дуже глибокі шари і може отримувати з 1 м^3 повітря до 50 мл води. Тому при створенні цих умов навіть у посуху рослини матимуть вологу. Якщо полити, то вода буде використана максимально. А охолоджує ґрунт у спеку мульча.

Для мульчування поверхні придатна майже вся органіка: солома, посічена на 10–20 см, листя, папір у декілька шарів, бур'яни без насіння. Та, на мою думку, найкраща мульча – перегній шаром 5–6 см. Бо хоча і буде багато бур'яну, зате можна сіяти дрібне насіння, а не тільки саджати картоплю тощо.

При глибокій оранці та застосуванні мульчі потрібно вносити багато азотних добрив. Гарні результати дає мульча з бур'янів, яких чимало городників часто і багато виносять за межі грядки під час прополювання.

Створення мульчі – доволі трудомістке й дороге заняття. Найшвидший, найлегший, найдешевший спосіб – це подрібнення і залишення на поверхні великої кількості зеленої маси сидератів. Особисто мені до вподоби редька олійна, вона дуже швидко формує велику зелену масу. Але її потрібно своєчасно подрібнити й залишити, поки стебла не здерев'яніли. Зелену масу слід скосити в 2–3 яруси та підрізати на глибині 5–7 см тракторним або ручним плоскорізом чи приорати на глибину 3–6 см. Так ґрунт отримає доброго попередника, поживні речовини (легкодоступні), мульчу та канали для коріння. За таких умов внесення мінеральних добрив набагато ефективніше і потрібно їх небагато. А вологи нагромаджується у 4 рази більше, ніж на голому зораному ґрунті.

Є непогана можливість добре оздоровити ґрунт на своїй ділянці протягом року. Для цього потрібно, починаючи з ранньої весни, засівати ділянку різними сидератами. Перед кожним висівом бажано внести нітроамофоску (по 1–1,5 кг на сотку). Після максимального нагромадження зеленої маси потрібно заорати її на глибину 25–30 см. Потім знову висіяти іншу сидеральну культуру, заорати на глибину 13–18 см. Решту зеленої маси треба мілко заорювати – на 3–7 см, а на зиму краще тільки підрізати на глибині 4–6 см і залишити як мульчу. До того ж потрібно вносити перегній, а краще ЕМ-компост та рідкі ЕМ-препарати.

Внесення ЕМ-препаратів, особливо, якщо поливати їхнім розчином сухий безструктурний ґрунт без органіки, дає майже непомітний ефект, на відміну від застосування вищезгаданих заходів.

Отже, я – за використання оранки безполицевими плугами. Ці принципи викладені ще століття тому Докучаєвим, Овсинським, Костичевим, а в наш час їх прийняв на озброєння професор Ушинський, який освоїв їх при вирощуванні картоплі та інших культур.

Майбутнє – за екологічно чистим органічним землекористуванням, мульчею, мілкою оранкою, ЕМ-технологією, з обмеженим використанням міндобрив та пестицидів.

На такий шлях вже стала Західна Європа, Америка. А в Україні – це просто необхідно.

О.А. Іллющенко,
картопляр-аматор,
м. Прилуки

Головатень круглоголовий

Серед великої кількості рослин є багато маловідомих. І хоча вони мають багатовікову історію, проте були відомі лише поодиноким народним цілителям, знавцям трав. І нині їх мало знають, бо вони непривабливі зовні або непримітні й не привертають уваги.

До таких недооцінених і тому малопоширених видів належить головатень (крутай, мордовник). Цей вид практично знищений, у природі його майже немає. Зберігся головатень тільки завдяки аматорам та у ботанічних садах.

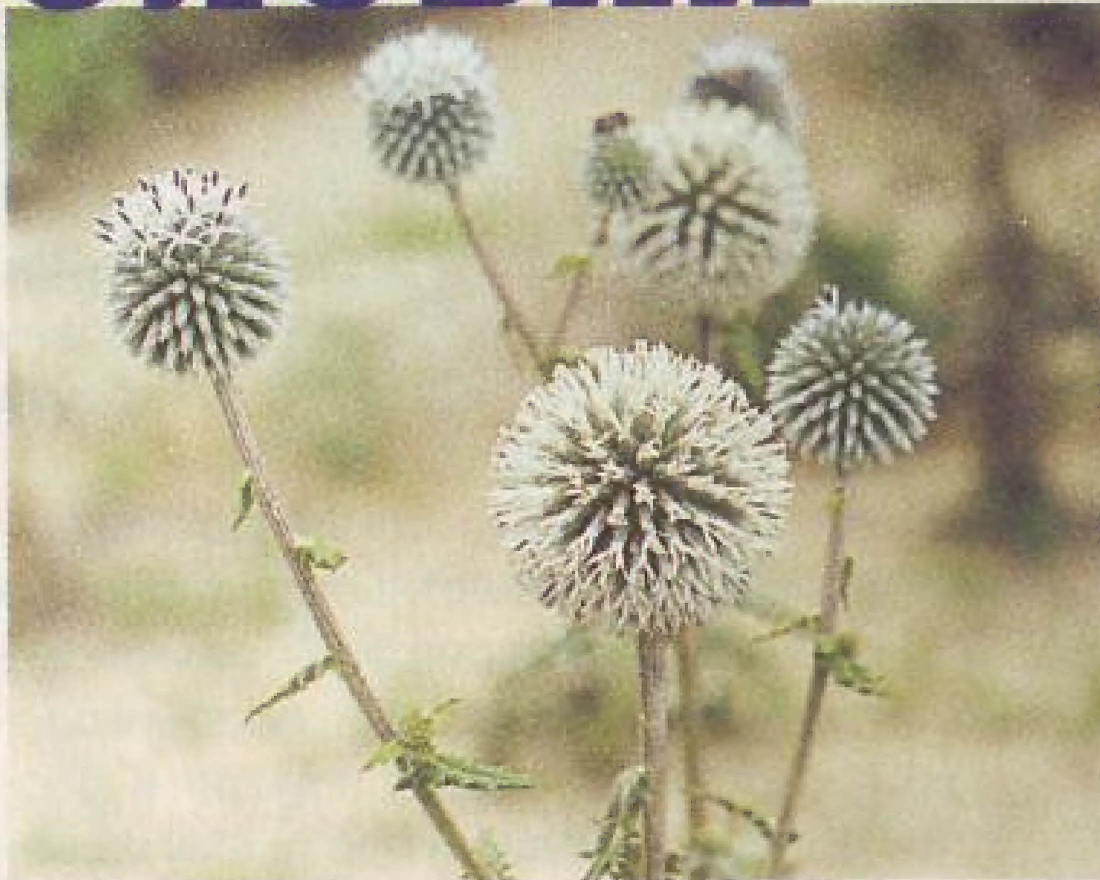
Ця багаторічна рослина має висоту 1,2–1,8 м, добре розвинуту кореневу систему і перисторозсічене листя. У перший рік з насіння утворюється розетка. Стебло з'являється на 2–3-й рік, воно закінчується головкою діаметром 3–4 см. До ґрунтів головатень невибагливий. Сіють його рано навесні вручну (на великих площах можна використовувати кукурудзяну сівалку) з таким розрахунком, щоб на погонному метрі було по дві зернини (не більше трьох). На одному місці може рости 10–15 років, забезпечуючи при цьому щорічно, починаючи з третього року, до 600–800 ц/га зеленої маси, а за доброго догляду більше 1000 ц/га (два укоси).

Догляд за посівами дуже простий. У перший місяць, одразу після появи сходів, необхідно провести 1–2 міжрядних обробітки, а з другого–третього і в наступні роки ніякого догляду плантації не потребують. Листковий апарат цієї рослини щільно закриває землю, не даючи можливості проростати насінню інших видів.

Тварини добре поїдають зелену масу, її можна силосувати. Для збільшення виходу зеленої маси з першого укосу і прискорення його проведення рано навесні у посівах головатня можна висівати однорічні швидкорослі культури та підживити їх азотними добривами. При цьому не спостерігається негативного впливу внаслідок механічних пошкоджень рослин сівалкою.

Головатень можна використовувати як медоносну та олійну культуру. Річ у тім, що інші медоноси в цей час у наших умовах або ще не цвітуть, або уже відцвіли (з червня до середини або кінця серпня), забезпечуючи вихід меду 6–10 ц/га. Небагато можна назвати медоносів, які б забезпечували такий високий медозбір з одного гектара. На відміну від гречки, виділення нектару відбувається стабільно незалежно від погодних умов та інших технологічних факторів.

Урожайність зерна сягає 20–40 ц/га, з якого можна одержати до 10 ц/га цінної олії. При цьому обов'язкова присутність запилювачів (бджіл). Бджоли запилюють до

90% квіток, а природні запилювачі, чисельність яких нині зведена до мінімуму, дають не більше 25–30% запилених квіток.

Чи не головною цінністю головатня є його позитивний вплив на організм людини. Ним лікують недуги, з якими неспроможна впоратися жодна з відомих лікарських рослин. Про цю особливість головатня знали народні цілителі у минулому, які використовували його для лікування периферійної та центральної нервової системи, периферійного паралічу лицьового нерва, радикуліту, плекситу (запалення нервових сплетінь), міопатії, наслідків променевого ураження, астенічних станів з явищами судинної дистонії, гіпотонії, атрофії зорового нерва, розсіяного склерозу, поліоміеліту, як нервово-м'язовий стимулятор при периферійних парезах та інших ураженнях центральної і периферійної нервової системи.

Неповною буде характеристика виду, коли не згадати його харчову цінність. Головки, які ще не розквітли, використовують у їжу. З них готують салати, відвареними споживають з соусами. Молоде листя та стебла містять майже 100 мг% вітаміну С.

У моїй колекції головатень росте на одному місці понад 10 років. Негативного впливу на рослини внаслідок беззмінного вирощування я не помічав. Ніяких добрив не застосовую, міжрядних розпушувань не проводжу. Тільки восени, після збирання насіння, скошую надземну частину.

Нині, коли у господарствах відчувається гостра нестача коштів на придбання насіння, гербіцидів, засобів захисту рослин, пального та техніки, головатень може замінити будь-яку кормову культуру, адже він забезпечує високий вихід повноцінного корму при мінімальних витратах.

Не менш цінний головатень і в боротьбі з ерозією ґрунтів. Висіваючи його на крутосхилах, балках, можна повністю припинити ерозійні процеси.

М.Є. Єрменчук,
агроном,
Тернопільська обл.

Це один з найпоширеніших бур'янів в Україні, який, певно, ще з дитинства знає кожен. Росте на пустирях, біля доріг, по ярах, у затінених місцях на вирубках, біля житла.

Українською мовою ця рослина має багато назв, які характерні для різних місцевостей: жалива велика, жалюча кропива, бджолиця, трав'яне жало, жаруха та багато інших, які так або інакше вказують на основну особливість цієї рослини – жалючість. Латиною її називають Urtica dioica L., що перекладається як кропива дводомна. І справді, у неї є чоловічі особини (у них суцвіття відстовбурчене) і жіночі (зі звисаючим суцвіттям). Квітки дрібні, непоказні – оскільки їм не потрібно приваблювати бджіл, бо це вітрозапильні рослини, які цвітуть усе літо. Насіння достигає з серпня по жовтень. Але швидке розростання і захоплення нових територій відбувається завдяки довгому повзучому кореневищу, від якого відходять підземні пагони. Кропива полюбляє багаті на органіку ґрунти, а на бідних майже не трапляється.

Жалкі волоски, якими вкриті листки і стебла, наповнені мурашиною кислотою, а їхні кінчики містять кремнезем і дуже легко обламуються. Тому при дотику гострі кінці обламаних волосків проколюють шкіру і в ранку потрапляє кислота, що спричиняє біль.

Кропива коноплеподібна

КРОПИВА

Кропиву дводомну можна назвати природним полівітамінним концентратом. Листки багаті на вітаміни: каротин (провітамін А), С, B_1 B_2, B_3, К. Дослідження біохімічного складу російськими вченими показали, що вітаміну С у кропиві дводомній у 2,5 раза більше, ніж у лимонах, у 7 разів – ніж у вишні, і в 10 разів більше, ніж у яблуках. Є велика кількість дубильних речовин, мурашиної та інших органічних кислот, білка, крохмалю, цукру. Заліза міститься понад 41 мг у 100 г, міді –1,3 мг, марганцю – понад 8 мг, титану – майже 3 мг, бору – більше 4 мг у 100 г, є також нікель.

Листки збирають з червня по вересень. Вони поповнюють нестачу вітамінів напровесні.

Препарати з кропиви сприяють зсіданню крові (завдяки високому вмісту вітаміну К) та підвищенню у ній гемоглобіну (завдяки високому вмісту заліза), мають судинорозширювальну та тонізуючу дію. Екстракт з кропиви дводомної входить до препарату "алахол", що лікує печінку та жовчні шляхи. Відвар знижує рівень цукру в крові, а настій використовують для зміцнення та росту волосся (у Франції виготовляють препарат "діоїка" для цих потреб). Взагалі, багатий біохімічний склад листків, коренів, насіння сприяє дуже широкому застосуванню кропиви дводомної для лікування багатьох хвороб. Крім того, з листків виробляють зелений харчовий барвник, який використовують у харчовій і фармацевтичній промисловості. А про антисептичні властивості свідчить той факт, що перекладена зеленню кропиви риба довго не псується.

Листки і стебла кропиви дуже широко використовують у народі. З неї готують не тільки вітамінні салати та борщі, а й запікають, тушкують, засолюють, сушать, готують з нею биточки, плов, зелене вершкове масло, супові заправки, соки, коктейлі, сироп та інші страви й напої.

Крім того, це добра кормова рослина для годівлі свиней та птиці. А листя й кореневища раніше використовували для фарбування тканин, стебла – для виготовлення волокна, яке йшло на мотузки і грубі тканини.

В Україні росте ще кілька видів кропиви, які також можна використовувати

Кропива дводомна

для харчових потреб. Кропива жалка (Urtica urens) менше поширена і не така висока. На відміну від кропиви дводомної, це – однорічник.

Ще рідше трапляється багаторічна кропива коноплеподібна (Urtica cannabina L.): її листки не схожі на листки знайомої нам кропиви, вони більше нагадують коноплянi. Це занесений вид. У степу можна побачити кропиву кулястоквіткову (Urtica pilulifera L.), а на болотистих і вогких місцях – густоопушену багаторічну кропиву жабрієлисту (Urtica galeopsifolia).

Найчастіше листя або невеликі молоді рослинки кропиви використовують для приготування різноманітних салатів. Для цього зелень кропиви витримують в окропі 3–5 хвилин, відкидають на сито, щоб стекла вода, і нарізують. Додають різні компоненти: зелень цибулі, петрушки, товчені горіхи або варені яйця чи картоплю. Підсолюють, заправляють за смаком та вподобанням оцтом, олією, сметаною чи майонезом. Зверху притрушують пряною зеленню.

На зиму заготовляють сушену кропиву, яку сушать у затінку, розтирають на порошок і додають до супів і борщів як вітамінну добавку. Ще взимку можна використати засолену, як щавель, або разом зі щавлем кропиву (на 1 кг зелені – 50 г солі). А сік, вичавлений з молодої надземної маси, додають навіть до дитячого харчування.

Серед великої кількості рецептів приготування страв з кропиви дводомної хотілося б зупинитися на тих, що були розроблені в лабораторії кафедри гігієни харчування Пермського медичного інституту й отримали високу оцінку в закладах громадського харчування.

Запечена кропива. Кропиву (600 г) підготувати, як для салату. Підсмажити на олії або вершковому маслі цибулю (120 г), додати кропиву та зелень кинзи, продовжуючи смажити. Залити яйцями (8 шт. – на 4 порції), підсолити.

Начинка для пельменів. 300 г промитої, нарізаної зелені молодої кропиви тушкують на маслі (20 г) з цибулею (50 г). За звичайним рецептом виготовляють пельмені, використовуючи кропив'яну начинку.

Биточки. 100 г кропиви готують, як на салат. Додають 200 г добре провареної пшоняної каші, підсолюють, формують і випікають биточки.

Зелене масло. Перепустити через м'ясорубку 65 г листків кропиви та конюшини. Додати потертий хрін (35 г) та м'яке вершкове масло (500 г). Добре перемішати. Використовувати для бутербродів.

Кропива жалка

Коктейль. До 160 г соку кропиви додати 300 г морквяного і 20 г лимонного соку. Подаючи до столу, додати кілька кубиків льоду. Для коктейлю можна використовувати не тільки різні соки (березовий, суничний та інші), а й вино або газовані напої. Тут ви можете вигадувати нові рецепти на свій смак та уподобання.

Н.М. Смілянець

ОБРІЗУВАННЯ ЧЕРЕШНІ

ОСОБЛИВОСТІ ПОРОДИ. ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ ОБРІЗУВАННІ

Черешня плодоносить на однорічних пагонах і букетних гілочках (на яких 3/4 врожаю). У черешні пробуджуваність бруньок висока, а гілкування у більшості сортів слабке. Тому їй притаманна стовбурність і ярусність крони. Крім того, слабке гілкування поєднується з сильним ростом пагонів, через що важко піддається формуванню і капризно реагує на найменші прорахунки. А залишені без обрізування або невміло обрізані дерева мають зріджену, з оголеними гілками, напівпусту, малопродуктивну і завищену крону. Щоб сформувати компактну, оптимально заповнену, ефективно працюючу і зручну для догляду крону – необхідно систематично обрізувати дерева з перших років їхнього життя, чітко дотримуючись правил, розроблених спеціалістами на основі розуміння закономірностей росту і плодоношення цієї породи, особливостей груп сортів, вікових періодів та умов росту.

Між іншим, на практиці і навіть у спеціальній літературі, нерідко допускаються такі помилки:

1) рекомендується завищене обрізування саджанців після садіння (100–120 см) і закладання скелетних гілок першого і другого порядків. У результаті основа майбутньої крони починається з 1,5 м і вище, а зона плодоношення – з 2 м. Тому доводиться потім собі і дереву на шкоду вкорочувати об'єм крони або завищувати її, значно погіршуючи догляд за нею;

2) передчасно закладають скелетні гілки другого і третього ярусів, ігноруючи малу кількість і слабкість гілок у нижньому ярусі. Як наслідок – зачахання гілок нижнього ярусу аж до їхнього відмирання. Після їх видалення крона переміщується догори, створюючи інші проблеми;

3) таке ж укорочування пагонів, як у яблуні і груші. У результаті надмірно посилюються ростові процеси за рахунок зменшення закладання плодових бруньок;

4) а буває навпаки – надмірно довгі пагони вкорочують недостатньо, тому розгалуження на них утворюються надміру високо, а самі вони залишаються оголеними, створюючи пустоти в кроні.

ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ ЯРУСНОЇ КРОНИ ЧЕРЕШНІ

Штамб 50–70 см – для сортів з розлогими кронами і 30–40 см – з пірамідальними. (Це перший крок проти надмірно високої крони). Компактний нижній ярус із 4–5 скелетних гілок – з них хоча б 2–3 через 10–20 см. (Це другий крок до зниження крони. Детальніше дивись у 1-й статті про вишню: "ДСГ" № 11, 2004 р.). Але слід враховувати, що при вкорочуванні бокові пагони у більшості сортів черешні утворюються не з 6–8 бруньок, як у інших порід, а лише з 3–4, котрі найближчі до зрізу. Тому закласти всі 4–5 скелетних гілок нижнього ярусу за один рік – то рідкісна удача. Але ярус має бути повноцінним. Тому його формування продовжують і в наступному році.

У другому і третьому ярусах повинно бути на одну скелетну гілку менше, ніж у нижчерозташованих: у другому ярусі – 3–4 гілки, а в третьому – 2–3. Причому для підпорядкування скелетні гілки вищерозташованого ярусу мають бути слабші, ніж у нижчому. Для цього пагін подовження центрального провідника та 1–2 прилеглих конкуренти (якщо вони дуже довгі й товсті) видаляють, а центральний провідник переводять на нижче розташований слабший конкурент. На ньому і закладають скелетні гілки чергового ярусу (див. рис.1). (Цей метод можна застосовувати й на інших породах, але в пом'якшеному варіанті). То ж формування другого і третього ярусів також може тривати не один рік. Відстань між ярусами – 70–80 см.

Третій ярус потрібний для збільшення кута відходження скелетних гілок нижніх ярусів. На нижніх скелетних гілках першого порядку закладають по 2–3 скелетні гілки другого порядку, які чергуються по обидва боки їх провідників: за 30– 60 см від центрального провідника і через 60–80 см між собою (якщо вони спарені), а поодинокі – через 30–35 см (див. рис. 1 у статті про вишню в "ДСГ" № 11, 2004 р.). У другому ярусі на скелетних гілках їх по 1–2. А в третьому ярусі – можуть бути напівскелетні гілки, а краще тільки обростаючі. Інтервали між напівскелетними гілками 20–40 см, обростаючими – 10–15 см.

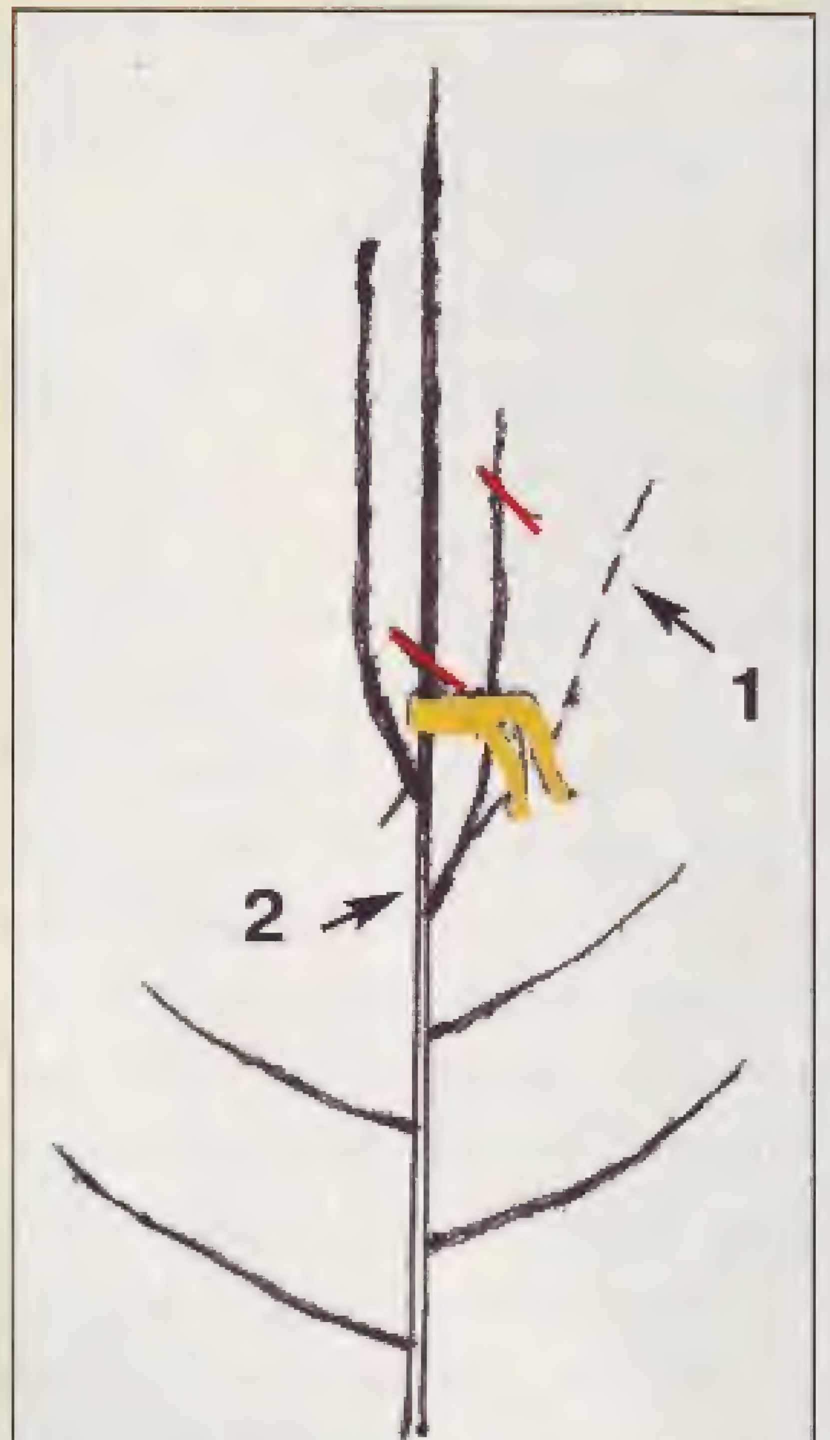

***Рис. 1.** Спосіб підпорядкування гілок верхнього ярусу гілкам нижнього: 1 – положення гілки до вирівнювання; 2 – місце випилювання сучка через рік. (Пояснення у тексті).*

ФОРМУВАННЯ КРОНИ МОЛОДИХ ДЕРЕВ

У першу весну після садіння дворічних добре розвинутих саджанців з 4–5 боковими пагонами (придатними) – нижній з них вкорочують до 50–60 см, а всі інші – на рівні його зрізу. А центральний провідник зрізують на 10–15 см вище їхніх зрізів.

Якщо ж довжина пагонів не перевищує 60 см, то нижній вкорочують на 1/3–1/2, а решту – на його рівні.

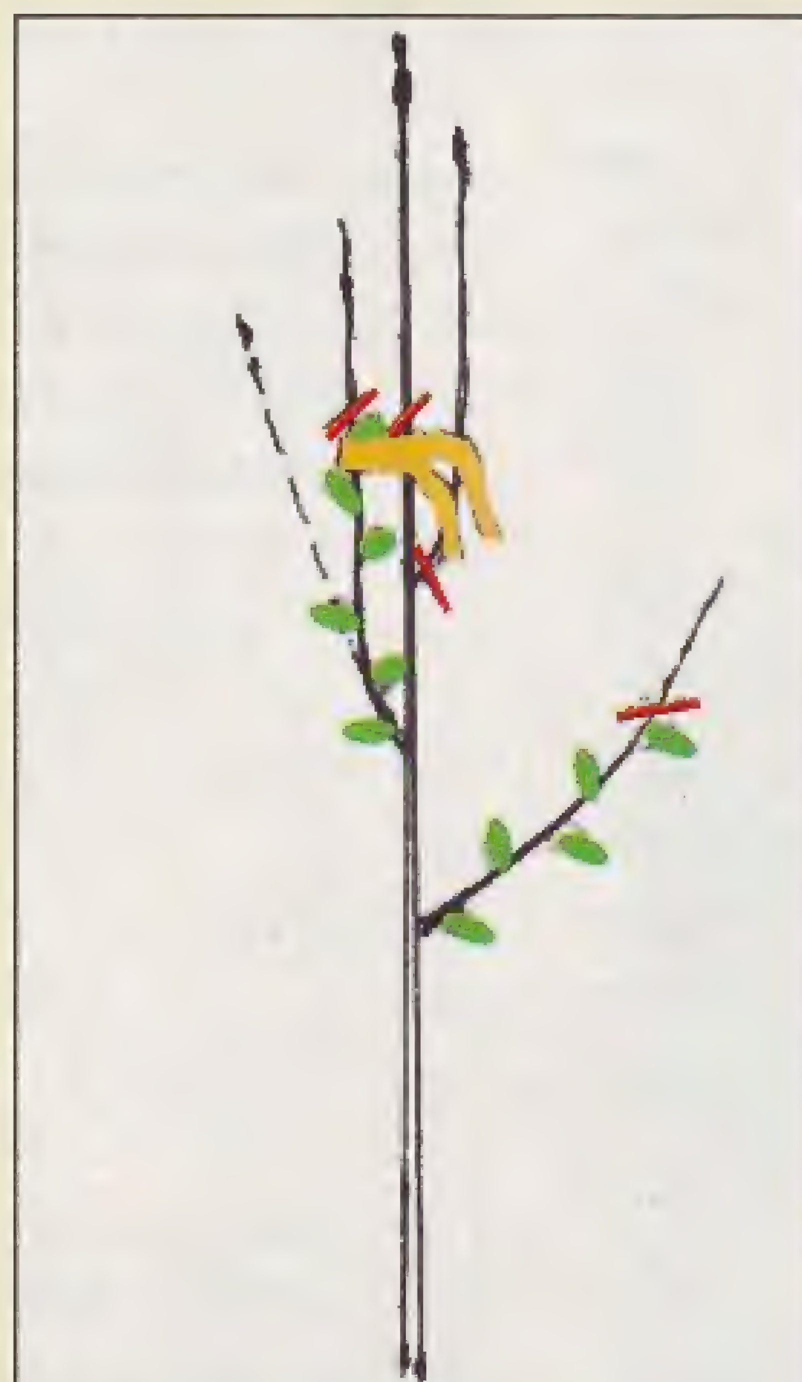

***Рис. 2.** Вкорочення на повторний ріст, коли в зоні ярусу лише один боковий пагін: червоним – зрізи і прив'язування; зеленим – бруньки.*

Якщо ж у саджанців мало бокових пагонів або вони однобокі чи з гострими кутами відходження, то спочатку видаляють ті, що з гострими кутами. Із розміщених один під одним залишають нижній, а верхній видаляють. Решту ж диференційовано вкорочують на повторний ріст (коротко):

1) якщо на саджанцеві, крім центрального провідника, є ще три бокових пагони, то їх вкорочують до 25–30 см від основи, а на центральному провіднику відліковують вгору 4–6 бруньок і зрізують його (у слабогалузистих сортів – на 4 бруньки, а в середньо- і сильногалузистих – на 5–6. Про ці особливості сортів буде сказано нижче);

2) якщо на саджанцеві два бокових пагони, то їх укорочують до 20–25 см. Центральний провідник зрізують так само, як у попередньому варіанті. Після відростання нових пагонів (по двох варіантах) з них вибирають 2–3, котрих не вистачає, і навіть замінюють ті, що вже були, але менш придатні. А зайві видаляють;

3) коли ж наявний лише один боковий пагін, то його вкорочують на 4–5 бруньок від основи. А центральний провідник – на 4–6 бруньок його однорічного приросту (рис. 2). Скелетні гілки нижнього ярусу у цьому разі будуть формуватися на другу, а то й на третю весну. Але до закладання другого ярусу можна переходити лише за умови, коли повністю закладено нижній ярус повноцінними гілочками;

4) якщо саджанець не доріс до 1 м, то його не обрізують, а початок формування переносять на наступну весну;

5) коли ж саджанець без розгалужень нормальної висоти (вище 1 м), то відміряють від землі висоту штамба, від неї вгору відліковують 4–6 здорові бруньки і над верхньою з них зрізують. А наступної весни він також стане дворічкою і його крону починають формувати, як описано вище. Методи обрізування інших варіантів нестандартних саджанців такі ж, як у вишні (див. "ДСГ" № 11, 2004). Але з урахуванням особливостей черешні.

На другу весну після садіння дворічок приріст, як правило, невеликий, бо вони лише приживалися. Тому у них тільки врівноважують скелетні гілки: на нижній гілці (яка росте гірше) пагін не вкорочують, а прирости решти гілок укорочують до рівня кінця нижньої. Центральний провідник, якщо він сильно розвинутий, вкорочують майже на рівні зрізів скелетних гілок (див. рис. 3, а), а якщо він не випереджає їх у рості, то вкорочують на 15–20 см вище зрізів (див. рис. 3, б). Нижче пагона подовження центрального провідника видаляють сильно розвинутий конкурент з гострим кутом відходження. А 2–3 пагони з кутами відходження, більшими 40°, використовують для доукомплектування гілками першого ярусу, якщо їх у ньому не вистачає. Коли ж є необхідність у підсиленні гілок нижнього ярусу, тоді центральний провідник переводять на слабший конкурент, а розміщені вище (1–2) видаляють (див. рис. 3, в).

На нижніх скелетних гілках сильнорослі конкуренти і пагони, розташовані на їх верхньому боці і під гострими кутами, видаляють. Із сильних бокових пагонів, спрямованих назовні крони, закладають скелетні гілки другого порядку на

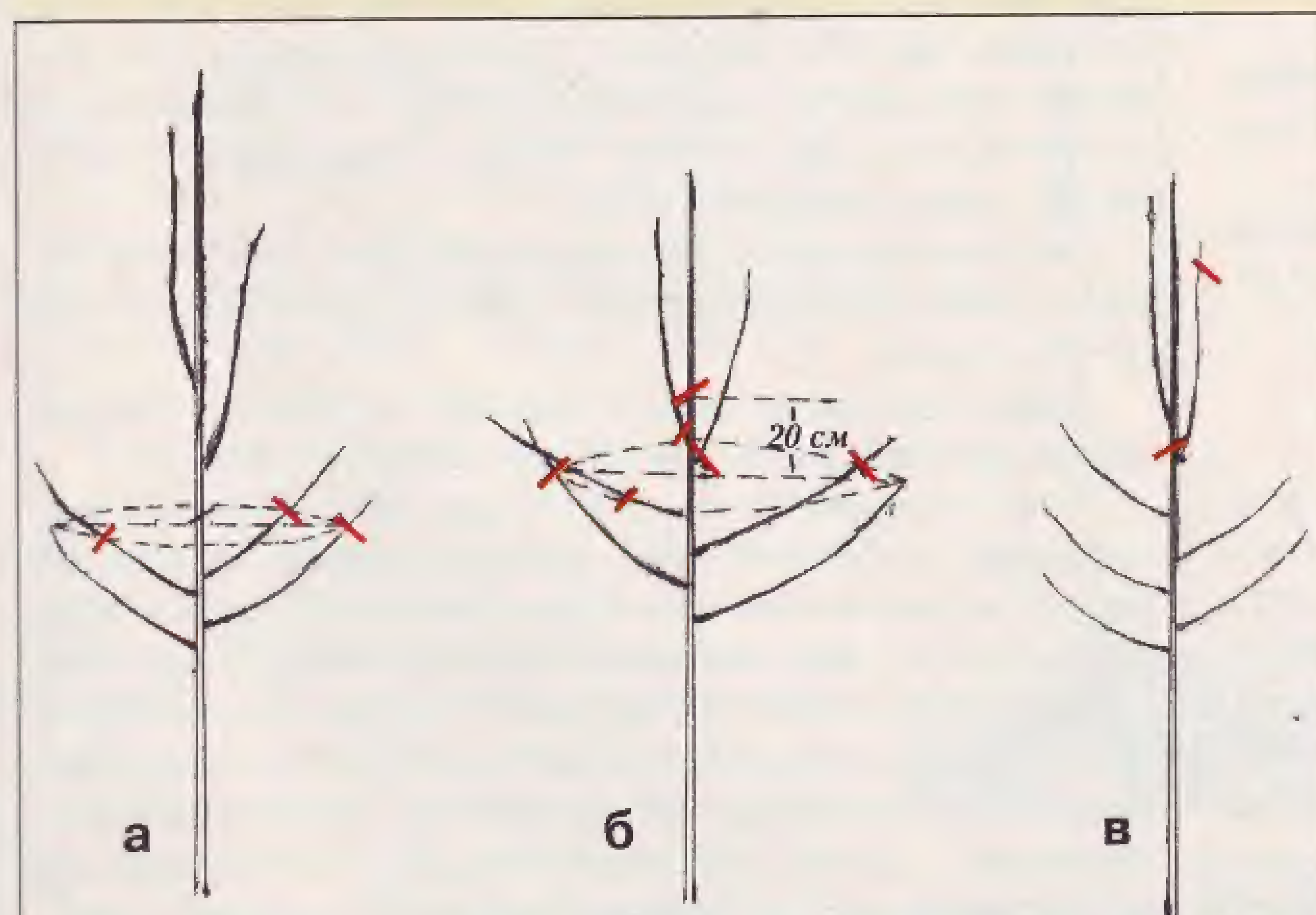

Рис. 3. *Залежність висоти зрізу центрального провідника від співвідношення сили його росту і гілочок ярусу: а – коли центральний провідник дуже сильний; б – коли центральний провідник нормальний; в – коли нижні гілки необхідно підсилити.*

відстані 30–60 см від центрального провідника. Якщо вони довші за пагін подовження, то їх укорочують так, щоб вони стали на 15–20 см коротшими від нього (правило підпорядкування). А бокові пагони помірної довжини через відповідні інтервали (10–15 см) залишають під плодові гілочки: якщо їхня довжина до 40 см – без укорочування, а якщо довші, то вкорочують на 1/3–1/2 (сильногалузистих і слабогалузистих сортів відповідно). Усі ті, що загущують, і зайві – видаляють (див. "ДСГ" № 11, 2004)).

На третю весну обрізування залежить від виду саджанців і їх росту. У саджанців, що висаджені однорічками і котрі мають сильні прирости, залишають у потрібних місцях краще розміщені пагони на скелетні гілки першого та другого порядків, напівскелетні й обростаючі гілки, а всі зайві видаляють (див. параметри крони черешні). Кінцеві пагони скелетних гілок укорочують на рівні верхівки найгірше розвинутої нижньої скелетної гілки. Центральний провідник укорочують на 4–6 бруньок вище початку майбутнього другого ярусу (див. параметри крони). Наступної весни із виросліх пагонів формують другий ярус, а центральний провідник за тим же правилом зрізують на 4–6 бруньок вище початку третього ярусу. Якщо ж другий ярус не вдалося повноцінно укомплектувати, то продовжують його формувати наступної весни.

Актуальним стає проріджування крони. Категорії гілок, які підлягають проріджуванню – ті ж, що й у вишні (див. "ДСГ" № 11, 2004).

За слабкого росту пагони не вкорочують за винятком окремих, надміру видовжених, котрі необхідно призупинити в рості і перевести живлення на слабші.

У дерев, висаджених дворічками: у зоні третього ярусу вибирають 2–3 краще розміщених і відхилених пагони на скелетні гілки першого порядку. Центральний провідник та 1–2 прилеглих конкуренти (дуже сильні) видаляють, переводячи центральний провідник на нижче розміщений менше розвинутий конкурент, щоб послабити ріст дерева вгору. Його вкорочують на 50–60 см, а бокові пагони (під скелетні гілки третього ярусу) вкорочують на 20–15 см нижче. Якщо ж бокові пагони не сягають такого рівня, їх усіх вкорочують на рівні найслабшого з них, а центральний провідник зрізують на рівні їхніх зрізів (див. рис. 4).

На скелетних гілках першого та другого ярусів пагони подовження вкорочують до 70–80 см (на більш припіднятих гілках вкорочують сильніше, на відхилених – слабше). Якщо пагони подовження коротші від зазначеної довжини, то їх не вкорочують. Сильні пагони на скелетних гілках, котрі ростуть догори і в середину крони – видаляють, а бокові пагони, котрі направлені назовні крони, через відповідні інтервали залишають на скелетні та напівскелетні, в корочуючи їх до 70–80 см. Менші не вкорочують.

Решту бокових, гірше розвинутих, тонких пагонів через необхідні інтервали залишають на плодові гілочки без вкорочування (навіть тоді, коли вони направлені до середини крони або не розростаються в розгалуження, покриваються букетними гілоч-

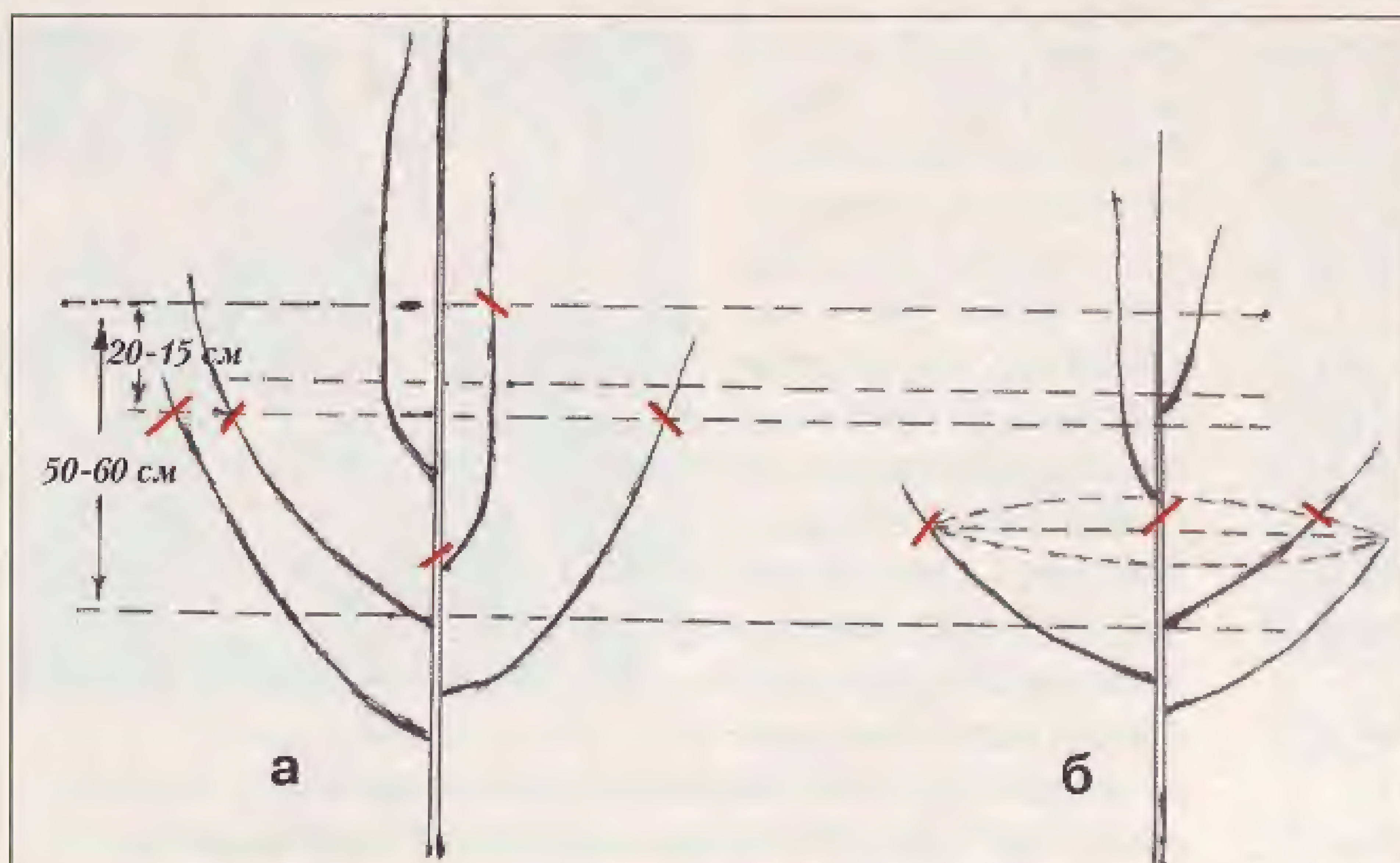

Рис. 4. Варіанти формування третього ярусу крони черешні: а – скелетні гілки третього ярусу вкорочують на 15–20 см нижче зрізу центрального провідника; б – центральний провідник зрізують на рівні зрізів скелетних гілок третього ярусу.

ками і стають високопродуктивними плодовими гілками). Коротке обрізування пагонів до 20–30 см для перетворення їх у плодові гілки для черешні не рекомендується. Ростові сильні пагони можна перетворити у плодові гілки лише нагинанням за допомогою грузиків, підв'язування, підведення під сусідні гілки – особливо у сильногалузстих і пірамідальних сортів, хоч це і трудомістка робота.

На четверту весну: продовжують формувати крони за тими ж правилами, що й на третій рік, але обрізування ще слабше. Видаляють лише довгі пагони (довші 50 см), котрі ростуть до середини крони, перехрещуються, загущують крону. З пагонів меншої довжини видаляють ті, що загущують проміжки, а залишені не вкорочують. Тому, що у більшості сортів основна частина плодових бруньок розміщена на однорічних пагонах. Причому на видовжених пагонах плодові бруньки розміщуються ближче до основи. Вкорочування ж таких пагонів стимулює гілкування без зменшення кількості плодових бруньок. А на слабких і середніх пагонах (до 40–50 см) плодові бруньки – по всій довжині, а верхівкова завжди ростова (або ж їх там кілька). Тому вкорочування слабких і середніх пагонів не збільшує гілкування (позбавляє їх ростових бруньок), а лише зменшує кількість плодових. У цей період видаляють сильнорослі пагони подовження центрального провідника і скелетних гілок, особливо верхніх. Видаляють і їхніх сильних конкурентів,особиво, котрі спрямовані догори.

Усіх їх переводять на слабші (менше 50 см) конкуренти, які гальмують розростання крони, особливо у верхній частині, і самі перетворюються на плодові гілки.

На п'ятий та шостий роки: обрізують за тими ж правилами, зменшуючи цю операцію до мінімуму. Формування крони завершують. Дерева вступають у плодоношення.

ОБРІЗУВАННЯ ПЛОДОНОСНИХ ДЕРЕВ

На початку плодоношення знижують крону, вкорочуючи центральний провідник до 3 м (у кінцевому результаті), а скелетні гілки до 4 м. Для цього пагін подовження центрального провідника разом з конкурентами зрізують над слабкою гілочкою, що має положення, близьке до горизонтального. Напівскелетні та плодові гілки також знижують таким же способом. (Детальніше технологію зниження крони і рисунки див. у "ДСГ" № 12, 2004 р. – статтю про вишню).

А поточне обрізування у цей період призупиняють на 4–5 років. Видаляють лише поламані, хворі гілки тощо – за санітарним варіантом. Лише окремі скелетні та напівскелетні гілки, що дуже розрослися і загущують крону, вкорочують на бічне відгалуження. Щорічно видаляють сильні пагони у верхній частині крони. І взагалі верхню частину крони проріджують більше, ніж нижню, аби забезпечити краще освітлення центральної і нижньої зони крони. Особливо це необхідно для сильно- та середньогалузистих сортів (Дрогана жовта, Французька чорна, Янтарна, Великоплідна, Сюрприз, Генеральська, Валерій Чкалов, Дніпровка, Мелітопольська рання, Рубінова рання тощо). А в слабогалузистих (Кишинівська рання, Жабуле, Винка, Францис, Скороспілка, Мелітопольська чорна, Наполеон рожевий, Електра тощо) вкорочування продовжують, але доволі помірно: сильні прирости до 60 см, а менші не чіпають. Лише окремі дуже видовжені пагони вкорочують до 40 см від основи. Таке обрізування має бути протягом 4–5 років після початку плодоношення. Коли ж прирости стають меншими 30 см, то застосовують сильне вкорочування (див. статтю про вишню в "ДСГ" № 12, 2004).

Коли ж все-таки прирости зменшуються до 15–20 см, плоди дрібнішають, скелетні гілки оголюються, плодоношення переміщується на периферію крони, то виконують легке омолодження на дворічну деревину. А при зменшенні приростів до 10–15 см – на трирічну деревину. Але спочатку перед омолоджуванням видаляють зайві скелетні та напівскелетні гілки (відновлюючи проміжки між ними). Після цього гілки всіх порядків зрізують на 2–3-річну деревину: можна над розвинутою букетною гілочкою або брунькою, але краще над приростом минулих років більшим 30 см, першим від зрізуваного кінця гілки, у крайньому разі – над розгалуженою гілкою, яку вкорочують до найнижчого відгалуження. Це відгалуження не вкорочують, щоб залишилася верхівкова брунька, яка завжди ростова. Нижче від неї на відстані 20 см зрізують усі букетні та інші гілочки. Бо з них підуть конкуренти, які все одно через рік підлягатимуть видаленню, але ріст потрібних пагонів вони загальмують. Далі до основи гілок проріджують обростаючі гілочки (через 10–15 см), а залишені вкорочують до найнижчого відгалуження. На всіх зрізах залишають шипик 0,5 см (крім зрізів "на кільце"). Детальніше технологія омолодження та рисунки до неї викладені у статті про вишню ("ДСГ" № 12, 2004 р.).

Після першого омолодження протягом 2–3 років дерева ростуть нормально, а потім ріст пагонів знову згасає, може з'явитися суховершинність. Після повторних легких омолоджень роблять середнє омолодження на 5–6-річну деревину. Але після нього плодоношення відновлюється лише через 2–3 роки. Тому омолоджують не все дерево відразу, а по третині за кожну весну (наприклад, у першу весну верхню третю частину крони, у другу весну – східну 1/3 частину, а на третю весну – західну третину крони).

Омолоджувальне обрізування виконують у лютому–березні, припустимо закінчувати у квітні, у крайньому разі – до початку травня.

Якщо ж дерева за своїм станом не потребують омолодження, але зависокі, то у них лише знижують крону.

Після зниження крони пагони відростають не тільки поблизу зрізів, а й уздовж гілок і не лише верхніх. На наступну весну у верхній частині крони дуже сильнорослі пагони видаляють (у першу чергу вертикальні чи наближені до такого положення). А в нижній частині крони та в її центрі у потрібних місцях (з дотриманням інтервалів!) пагони залишають для відновлення скелетних, напівскелетних, обростаючих плодових гілок. У сильно- і середньогалузистих сортів залишені пагони вкорочують на третину, а у слабогалузистих – наполовину. А всі зайві видаляють на кільце.

Ф.Г. Білека,
Дніпропетровськ

ВСЛ-2 – перспективна підщепа для черешні

Останнім часом спостерігається велика зацікавленість до культури черешні з боку як виробничників, так і садівників-аматорів. І це не випадково, оскільки незважаючи на нижчу зимостійкість, черешня має стабільніше плодоношення і потребує меншого хімічного захисту, ніж інші кісточкові культури. Крім того, завдяки чудовим смаковим властивостям та з появою великоплідних сортів з середньою масою плоду 9–12 г черешня користується великим попитом у садівників і має серед культур з раннім строком достигання найвищу ціну на більшості ринків країни.

Основним недоліком дерев черешні є велика сила росту та пізній вступ у плодоношення, особливо, якщо вони щеплені на сіянцях черешні дикої.

Ось чому вчені різних країн ведуть активний пошук зменшення розмірів дерева та прискорення їхнього вступу в плодоношення.

В Інституті садівництва УААН та його дослідних установах широко ведеться робота з вивчення слаборослих підщеп для черешні, закладено досліди з комплексної їхньої оцінки в різних зонах країни.

Основними гальмівними факторами для поширення підщеп зарубіжної селекції в Україні є їх низька зимостійкість і складність у розмноженні, тому більшу перспективу мають ті, котрі створені в суворіших кліматичних умовах. Слід зазначити, що значних успіхів у селекції слаборослих зимостійких підщеп досягнуто російськими вченими. Серед них для черешні найперспективнішою є ВСЛ-2, яка одержана на Кримській дослідній станції садівництва ВНДІР ім. М.І. Вавілова (м. Кримськ Краснодарського краю) шляхом схрещування вишні степової з вишнею Ланнезіана (Л-2). Автори Г.В. Єрьомін, О.В. Проворченко, В.М. Подорожний.

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ. Невелике дерево заввишки 2–2,5 м, з округлою густою кроною. Пагони середньої товщини відзначаються сильним галуженням, опушення відсутнє. Колір кори коричнево-каштановий, верхівка ростучого пагона зеленувато-бура. Листки середнього розміру, овальні, з короткозагостреною верхівкою. Зазубреність краю листка подвійнопилчастогородчаста, прилистники довго не опадають.

ПОШИРЕННЯ. Рекомендується для південної та середньої зони плодівництва Росії, України, випробовується у США, Іспанії та Польщі.

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ. Стійка до кокомікозу, кореневих гнилей і бактеріального раку, росте навіть на важких перезволожених ґрунтах, має морозостійку кореневу систему, яка витримує до мінус 14°С. Відзначається посухостійкістю, не утворює поросле, дерева добре закріплені в ґрунті, тому не потребують опори.

Сумісна з основними сортами черешні.

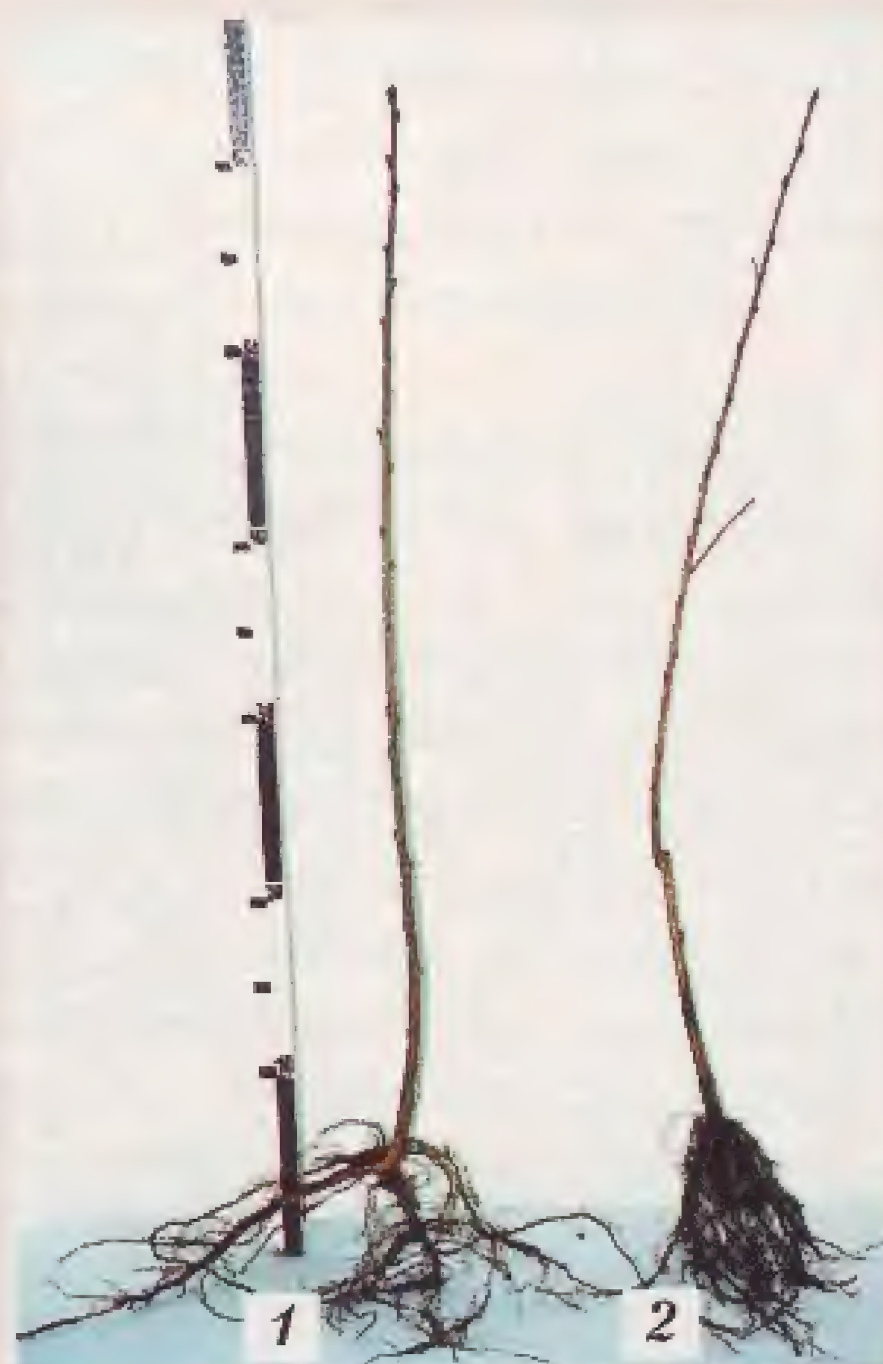
РОЗМНОЖЕННЯ. Чудово розмножується зеленими живцями (85–98%) в умовах штучного туману. Але Г.В. Єрьоміним (2002), як найдоступніший, рекомендований спосіб розмноження горизонтальними відсадками. Для цього у березні в добре підготовлений ґрунт висаджують підщепу довжиною 60–70 см на глибину 20–25 см, під кутом 45° верхівками у північному напрямку з відстанню між рядами 1,5 м і в ряду 40–45 см.

Упродовж першого року ґрунт утримують у чистому від бур'янів стані, в період інтенсивного росту (травень) підживлюють азотними добривами. Для утворення сильних і добре розгалужених у верхній частині пагонів необхідне регулярне зрошення. Якщо з'являються пагони від кореня, їх вирізують. У перший рік після садіння рослини не підгортають.

Вегетуючий пагін вегетативно розмножуваної підщепи ВСЛ-2.

На другий рік, у березні, на початку розпускання бруньок підщепи пригинають до землі і пришпилюють гілку шпильками П-подібної форми завширшки 15 см і завдовжки 25 см, зробленими з нержавіючого дроту. Якщо це здійснити у більш ранні строки, на пагонах, що закриті землею або субстратом, бруньки можуть не пробудитися. З запізненням цієї операції зростає ймовірність пошкодження бруньок, які мають проростки. Укладання і пришпилювання здійснюють без заглиблення. При досягненні відсадками висоти 20–25 см у травні або червні їх уперше підгортають на висоту 10–13 см. Найоптимальнішим субстратом є тирса хвойних або листяних порід. Удруге підгортають після досягнення підщепою висоти 30–35 см, утретє – 40–45 см. Для утворення коріння на висоті 10–15 см достатньо доводити висоту підгортання до 25–30 см.

Саджанці підщепи ВСЛ-2, одержані різними способами: 1 – за допомогою укорінення горизонтального відсадка; 2 – зеленим живцюванням із штучним туманоутворенням.

Слід зазначити, що на відміну від підщеп зерняткових порід, відсадки кісточкових, у тому числі ВСЛ-2, переростають, дуже галузяться і мають порівняно слаборозвинуту кореневу систему. Щоб поліпшити кореневутворення, рекомендується прищипувати пагони, коли вони досягнуть довжини 30–40 см. Аби не допустити переростання, пагони після досягнення ними висоти 20–25 см зрізують над 3–4-м листком. Це затримує ріст на 2–3 тижні, збільшує кількість пагонів на рослині і, як результат, підвищує кількість укорінених відсадків. Досвід Кримської ДСС показав, що вже в перший рік експлуатації маточника (на 2-й

рік після садіння) з одного гектара можна отримати до 40 тис. укорінених відсадків. Розмноження способом вертикальних відсадків та здерев'янілими живцями малоефективне.

Завдяки високому ступеню розгалуженості кореневої системи і доброї її регенераційної здатності, підщепа має чудову приживлюваність у розсаднику (98–100%) і цілком придатна для окулірування, маючи в зоні окулірування нерозгалужений, зручний для цієї операції, штамбик. У наших дослідженнях добра приживлюваність вічок спостерігалась як восени, так і після перезимівлі, що позитивно впливало на загальний вихід саджанців з одиниці площі.

Ця підщепа цікава ще тим, що вона є своєрідним індикатором перевірки сортів на вірусну інфекцію. Тобто, коли дерева заражені будь-якою вірусною хворобою і на загальному стані дерева це ще не помітно, вічка з таких дерев на ВСЛ-2 не приживлюються. У місці щеплення з'являється камедь і вічко відмирає. Те ж саме відбувається, коли вільні від вірусів вічка щеплюємо на заражену підщепу.

Однорічний саджанець черешні сорту Дончанка на підщепі ВСЛ-2.

Саджанці, отримані на ВСЛ-2, у розсаднику відзначаються сильним ростом, кращим галуженням, ніж на насіннєвих підщепах. Високі темпи росту таких саджанців спостерігаються і в молодому саду, але при вступі в плодоношення, яке відбувається на 2–3 роки раніше, ніж на антипці чи черешні дикій, їхній ріст поступово зменшується.

Зимостійкість, швидкоплідність та сила росту сорто-підщепних комбінувань значною мірою обумовлюються особливостями сорту. Так уже на другий рік після садіння спостерігали цвітіння у 73% і утворення плодів – у 54,5% дерев черешні на ВСЛ-2 з використанням швидкоплідного сорту Дончанка, в той час як у дерев сорту Китаївська чорна на цій же підщепі цвітіння і зав'язування поодиноких плодів спостерігали лише на третьому році після садіння.

Поки що ми не маємо власних даних про поведінку дорослих дерев на цій підщепі в саду, а за даними російських учених (Г.В. Єрьомін, А.В. Проворченко, В.Ф. Гавриш та ін., 2000) ВСЛ-2 порівняно з насіннєвими підщепами, знижує висоту дерев на 50%, а їхній продуктивний період становить 15–18 років.

Рекомендується для насаджень інтенсивного типу з щільністю садіння 800–1000 дерев на 1 га. Площа живлення такого дерева на присадибній ділянці повинна становити 8–12 м².

Підщепа ВСЛ-2 рекомендована в Росії не лише для черешні, а й для вишні. Проте нашими дослідженнями виявлено прояви несумісності за типом неміцного зрощення окулянтів у сортів вишні Подбєльска, Тургенєвка та Альфа, щеплених на цю підщепу. Під час обробітку ґрунту і викопування саджанців спостерігалися масові відлами компонентів щеплення (від 20 до 43%), внаслідок чого вихід саджанців був у 1,7–3,2 раза меншим, ніж на сіянцях антипки. Найкраща приживлюваність на ВСЛ-2 спостерігалась у вишнево-черешневого гібрида (дюк) Ночка, що свідчить про кращу їхню сумісність. Це дає можливість використовувати дану підщепу не тільки для черешні, а й для вишнево-черешневих гібридів.

О.А. Кіщак,
завідуюча селекційно-технологічного відділу кісточкових культур Інституту садівництва, кандидат сільськогосподарських наук, м. Київ

ВОГНЕМ – ПРОТИ ШКІДНИКІВ

Одного разу, кілька років тому, восени, купував я на Центральному ринку м. Херсона яблука до святкового столу. Без ніякого успіху шукав підходящі, але нарешті в одному місці мене привабила купка великих і красивих плодів. Добре оглянувши їх, на жодному не виявив пошкодження шкідниками, і в ящику лежали такі ж чисті і гарні плоди.

Купуючи яблука, запитав у продавця: "Як вдалося виростити такі великі й чисті плоди?"

Продавець порадив: "Обпалюй дерева взимку вогнем і майже забудеш про отрутохімікати… Бери ганчірку, прикріпи її до металевого прута, вмокни у дизпаливо (солярка) і води запаленим факелом уздовж стовбура та гілок дерев. Ось і весь метод".

Часу для роздумів ще вистачало. Але прийшла зима, настали перші морози, дерева зупинили ріст, а я приступив до обрізування (завжди це роблю взимку, коли дерева у стані спокою). Розбирали сумніви: "А раптом спалю сад? Пропадуть усі мої труди…"

Але все-таки наважився і приступив до обпалювання. Мене вразило те, з якою легкістю знищуються колонії червоної попелиці, щитівок і яйця шкідників, – при горінні весь час щось потріскувало…

Після обробки вогнем пильно оглянув гілки і виявив, що від яєць і щитівок залишилися лише шкаралупки.

Після цього влітку я дуже рідко знаходив щитівку. Гусінь, золотогуз, гнізда гостровуса, непарного шовкопряда зникли зовсім.

Так було впродовж трьох років. Усім, хто запитував, що роблю з вогнем у саду, боявся щось порадити, аби люди не зашкодили своїм садам. У результаті відпрацював усі етапи обпалювання саду і, можна сказати, розробив власну методику, став працювати впевненіше і лише після цього почав давати поради знайомим та сусідам по дачі. Стараюся переконати всіх, що обпалювання – корисний та ефективний метод обробки саду, адже вогнем знищується до 80% шкідників, тож необхідність в обробках отрутохімікатами значно зменшується.

А тепер все по порядку. Після перших морозів, коли припиняється сокорух, приступаю до обрізування і формування дерев. Затим, вибравши морозний або просто сухий з невеликим вітром (щоб вогонь охоплював гілки з усіх боків) зимовий день, приступаю безпосередньо до обпалювання. Для цього використовую такий інструмент: металевий прут діаметром 5–6 мм, довжиною 1,3–1,5 м. Один його кінець загинаю як ручку, другий підгинаю і обмотую азбестовою тканиною або азбестовим шнуром, обмотавши зверху (для закріплення) тонким дротом.

Для обпалювання використовую відпрацьовані машинне масло або солярку. Чим вона брудніша, тим краще – під час горіння буде більше кіптяви, яка, осідаючи на гілках, створює добрий захист від шкідників.

Запаленим факелом проводжу вздовж стовбура та гілок зверху донизу, з такою ж швидкістю, як штангою обприскувача, стежачи, щоб по одній і тій же гілці не проходити двічі. Там, де гілки товщі, факелом проводжу повільніше, де тонші – швидше. На старих, потрісканих стовбурах, особливо груш, абрикосів, яблунь вогонь затримую трохи довше (у тріщинах стовбурів дуже багато коконів шкідників).

Не бійтеся – дерево не пошкодите. Ефект аналогічний тому, коли ви щось готуєте на вогні і той раптом "лизне" поверхню руки, – волосся обгорить, а руці не боляче…

Пам'ятайте: під час обпалювання дерево має бути сухим і без інею.

Аналогічно поступаю з виноградом: після обрізування, підв'язування його взимку також обпалюю. Якщо лоза на зиму вкривається землею або обмотується, роблю обпалювання рано навесні, до сокоруху.

Ось примірна витрата дизпалива: для обпалювання 30 дерев 10-річного віку та 15 кущів винограду використовую піввідра солярки.

Кущі: малину, смородину, аґрус не обпалюю. Їх найліпше до розпускання бруньок облити з поливалки гарячою водою, додавши харчову соду.

В описаному методі немає точної межі. Кожний може його застосовувати і вдосконалювати. Але те, що він ефективний і екологічно виправданий (можна майже повністю обійтися без застосування отрутохімікатів), переконався на власному досвіді.

В.О. Проценко,
м. Херсон

КОЛОДЯЗЬ, КОЛОДЯЗЬ, ДАЙ ВОДИ НАПИТИСЯ!

Колодязі – чи не найстародавніші інженерні споруди для отримання води, що не втратили своєї актуальності й нині. Та найцікавіше, мабуть, те, що за минулі сторіччя практично нічого не змінилося – така ж сама шахта, що доходить до води і "одягнена" або в дерев'яний зруб, камінь чи залізобетонні кільця, така ж здебільшого й технологія будівництва, що нерідко залишається ручною.

Незважаючи на те, що пізніше з'явилися водозабірні свердловини, колодязі для автономного водопостачання залишаються довολі популярними серед власників заміських будинків.

Отож, якщо ви вирішили спорудити на своєму подвір'ї колодязь, то ця сторінка – для вас. Будемо і надалі, в наступних номерах журналу, друкувати рекомендації щодо будівництва та догляду за колодязем. Сподіваємося, що вони стануть вам у пригоді.

Колодязі розташовують зазвичай на найвищому місці ділянки на відстані від місцевих каналізаційних споруд та інших джерел забруднення 20–50 м. Якщо колодязь розташовують вище за течією підґрунтового потоку, то відстань від нього до каналізаційних очисних споруд має бути не менше 20–25 м, якщо нижче – 40–50 м, а коли перпендикулярно до ґрунтового потоку – 25–30 м.

Для забору підземних вод залежно від місцевих умов можуть слугувати шахтні або трубчасті колодязі чи водозабірні свердловини (дрібнотрубчасті колодязі). Вода в них може бути артезіанська, ґрунтова, надмерзлотна або міжмерзлотна. Залягає вона на різній глибині: верховодка - на глибині до 4 м, ґрунтова – до 10 м, підґрунтова – до 40 м і артезіанська – понад 40 м. Ґрунтові залягають звичайно на глибині 10–20 м у товщі гравійно-піщаних порід. Слід враховувати, що питна вода має бути чистою і прозорою, не мати запаху і стороннього смаку.

Будівництво колодязя розпочинають з пошуку води під землею, заготівлі матеріалу й інструменту. Копати колодязь необхідно там, де підземні води залягають неглибоко. У цих місцях, як правило, рослинність соковитіша і яскравіша, часто зустрічаються болотяні й вологолюбні рослини – незабудка, хвощ, кінський щавель, рояться комарі і мошкара.

З давніх-давен ґрунтові води шукали в такий спосіб. Жменьку знежиреної, промитої в мильному розчині і висушеної вовни в сталу суху погоду клали на розчищену землю, а зверху – свіже яйце. Накривали спочатку дерниною, потім горщиком або сковорідкою. Вранці, після сходу сонця, розкривали: якщо вовна і яйце вкриті росою, значить, вода близько, якщо яйце сухе, а вовна з росою – вода глибоко, якщо вовна і яйце сухі – води немає.

Отже, перш ніж розпочати будувати колодязь, необхідно визначити, чи є в передбачуваному для нього місці підземна вода, з'ясувати глибину залягання і протяжність водоносних порід, кількість та якість води. Місце для колодязя, як зазначалося вище, слід вибирати не ближче ніж за 20–25 м від джерел забруднення: гнойових куп, убиралень, помийних ям, цвинтарів, лазень, скотарень. Не слід улаштовувати колодязі на схилах балок, ярів, берегів рік, бо вони дренуватимуть, тобто забиратимуть підґрунтові води.

Дуже важливо, щоб матеріали для будівництва колодязя були виготовлені з екологічно чистої сировини. Адже не варто випробовувати долю і піддавати ризику своє здоров'я, використовуючи матеріали сумнівної якості.

Отже, визначення місця колодязя і його глибини є основними питаннями, які турбують майбутніх власників. А от щодо термінів будівництва колодязя, то, зазвичай, середня швидкість проходження – 1–2 залізобетонних криничних кільця за добу з поступовим зменшенням у міру заглиблення шахти. Однак існує ряд труднощів і перешкод, що впливають як на тривалість, так і на вартість будівництва колодязя, радимо їх враховувати навіть тим, хто вже приблизно знає передбачувану глибину свого колодязя.

Після спорудження колодязя його очищають і дезінфікують. Варто після цього зробити аналіз для визначення якості води в колодязі за всіма необхідними параметрами. Якщо якість не задовольнятиме вас, необхідно вжити заходів для її очищення.

Під час користування колодязем, аби уникнути бактеріального забруднення, необхідно проводити профілактичне знезараження води в ньому (інколи застосовують дозуючий патрон).

Не менш важливе питання – вибір надкриничного будиночка. Адже варіант оформлення верху колодязя повинен подобатися усім мешканцям садиби, виглядати привабливо й естетично. Можна спорудити над колодязем альтанку, намет або журавель.

Отже, колодязь, а, можливо, і побудовані пізніше системи автономного водопостачання, дренажу, а також системи автономної каналізації фактично сприятимуть створенню міських зручностей у заміському чи дачному будинку. То чи варто ж від них відмовлятися?

У наступних номерах журналу ми розповімо, які бувають колодязі, як правильно вибрати місце для будівництва колодязя, якої глибини він має бути, як облаштувати колодязь і доглядати за ним, а ще про різновиди надкриничних будиночків і ще про багато чого іншого.

Насамкінець, хочемо нагадати про те, як наші прадіди навчали шанобливому ставленню до колодязя – цьому воістину Богом даного подарунка для людства.

- не влаштовуйте біля колодязя посиденьки, вечорниці, танці тощо;
- не паліть біля колодязя;
- не лайтеся поблизу колодязя, бо нічого доброго від цього для вас не буде;
- не хваліться вашим колодязем і якістю води в ньому;
- не давайте воду з власного колодязя своїм недоброзичливцям;
- не допускайте до колодязя незнайомих людей, краще тримати його закритим на замок;
- постійно стежте за якістю води у своєму колодязі (смак, колір, мутність, запах тощо) – особливо це актуально навесні й восени. А якщо помітили якісь негаразди, одразу ж вживайте заходів.

Ми переконані, що за дотримання рекомендацій наших прадідів, вода з колодязя радуватиме вас і ваших рідних протягом багатьох років і даруватиме тільки здоров'я і радість.

О. Кисленко

ПАСТКА НА ХИЖАКА

Пані В. Некрасова з Полтавської області у журналі "Дім, сад, город" у № 8 за серпень 2004 р. просить порадити, як можна позбутися хижака, що перегризає шиї курчатам і що це за хижак? Два роки тому я теж зіштовхнувся з цією проблемою, коли за одну ніч цей хижак перегриз шиї і голови у чотирьох гусенят, яким було більше місяця, а на іншу ніч загриз ще трьох. Довелося терміново зробити пастку. Вона надійна, безвідмовна, легка у виготовленні. Я вже піймав трьох хижаків. Кілька разів потрапляли навіть їжачки.

Швидше за все, хижак, який навідався до вашого курника, – тхір. Ці ссавці належать до родини куничних. Довжина їх тіла до 48 см, хвоста – до 16 см. Вони темно-коричневого кольору зверху і з боків, живіт – темно-жовтий.

Тхори можуть загризти і великих курей. Заглядати в курник можуть і куниці, які теж належать до родини куничних.

Пропоную вашій увазі креслення пастки з описом її виготовлення. Усі розміри подані у сантиметрах. На рисунках 1 і 2 пастка показана в розрізі по довжині рівно посередині.

Насамперед треба зробити дерев'яний каркас рами з планок розміром 3х3 см. Каркас має такі розміри: довжина – 50, висота – 25, ширина – 20 см.

Каркас змонтований на дошці завдовжки 60 см і завширшки 20 см. Бокові, задня і частина передньої стінок з обох боків, між якими розміщені передні дверцята з вантажем, оббиті жерстю завтовшки 0,5 мм (можна і сіткою з маленькими вічками). Зверху пастка має ґратчасті дверцята розміром 30х20 см, які у задній частині кріпляться до дошки розміром 20х10 см двома маленькими петлями. Ці дверцята потрібні для приведення в дію пастки і розміщення принади.

Дверцята виготовив з металевої сітки, котру застосовують у паперових повітряних фільтрах тракторів й іншої сільгосптехніки. Вони обов'язково мають бути сітчастими, щоб бачити, хто ж потрапив до пастки. Інакше можна погубити їжака або кота, як одного разу вийшло у мене. Дверцята у мене за довжиною по краях для міцності закріплені двома дерев'яними планками (25х2х1 см). До цього їжак, який потрапив до пастки, вигнув двері та втік. Довелося їх зміцнити такими планками.

У передній частині дверцята фіксуються у закритому положенні двома дерев'яними планками розміром 5х2х1 см, які прибиті з одного кінця цвяхом до дошки (20х8 см) у передній частині пастки під кутом 90°. На цій дошці посередині упоперек випиляно неглибоку канавку для того, щоб протягнути дріт по верхній кромці дошки. Дріт м'який, мідний, діаметром 1 мм.

Передні дверцята розміром 25х14 см кріпляться у верхній частині на петлі. Верхня частина дверцят (жерсті) зігнута у вигляді трубки діаметром 75 мм, через неї пропущений дріт діаметром 6 мм, довжиною 18 см і закріплений двома скобами з цвяха до каркаса. Дверцята виготовлені з жерсті товщиною 1,5 мм. До цих дверцят зверху, ближче до нижньої частини, кріпиться досить важкий вантаж (див. рис. *1*). До вантажу кріпиться кільце для з'єднання дроту. Для фіксації дверцят у закритому положенні є дві клямки, що кріпляться цвяхом, краще шурупом, до частини дошки, що виступає перед дверцятами. Їх можна побачити на загальному плані. Клямки виготовлені зі старого ножівкового полотна по металу завширшки 25 мм, які мають з обох боків зуб'я, на яких по кінцях уже є отвори. Клямки в районі отворів зігнуті під кутом близько 5–6°, усе залежить від того, якої довжини вони будуть зроблені. У мене довжина клямок 7 см. Установка клямок 2 показана на рис. *1*.

Коли передні дверцята зачиняються (падають під вагою вантажу), вони притискають клямки донизу, проходять їх і упираються в стіну, клямки випрямляються і фіксують дверцята у зачиненому положенні. Відчиняють дверцята,

Загальний вигляд

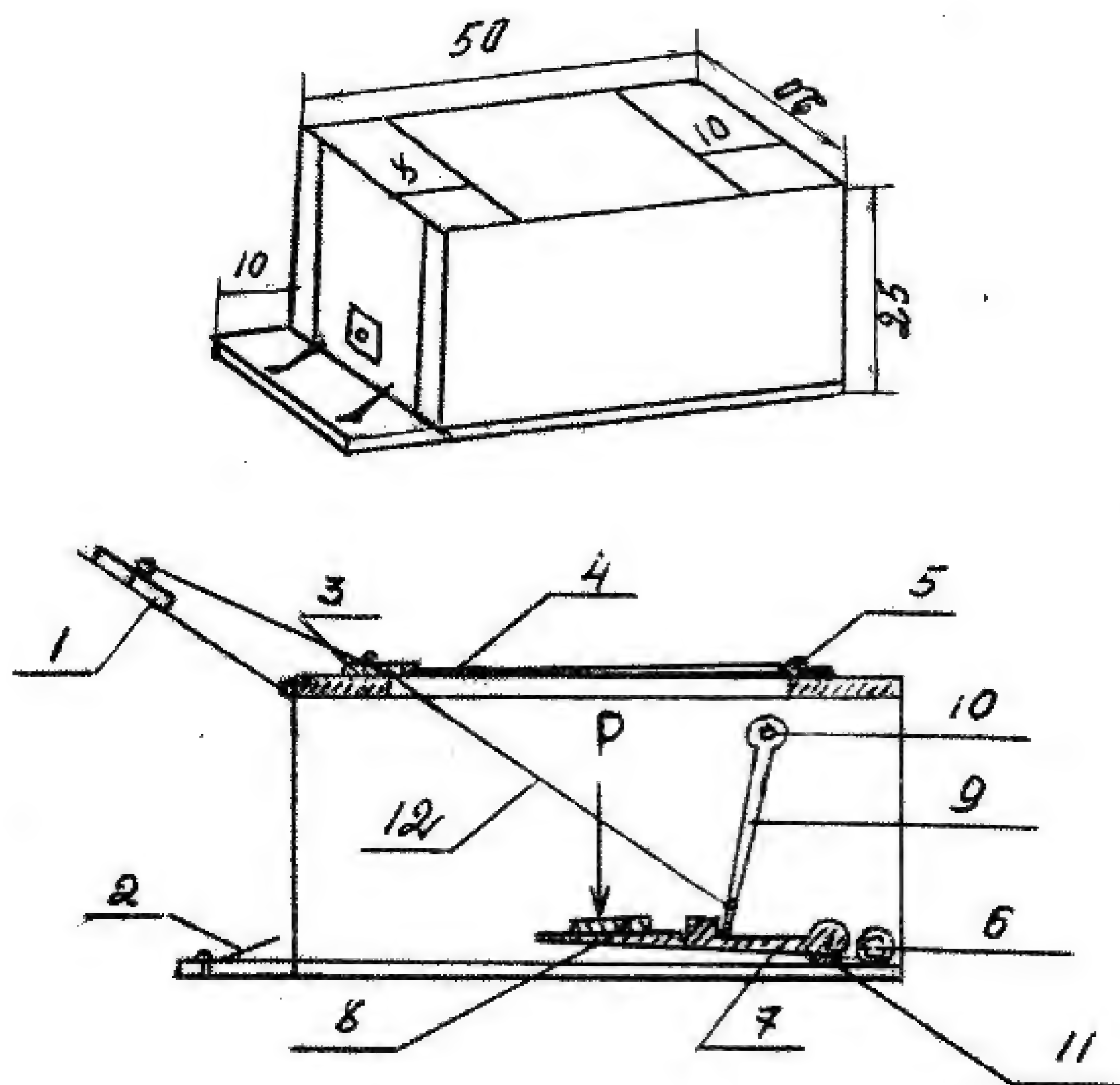

Рис. 1. Пастка відчинена

1 – вантаж передніх дверцят; 2 – клямка; 3 – замок верхніх дверцят; 4 – верхні сітчасті дверцята; 5 – петля верхніх дверцят; 6 – принада; 7 – горизонтальна планка; 8 – пластина з оргскла (фанера); 9 – вертикальна планка; 10 – вісь вертикальної планки; 11 – брусок кріплення вісі; 12 – м'який мідний дріт Ф-1

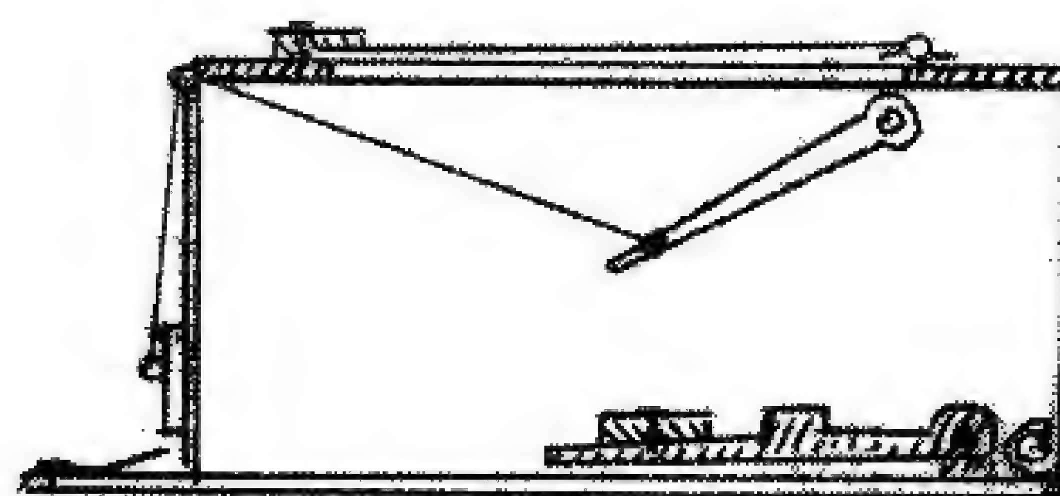

Рис. 2. Пастка зачинена

натиснувши пальцями на клямки. Обов'язково в пастці повинна бути принада, бажано м'ясна, лапки або голова птаха.

Принаду прив'язую м'яким дротом до задньої стінки, пропустивши дріт через отвір у задній стінці, а інший кінець, закрутивши до цвяха, прибитого до дошки розміром 20x10 см. Можна покласти і яйце, як робить мій сусід, воно, на відміну від м'яса, довго не псується. Як "зарядити" пастку показано на рис. *1*.

У середині пастки є пристрій, який складається з горизонтальної і вертикальної планок.

Цей пристрій спрацьовує при найменшому натискуванні на пластину *8*, закріплену на горизонтальній планці. Вона виготовлена з оргскла, можна з фанери. Її розміри: довжина – 15 см, ширина – 4 см. Кріпиться двома шурупами у передній частині горизонтальної планки.

Горизонтальну планку виготовлено з дерев'яної планки розміром 16x2x2 см. Кріпиться на задній частині вісі діаметром 3 мм. Я використав цвях довжиною 6 см.

Вісь за допомогою двох скоб кріпиться до двох дерев'яних брусків розміром 5x4x2 см, які прибиті цвяхами до основи пастки. Ця планка міститься між брусками і вільно обертається. На ній є виступи (на рис. 1 вони показані). Висоту виступу треба відрегулювати так, щоб після легкого натискування на пластину після "зарядки", планка упала донизу, а передні дверцята зачинилися. На рис. *1* показана стрілка з літерою Р, куди треба злегка натиснути.

На рис. *1* показано вертикальну планку *9*, виготовлену з дерев'яної планки завдовжки 18 см, завширшки 2 см і завтовшки 1 см, загострену у нижній частині до 0,5 см, щоб зменшити площу зіткнення з виступом горизонтальної планки. Її встановлюють з невеликим нахилом уперед. У верхній частині кріпиться на осі і вільно обертається. Вісь – дріт діаметром 6 мм, на кінцях є різьба, пропускається через усю пастку по ширині і кріпиться двома гайками. Підготовку до "зарядки" проводять так: відчиняють верхню кришку, лівою рукою піднімають передні дверцята, правою рукою відводять вертикальну планку назад вправо, потім лівою рукою піднімають горизонтальну планку, а вертикальну заводять за виступ горизонтальної планки, передні дверцята при цьому повинні знаходитися трохи вище горизонтального положення, а дріт має бути натягнутий. Трохи притисніть пластину *8* пальцем: якщо пристрій спрацював, дверцята зачинилися, отже, виступ заведений правильно. Покладіть до пастки принаду, прив'яжіть її, знову так само "зарядіть", зачиніть верхні дверцята-кришку *4*, встановіть запірні замки *3* і поставте пастку у потрібному місці. Для зручності перенесення я використовував старий пасок, закріпивши його з двох боків по довжині.

Зайшовши до пастки, хижак обов'язково буде тягти принаду, упиратися ногами й натисне на пластину *8* і дверцята зачиняться. Мій сусід, зробивши точно таку ж пастку, уже зловив одинадцять тхорів. У жодному разі не виймайте чи не витрушуйте звірка, який потрапив до пастки, у мішок. Тхір дуже прудкий і спритний, тому може втекти. Особисто я поміщаю пастку у посудину з водою так, щоб уся пастка опинилася під водою, тобто топлю його. Це жорстоко, але – надійно.

Бажаю удачі всім.

Г.Н. Соловйов,
Миколаївська обл.

ЩО ЗА ГАЗ БІОГАЗ?

(Продовження. Початок у №12 за 2004 р.)

РІЗНОВИДИ БІОГАЗОВИХ УСТАНОВОК

Установки для виробництва біогазу з органічних відходів зазвичай поділяють на чотири основні типи:

- ✦ без підведення тепла і без перемішування біомаси;
- ✦ без підведення тепла, але з перемішуванням біомаси;
- ✦ з підведенням тепла і з перемішуванням біомаси;
- ✦ з підведенням тепла, з перемішуванням біомаси та із засобами контролю і керування процесом зброджування.

Зрозуміло, що обов'язкові компоненти біогазової установки – це сам біореактор і газгольдер для збору біогазу, ну а пристрої для підігрівання біомаси, її перемішування, а також засоби контролю – речі дуже корисні, але без них можна обійтися.

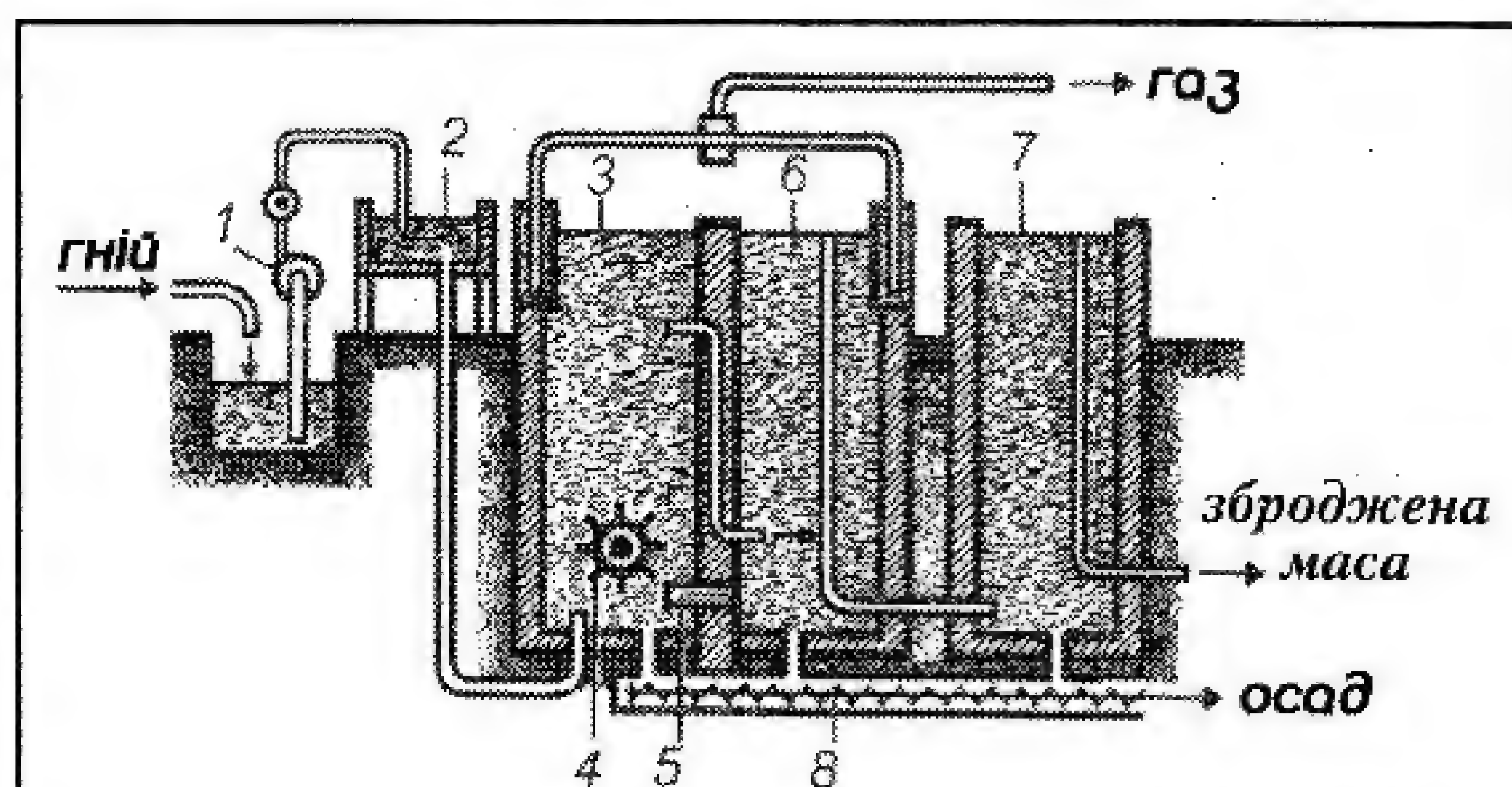

Рис.2. Двокамерна біогазова установка проточного типу: 1 – насос; 2 – приймальна камера; 3 – бродильна камера; 4 – пристрій-мішалка; 5 – нагрівач; 6 – камера доброджування; 7 – збірник збродженої маси; 8 – шнек

БІОРЕАКТОР

Біореактор – основа будь-якої біогазової установки, і до його конструкції ставляться досить жорсткі вимоги. Так, корпус біореактора має бути доволі міцний, а його стінки абсолютно герметичні. Обов'язкові також добра термоізоляція стінок та їхня здатність надійно протистояти корозії. При цьому необхідно передбачити механізм завантаження і випорожнення реактора, а також доступ до його внутрішнього простору для обслуговування.

За формою реактори можуть бути дуже різними. Так, з погляду створення найсприятливіших умов для перемішування рідкого субстрату, накопичення газу, відведення осадів і руйнування кірки, доцільно використовувати резервуар яйцеподібної форми. Великі реактори такої форми, зазвичай, споруджують з бетону, тому вартість виготовлення їх висока, що істотно обмежує їхнє застосування. Подібні реактори менших

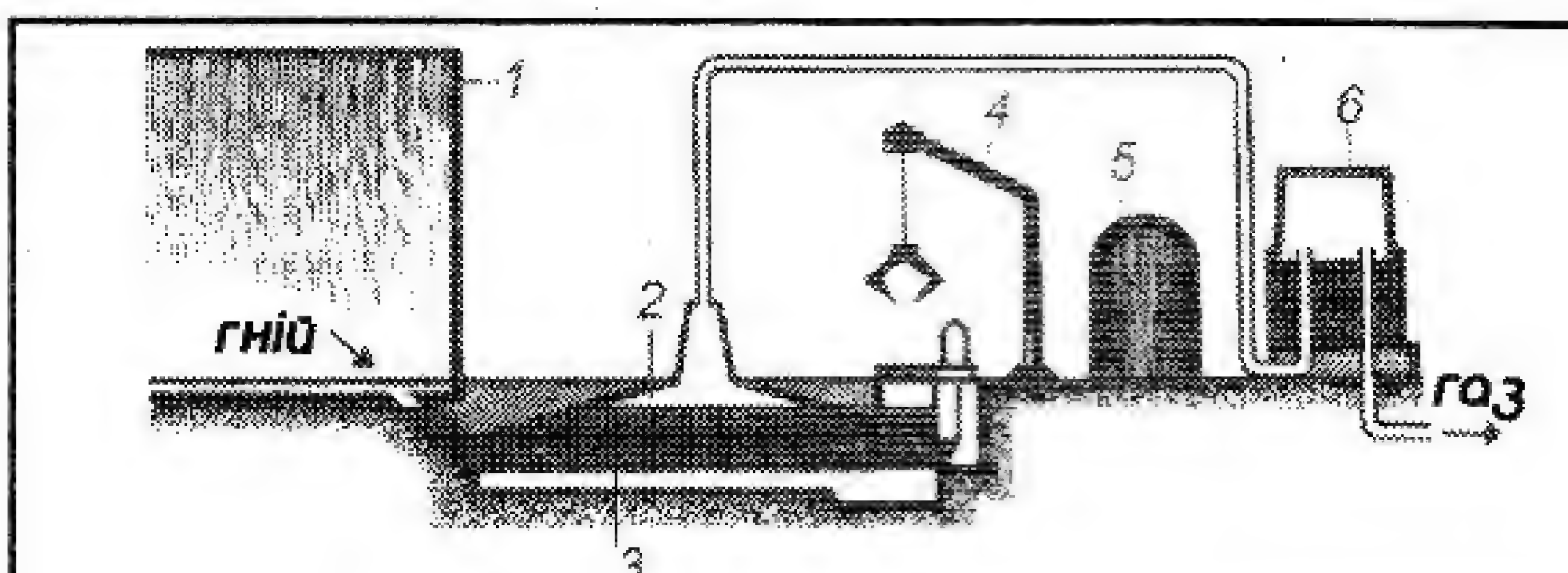

Рис. 3. Траншейна біогазова установка (Німеччина): 1 – приміщення для тварин; 2 – біореактор; 3 – мішалка; 4 – грейфер; 5 – сховище для зброджено гною; 6 – газгольдер

об'ємів доволі просто виконати із склопластику, тобто з поліефірної смоли, армованої скловолокном, і обходяться вони не так уже й дорого.

Для циліндричного резервуара з конусними верхньою і нижньою частинами, як і для яйцеподібного, характерні невеликий простір для накопичення газу, обмежений розмір кірки, а також добре відведення шламу. Недолік – менш сприятливі умови для перемішування рідкого субстрату.

В індивідуальних господарствах реактори вищевказаної форми, але меншої місткості роблять із сталі чи склопластику. До речі, у реакторах із склопластику легше досягти кращих умов перемішування субстрату.

Циліндричні резервуари відносно прості у виготовленні, що зумовлено великим досвідом будівництва ємностей для сільськогосподарських цілей (сталеві, бетонні, склопластикові цистерни-бункери для силосу й інших кормів). Однак порівняно з резервуарами попередніх форм у циліндричному неможливо організувати досить добрі умови для переміщення субстрату. До того ж доводиться рахуватися з більшими витратами на видалення осаду і руйнування кірки, що пов'язано зі збільшенням витрат енергії на перемішування маси.

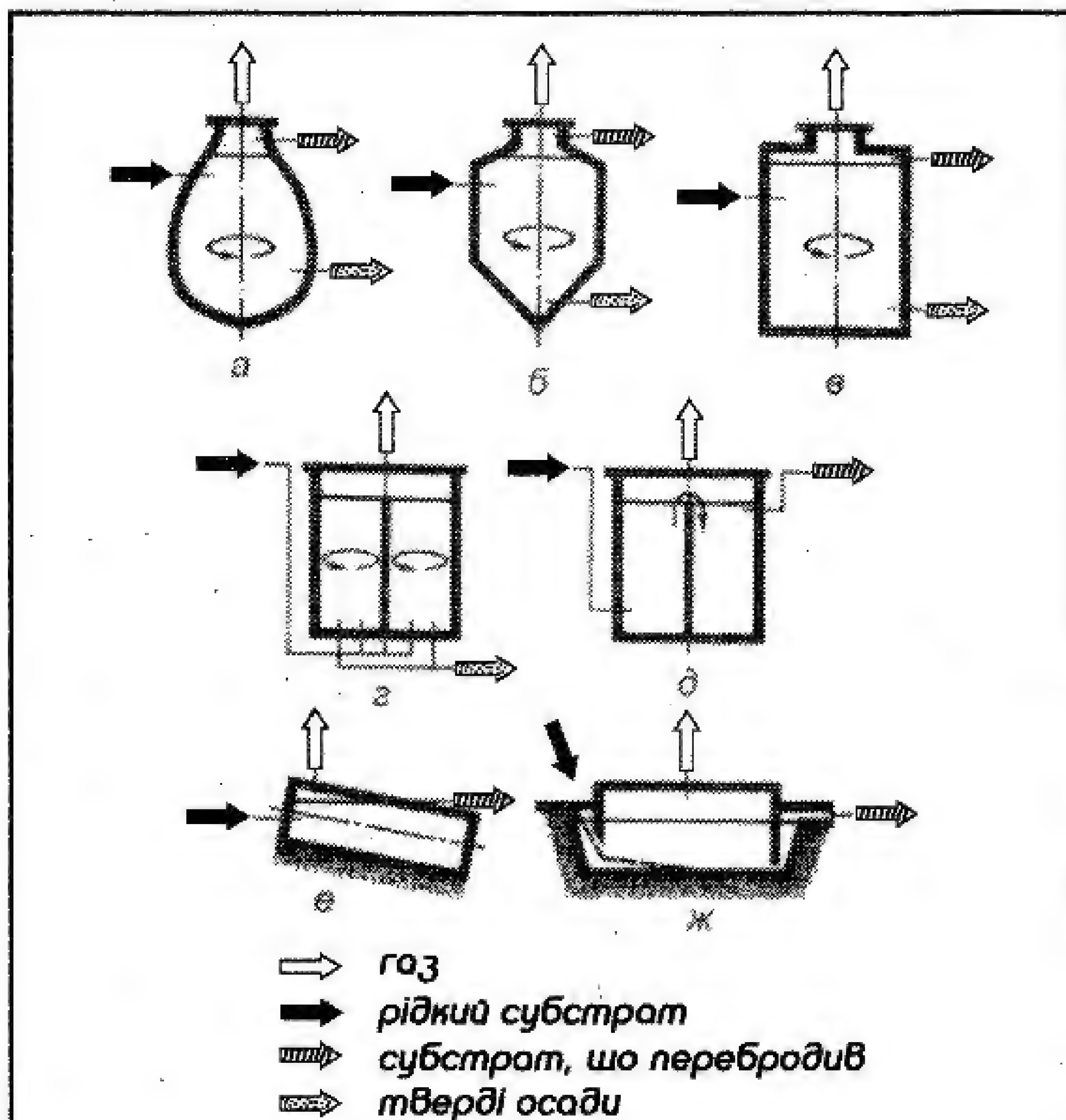

Рис. 1. Найпоширеніші типи резервуарів біореакторів: а – у вигляді яйця; б – циліндричний з конусними верхньою і нижньою частинами; в – циліндричний; г – циліндричний (з перегородкою); д – у вигляді паралелепіпеда (з перегородкою); е – циліндричний (похило розташований); є – траншея у грунті (з кришкою)

Якщо резервуар циліндричної форми розділити поперечною вертикальною перегородкою на дві камери, то можна організувати систему одержання біогазу з почерговим використанням камер резервуара. Причому будівництво резервуара з перегородкою обійдеться дешевше, ніж спорудження двох окремих резервуарів. Зазначимо також, що при такому компонуванні зменшується значення теплоізоляції зовнішніх стінок резервуара, а в перегородку, виконану з теплопровідного матеріалу, не дуже складно вмонтувати нагрівальний пристрій, що зумовить додаткові конструктивні й енергетичні вигоди.

У простих, здебільшого невеликих, біогазових установках, що споруджуються власними силами, зазвичай, бродильна камера має форму паралелепіпеда (басейн чи яма з кришкою). Для підвищення ефективності такий реактор перегороджують вертикальною стінкою, створюючи головну бродильну камеру і камеру для остаточного зброджування й осадження шламу. Щоправда, установки такого типу не дають змоги досягти високого ступеня розкладання субстрату, бо в них практично неможливо забезпечити рівномірне перемішування маси, керування завантаженням робочого обсягу камери і дотримання часу перебування маси в реакторі, що необхідно для одержання максимальної кількості газу. Та й руйнування кірки і осаду пов'язане з великими витратами.

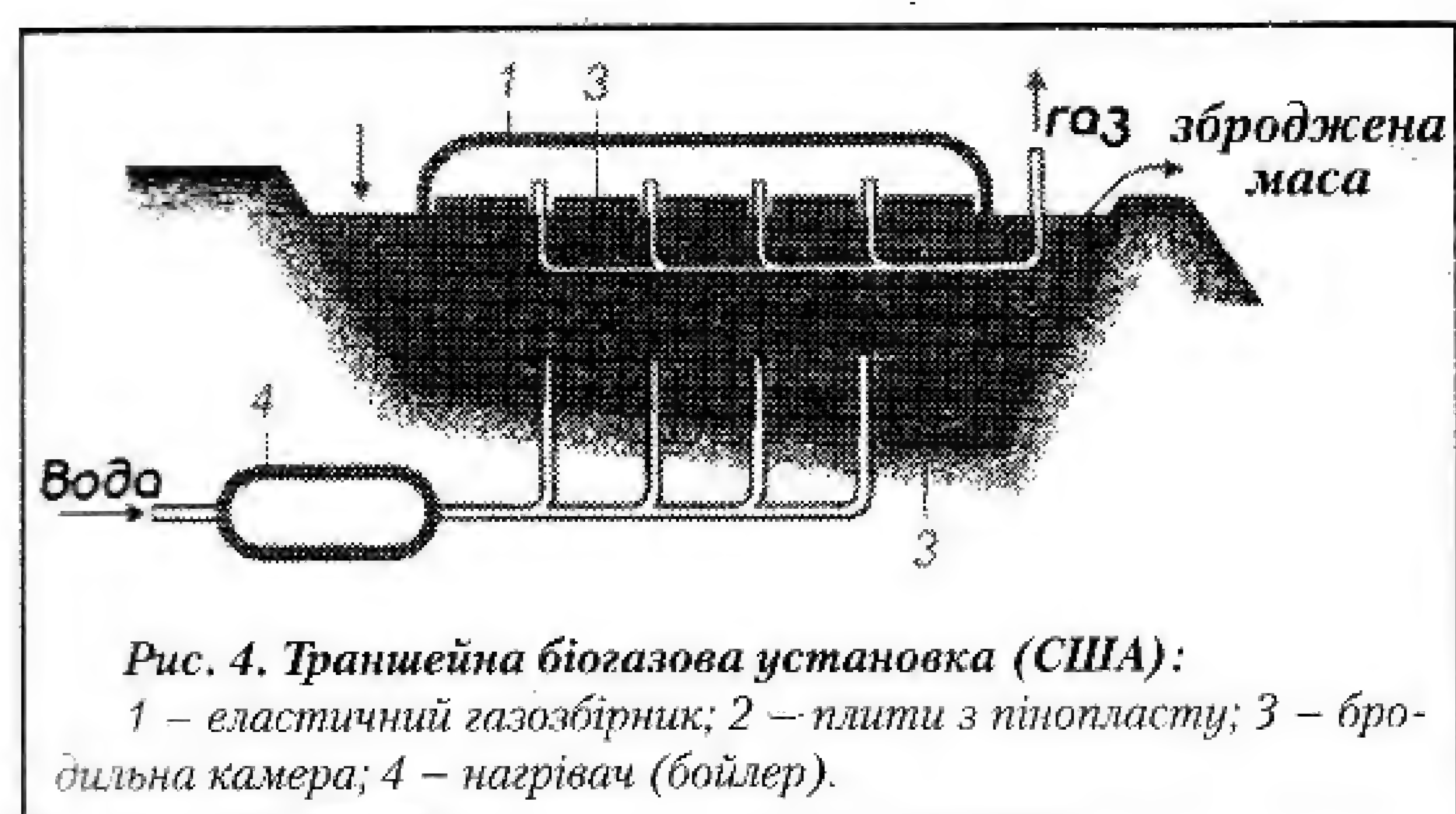

Рис. 4. Траншейна біогазова установка (США):
1 – еластичний газозбірник; 2 – плити з пінопласту; 3 – бродильна камера; 4 – нагрівач (бойлер).

У горизонтально розташованому резервуарі субстрат переміщується в поздовжньому напрямку. Для невеликих установок такого типу придатні циліндричні реактори зі сталі чи склопластику. Горизонтальні резервуари значної місткості мають форму паралелепіпеда, і виконують їх із бетону.

Похиле розташування таких резервуарів полегшує стікання шламу до вивантажувального отвору. Така конструкція зручна для розміщення найпростішого механізму – мішалки.

Резервуар у вигляді виритої в грунті траншеї дає змогу обробляти великі кількості субстрату. Як будівельний матеріал для стінок реактора найчастіше використовують бетон.

Тепер докладніше розглянемо пристрій деяких видів біогазових установок, що вже застосовуються на практиці. Нині на основі резервуара-паралелепіпеда з перегородкою розроблена і надійно діє двокамерна біогазова установка проточного типу, де субстрат спрямовується спочатку в одну частину резервуара (бродильну камеру), а потім самопливом надходить в іншу (камеру доброджування). Для підвищення ефективності роботи така установка оснащена мішалкою у бродильній камері, нагрівачем, шнеком для видалення великих включень в осаді.

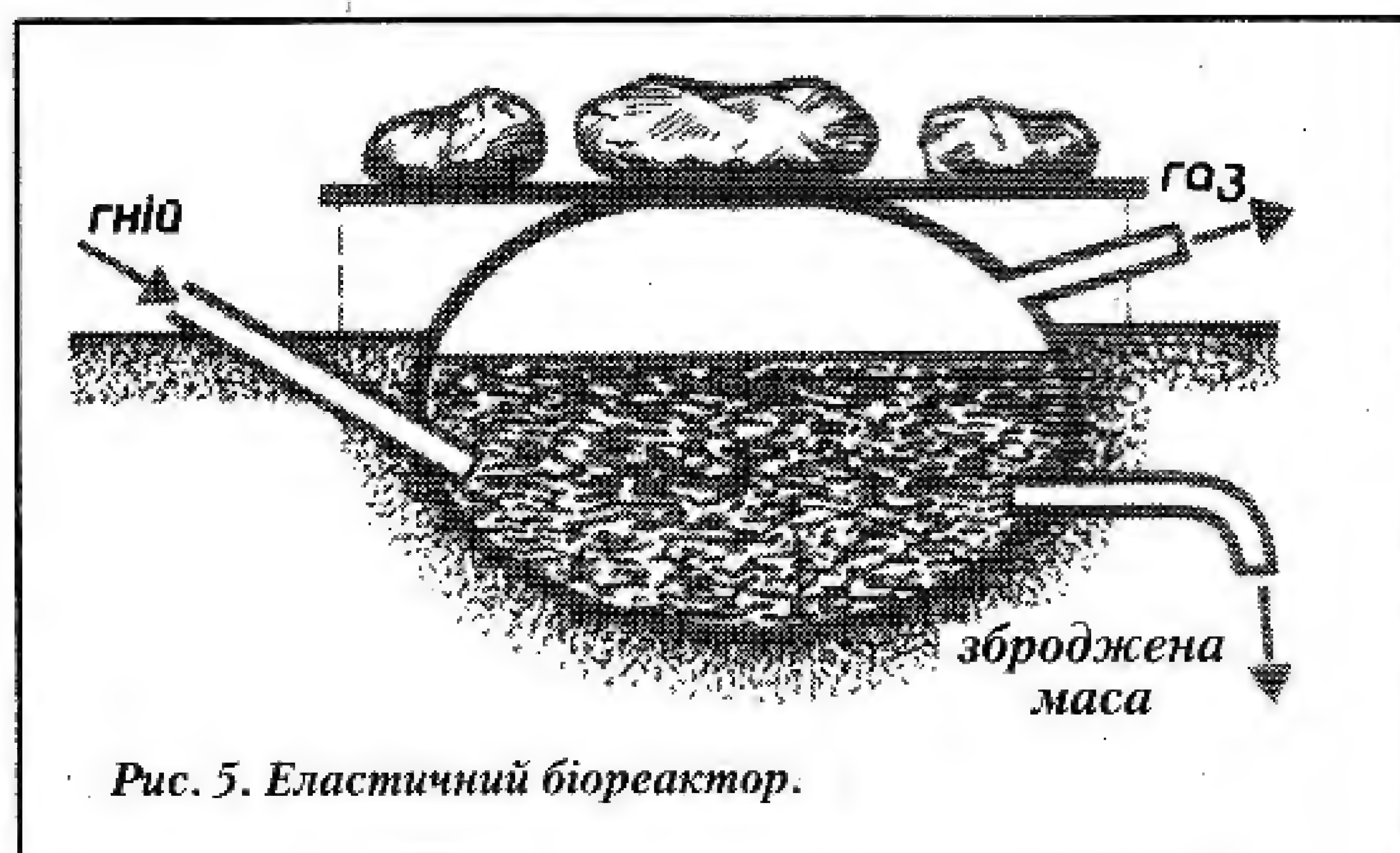

Рис. 5. Еластичний біореактор.

Дедалі більшого поширення набувають траншейні біогазові установки. Візьмемо для прикладу траншейну установку з Німеччини. Тут прямо з приміщення, де тримають тварин, розведений водою гній надходить у біореактор, у якому він зброджується. В установці передбачено механічне перемішування субстрату і грейфер для навантаження зброджeного гною.

В іншій траншейній установці (США) свіжий рідкий гній надходить у бродильну камеру зверху, а підігріта вода – знизу. Газозбірник установки еластичний, а на поверхні зброджуваного субстрату для теплоізоляції розташовані пінопластові плити.

Звертаємо увагу читачів і на еластичні реактори, використовувані в країнах Південно-Східної Азії. Подібні реактори (ємності) роблять із щільної прогумованої тканини чи із синтетичної плівки. Для організації роботи таких біореакторів їх доводиться або заглиблювати в ґрунт, або розташовувати всередині доволі міцної "кругової" огорожі.

Далі буде

О. Зелик,
м. Київ

ВИБІР ІНТЕР'ЄРУ ТА ЙОГО ХИТРОЩІ

Люди завжди прагнули прикрасити свою оселю. Це було і буде їхнім природним бажанням.

Доволі часто інтер'єр оселі більше розкриває внутрішній світ людини, аніж спілкування з нею. Існує навіть такий вислів: "Покажи мені свою квартиру і я скажу, який ти".

Однак треба мати на увазі, що надмірне підкреслення індивідуальності, практицизм і захоплення ефектністю в оформленні не можуть бути самоціллю. Власна оселя навряд чи зможе задовольняти своїх мешканців, якщо вона погано оформлена, так само як і добре оформлена кімната може не відповідати своєму призначенню.

Отже, для того щоб зробити свою оселю зручною, затишною та ошатною, треба вибрати належний інтер'єр і починати працювати. Але тут ми запитуємо себе: "З чого ж почати?" І тому саме зараз нам варто було б згадати, що існує два підходи щодо оформлення своєї квартири.

Перший пов'язаний з капітальним ремонтом усієї квартири. Перевага цього підходу у тому, що більшість питань щодо оформлення квартири вирішується одразу. Оскільки ремонт – справа досить клопітлива і трудомістка, його зазвичай проводять тоді, коли більшість членів родини знаходяться у відпустці або відрядженні (якщо це велика сім'я).

Перед ремонтом необхідно обов'язково продумати всі елементи оформлення – колірну гаму інтер'єру, способи обробки стін, стелі, підлоги, розміщення меблів, додаткові роботи (перегородки, полиці) і, якщо потрібно, додаткову електропроводку. Тут слід врахувати побажання та потреби усіх членів родини. Даний підхід щодо благоустрою квартири потребує великих коштів і доступний не кожній родині. Крім того, за такого підходу важко врахувати всі дріб'язки щодо оформлення інтер'єру. Важко його реалізувати, особливо в родинах, де немає своїх майстрів.

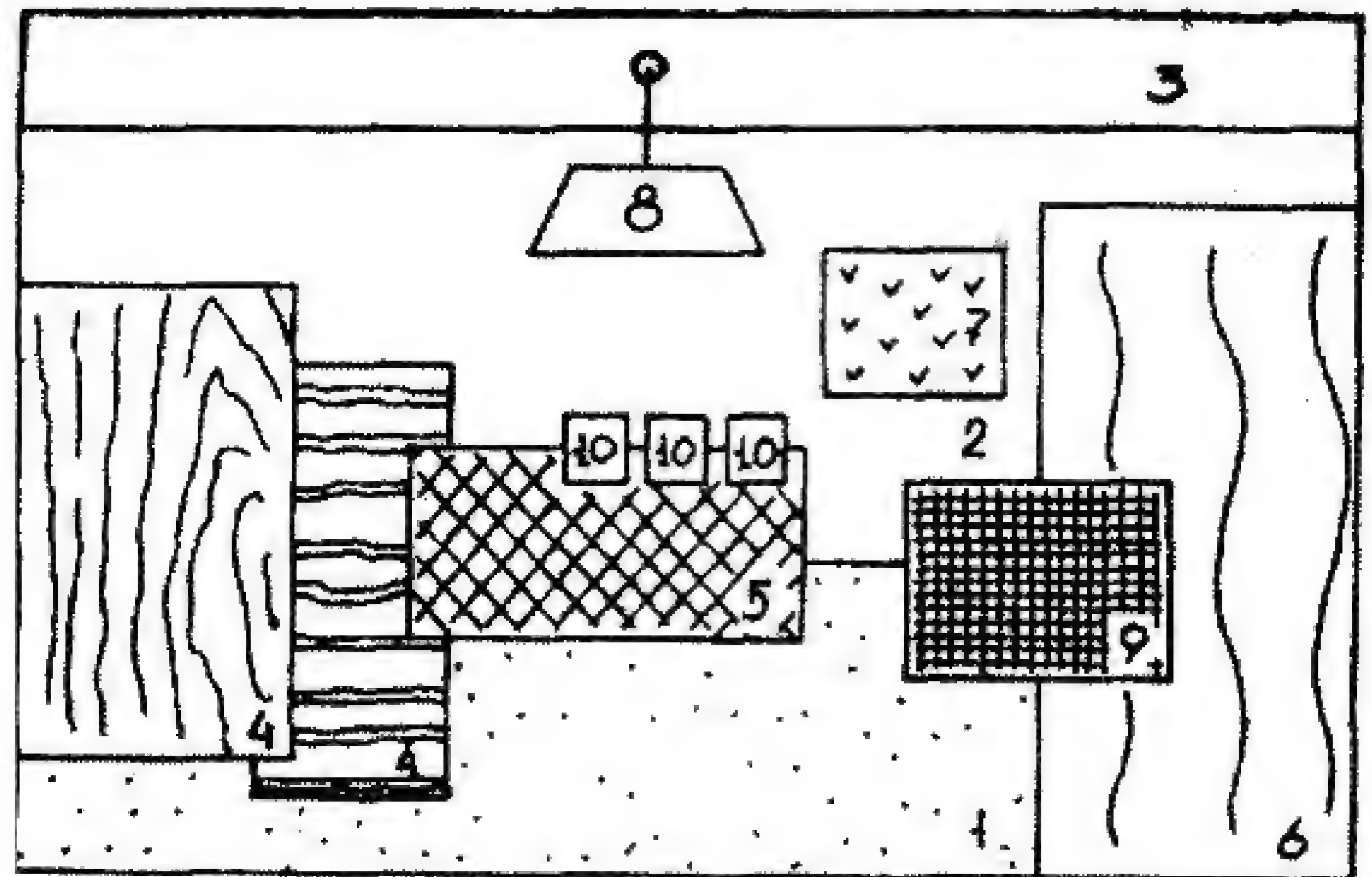
У цьому випадку кращий та практичніший другий підхід. За другим підходом оформлення й благоустрій квартири виконують поетапно. Спочатку упорядковують вітальню, потім – туалет, ванну, кухню і т. д. За даного підходу в оформленні та благоустрої квартири можна виділити кілька етапів.

По-перше, треба уважно оглянути свою квартиру, меблі, її розміщення (усі навколишні речі повинні мати свої функції та свій зміст). Те, що не відповідає цьому призначенню, краще видалити або переобладнати. В умовах однокімнатної квартири за рахунок просторового розташування меблів необхідно відокремити місця для відпочинку і роботи. Якщо необхідно, виділяють також куточок для прийняття їжі. Незважаючи на зорові "відгороджені" місця, їх загальна композиція повинна створювати затишок і естетичну оформленість. Спроби розмежувати кімнату суцільними перегородками не нададуть належного ефекту і, більше того, обмежать габарити приміщення. Якщо є необхідність такого вигороджування, то краще використовувати всілякі перегородки з дерева (можна прикрасити його тканиною).

За благоустрою дво-, трикімнатної квартири також потрібно поміркувати, що у квартирі необхідне, а що зайве. Інакше нагромадження зайвих речей буде створювати відчуття дискомфорту. Особливо це стосується вітальні, ванної кімнати і кухні, що займають відносно невелику площу, і де кожна зайва річ відразу стає помітною. За першого і другого підходів перед початком благоустрою необхідно зробити і проаналізувати кілька ескізів щодо колірного змісту інтер'єру, розташування меблів. Потрібно обов'язково домогтися гармонійного, індивідуального рішення, яке буде влаштовувати всіх членів родини, адже жити у квартирі будете не тільки ви! Якщо це через якісь причини важко зробити, необхідно звернутися за допомогою до досвідчених майстрів-дизайнерів. Вони допоможуть вам зорієнтуватися у виборі інтер'єру, нададуть деякі практичні поради щодо його реалізації. Перший етап за благоустрою менш копіткий, не потребує великих витрат і доступний будь-якій родині. Але необхідно відзначити, що за рахунок просторової перестановки меблів і деяких додаткових елементів інтер'єру не завжди вдається з'єднати елементи внутрішнього оздоблення й оформлення кімнати воєдино.

Другий етап в оформленні квартири має на меті поєднати кольорову гаму меблів з оформленням стін, стелі; домогтися їх гармонійної єдності. Ремонт залежно від можливостей її господарів, їхньої кваліфікації може бути різним, починаючи від заміни шпалер і закінчуючи складнішими роботами щодо благоустрою стін, стелі і підлоги. Проведенню цієї роботи повинна передувати ретельна підготовка щодо вибору методів обробки внутрішніх приміщень та їх колірного вирішення. Вибираючи інтер'єр для вашої квартири, можна користуватися спеціальними журналами, які підкажуть та допоможуть вам вибрати щось цікаве.

Вибір колірних поєднань щодо оформлення інтер'єру можна вибрати за допомогою макета, який наведений нижче.

Макет основних колірних елементів інтер'єру: *1 – підлога; 2 – стіна; 3 – стеля; 4 – зразок фанерування меблів; 5 – зразок оббивного матеріалу; 6 – зразок декоративної фіранки; 7 – зразок декоративного елементу на стіні; 8 – зразок колірного пофарбування світильника; 9 – зразок елемента інтер'єру на фоні фіранки; 10 – зразок подушки на фоні оббивного матеріалу меблів.*

Під колірною гармонією мають на увазі співзвучне, збалансоване колірне поєднання, як у кожному окремому предметі, так і в цілісній комбінації.

Отож, якщо ви справді хочете змінити інтер'єр вашої квартири та досягти успіху, не бійтеся фантазувати та проявляйте максимум зусиль щодо створення затишку у вашій квартирі і тоді успіх буде вам гарантовано.

Підготувала ***Ірина Куриневич***

УВАГА! ПІДСТАВА

По понеділках відганяю машину приятелям, у яких беру її на вихідні. Виїхати намагаюся до 8-ї ранку, щоб уникнути заторів. Цього разу виїхала за двадцять на восьму. Заторів ще не було, але досить щільна вервечка машин у два ряди вже простяглася від "Лівобережної" до станції метро "Дніпро", і розсмокталася лише за світлофором. Виїхавши на набережну, я, як завжди, зайняла середню смугу. Метрів через двісті наздогнала "Шкоду", на задньому склі якої був знак "Учень за кермом". Машина рухалася впевнено і з нормальною швидкістю. І все-таки я почала думати про обгін. Поки роздумувала обганяти чи ні (можливість така була), "ушастик" раптом різко загальмував. Я на гальма. Слава Богу, не підвели. Машина зупинилася буквально за сантиметр від "ушастика". Моментально увімкнула "аварійку" і вже хотіла вийти з машини і сказати все, що думаю, не добираючи слів, та щось мене зупинило. Я зачинила дверцята, дала задній хід, об'їхала цього типа... Через 15 хвилин я вже розмовляла зі своїм приятелем, колишнім співробітником ДАІ. Він мені і розповів про підставу, та про те, як треба діяти, якщо все-таки зіткнення станеться. Отож...

Підстава – це така ситуація, коли якийсь "ушлий" ділок примушує вас ударити його машину, а потім вимагає від вас грошей. Наприклад, ви їдете по крайній лівій смузі, позаду прилаштовується іномарка, яка сигналить і мигає фарами – пропусти. Ви, звісно ж, починаєте перебудовуватися вправо, і тут ніби з-під землі виникає чиясь "корма". Або так як у мене, перед вами їде типовий "ушастик" ("У"), який раптом різко гальмує... А винен той, хто позаду, тобто ви. І звичайно машина, яку ви "поцілували", це Мерседес, BMW, Ауді чи Шкода, безперечно, новенька, трохи не остання модель, блискуча... З неї виходить дуже засмучений водій. Він усе розуміє, готовий піти вам назустріч, обійтися без ДАІ. Одне слово, розійтися з миром, тільки заплати. Щоб оцінити завдані збитки, запропонує передзвонити до сервісу, де обслуговують його машину. "Його" механік скаже таку ціну, за яку можна придбати якщо не нові "Жигулі", то "Таврію" точно, причому з нуля. Часто "підставляла" пропонує від'їхати на узбіччя і у спокійній обстановці обговорити ситуацію, під'їхати до сервісу. Якщо не погодитеся, проявите упертість, то відразу ж з'являться "свідки" (знайте, "підставляли" завжди їздять з напарниками). Якщо відмовитеся платити, то "свідки" (і вони ж за сумісництвом "група підтримки"), починають тиснути на психіку. То що ж робити, якщо вам не пощастило, і ви наздогнали "підставлялу"? По-перше, в жодному разі не погоджуйтеся нікуди їхати, навіть від'їжджати на узбіччя. Негайно вмикайте і ставте "аварійку" та викликайте ДАІ. Шукайте свідків, записуйте їхні координати. Ні в якому разі, ні під яким приводом не віддавайте їм документи. Якщо "підставляли" поводяться агресивно, сядьте в машину і спокійно чекайте на приїзд співробітників ДАІ. По-друге, не розплачуйтесь на місці. Їхня вишукана машина насправді не така вже й нова. До того ж ви здивуєтеся, коли побачите, що після "цілунку" ваша машина лише подряпана, а потерпіла машина пом'ята так, ніби по ній проїхалися трактором і не один раз. Це просто пояснити. Їхній "лімузин" не раз побував в аваріях. Тому, оформивши ДТП за законом і дочекавшись суду, ви заплатите набагато меншу суму.

На жаль, стан нашого законодавства такий, що покарати "підставлял" практично неможливо, хіба що вони вам явно погрожували і у вас є свідки, то у їхніх діях можна вбачати склад вимагання.

Якщо вони вас "пресують", а співробітники ДАІ приїдуть не так швидко, як би того хотілося, то є ще один перевірений спосіб виграти – скажіть їм, що ваша машина застрахована, тобто застрахована цивільна відповідальність, і тому нехай звертаються з претензіями до страхової компанії. Якщо це "підставляли", то їх вмить вітром здме.

Які ж автомобілі стають спонсорами "підставлял"? Зазвичай, це іномарки середнього класу. Вважається, що на "Запорожці", старенькі "Жигулі" чи "Москвичі" вони не звертають уваги. Але я з власного досвіду (їздила на "Запорожці") можу стверджувати, що "підставляли" не нехтують і старенькими "Москвичами" і миршавими "Запорожцями". А крутий джип чи автомобіль представницького класу вони обійдуть.

Тож будьте уважними, а раптом що – грамотними і впевненими в собі.

Г. Коваленко

ПОРАДИ АВТОТУРИСТУ

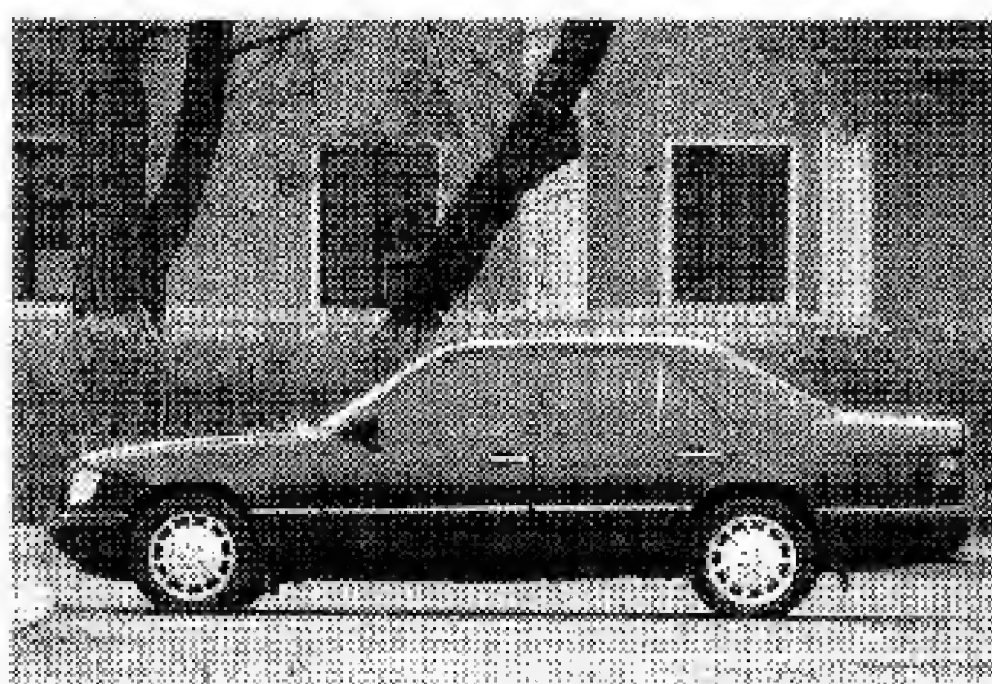
Маю запрошення на поїздку по країнах Балтії. Дружина наполягає їхати на власному авто. Я вагаюся, чи варто?..

Сім'я Онищенків з Києва

Від редакції. **Можливо, зорієнтуватися вам у виборі допоможуть поради, надруковані в газеті "Заграница".**

Якщо ви збираєтеся у автомобільний тур по стародавніх містах, не беріть великі машини, а тим паче – джипи, інакше час, який ви проведете в історичному місті, буде присвячений єдиному: пошуку місця для паркування. Навіть влітку не беріть кабріолет, якщо ви їдете компанією – у ньому комфортно почувають себе тільки ті, що сидять на передніх сидіннях.

Не треба кататися на машині по маленьких провінціальних містечках – вулиці вузенькі, паркуватися ніде, а деякі райони, взагалі, пішохідні. Правильним буде залишити машину або на стоянці при в'їзді у місто, або, якщо ви ночуєте у цьому місті, – на стоянці готелю (зрозуміло, що бронювати треба такий готель, у котрого є власна стоянка).

При в'їзді до міста завжди звертайте увагу на обмежувачі швидкості – швидкісний режим змінюється дуже різко, а штрафи залежно від країни становлять доларів 35–250.

Якщо у країні лівосторонній рух, а ви ніколи не їздили з правим рулем, краще взяти машину з автоматичною коробкою передач – ви матимете менше труднощів з переключенням швидкості.

Якщо ви збираєтеся змінювати товариша за кермом, внесіть у договір про оренду усіх, хто водитиме машину – це коштує лише доларів 20–30 з людини, але таким чином на кожного поширюються умови страхування.

Як правило, орендуючи машину, ви повинні отримати її з повним баком – приймаючи авто, перевірте це.

У такому ж вигляді ви повинні повернути авто. Можна самому не заправляти машину перед тим, як її здати, але тоді доведеться оплатити вартість бензину утричі дорожче. До речі, майте на увазі: на курортах і в маленьких містечках заправки зачиняються вже о 9–10-й вечора.

Якщо ви збираєтеся подорожувати з дитиною, не забудьте замовити для неї автомобільне крісло.

Біодинамічний

БЕРЕЗЕНЬ

СКЛАДІТЬ ВЛАСНИЙ КАЛЕНДАР

Редакція журналу "Дім, сад, город" на прохання своїх читачів продовжує вести рубрику "Місяць, зорі і врожай". Ви вже ознайомилися з першою подачею біодинамічного календаря в січні цього року. Зараз друкуємо таблицю проходження Місяцем знаків Зодіаку в березні і розшифровку астрологічних символів, а також своєрідну пам'ятку календарних робіт на початку весни. Ви можете скористатися цими даними і скласти власний календар виконання робіт у саду й на городі. Нагадуємо також, що схеми сприятливих і несприятливих періодів на висівання та розвиток рослин подаються не лише для відкритого ґрунту, а й для теплиць, парників та інших закритих приміщень.

1	Вт.	♏	
2	Ср.	♏	
3	Чт.	♐	☾
4	Пт.	♐	
5	Сб.	♑	◡
6	Нд.	♑	
7	Пн.	♒	
8	Вт.	♒	ПГ
9	Ср.	♒	
10	Чт.	♓	●
11	Пт.	♓	
12	Сб.	♈	☊
13	Нд.	♈	
14	Пн.	♉	
15	Вт.	♉	
16	Ср.	♊	
17	Чт.	♊	☽
18	Пт.	♊	◠
19	Сб.	♋	АГ
20	Нд.	♋	
21	Пн.	♌	
22	Вт.	♌	
23	Ср.	♌	
24	Чт.	♍	
25	Пт.	♍	○
26	Сб.	♎	
27	Нд.	♎	☋
28	Пн.	♏	
29	Вт.	♏	
30	Ср.	♐	
31	Чт.	♐	

Символи і скорочення

- ○ Повний Місяць
- ● Новий Місяць
- ☽ Місяць зростає
- ☾ Місяць убуває
- ◠ Найвища точка під час піднімання Місяця — сприятливий час для висівання насіння й висаджування рослин
- ◡ Найнижча точка під час опускання Місяця — несприятливий період для висівання насіння й висаджування рослин
- ☋ Перетинання екліптики під час піднімання Місяця — негативний вплив
- ☊ Перетинання екліптики під час опускання Місяця — негативний вплив
- **ПГ** (перигей) — близькість до Землі — негативний вплив
- **АГ** (апогей) — віддаленість від Землі — нейтральний період

♈	**Овен**	♎	**Терези**
♉	**Телець**	♏	**Скорпіон**
♊	**Близнюки**	♐	**Стрілець**
♋	**Рак**	♑	**Козеріг**
♌	**Лев**	♒	**Водолій**
♍	**Діва**	♓	**Риби**

	СПРИЯТЛИВІ ДНІ
ПЛОДОВІ Фруктові дерева Ягідні кущі Бобові Кукурудза Помідори Баштанні та інші рослини з плодами над поверхнею землі	3, 4, 13, 21-23, 30, 31
КОРЕНЕПЛІДНІ Буряки Картопля Морква Редька та інші рослини з плодами в землі	6, 14, 15, 24, 25
КВІТКОВІ Соняшник та інші рослини, у яких плід розвивається в межах квітки	16-18, 26
ЛИСТЯНІ Салати капуста шпинат петрушка та інші рослини, з яких використовується в їжу листя	1, 2, 11, 19, 20, 28, 29
МАЛОСПРИЯТЛИВІ ДНІ	1, 2, 4, 9, 10, 12, 13, 17, 31

календар

НА ПОЧАТКУ ВЕСНИ

Наприкінці лютого — на початку березня обов'язково треба побілити штамби і скелетні гілки плодових дерев задля захисту їх від сонячних «опіків», які виникають у період значного перепаду температур у денні та нічні години. Нагріваючись на сонці, надземна частина дерева пробуджується після вимушеного зимового спокою і втрачає загартованість. А в нічні години, коли температура повітря падає нижче 0°С, у клітинному соку дерев утворюються кристалики льоду, які руйнують клітини камбію, після чого відмирає кора, а натомість утворюються бурі плями, що нагадують опіки.

Побілка зменшує нагрівання дерев у сонячні дні на 5–6°С. Це запобігає передчасному виходу їх із стану спокою і втраті загартованості.

Білять стовбури дерев і всі скелетні гілки товщиною з палець. Для цього використовують розчин щойногашеного вапна (2,5 кг на 10 л води), додаючи 2–3 ложки борошняного клейстеру, трохи глини і коров'яку та 250–300 г мідного купоросу. Особливо це потрібно для яблунь, вишень, слив.

Якщо в цей час у саду ще лежить сніг, то його слід відгорнути від стовбурів дерев, щоб побілити їх до самого низу.

До початку сокоруху заготовляють живці для щеплення. Це роблять десь з середини березня. Живці зрізують із здорових сортових дерев та тих, що вже плодоносять. Краще, коли їх нарізають на вільноростучих гілках дерев з південного боку крони. Жирові пагони ("вовчки") для живців непридатні. Зрізи на живцях замащують садовим варом. Живці зв'язують у пучки, стискують, обкладають мохом і закопують у сніг з північного боку приміщення та присипають тирсою, торфом чи іншим мульчуючим матеріалом. Можна зберігати у вологому піску в погребі чи в холодильнику в целофанових кульках.

Рано навесні, коли земля ще мерзла, а на ягідних кущах не почали розвиватися бруньки, ефективно обприскувати кущі смородини, порічок, агрусу, малини та грунт навколо них гарячою водою. Готують окріп, переливають у поливальницю, яка має наконечник з сіточкою, і ретельно обприскують усі гілки. Збудники грибних захворювань та зимуючі шкідники під таким «душем» гинуть, а кущам шкоди не завдадуть, бо дрібні краплі води встигають охолонути до температури 70–75°С.

Кінець зими — початок весни також сприятлива пора для обрізування зерняткових плодових дерев.

Розпочинати обприскування дерев і кущів слід у період, коли набубнявіють плодові бруньки. Адже одночасно з переходом дерева від фази спокою до його життєдіяльності (а ознакою цього і є саме набубнявіння бруньок) розпочинається і процес життєдіяльності в комах. Виходить з місць зимівлі медяниця і відкладає яйця, розвиваються личинки у зимуючих яйцях попелиці та яблуневої листоблішки. Починають живитися личинки щитівок.

Саме в цей момент і слід нанести удар по цих ворогах саду — вони менш стійкі проти отрут.

З початком розпускання бруньок (так званий зелений конус) з яєць масово відроджуються личинки попелиць, виходять гусениці яблуневої молі, починають живитися гусениці листокруток, білана жилкуватого та золотогуза.

Ось чому запам'ятайте: зелений конус — сигнал для обприскування.

На початку березня сіють однорічні квіти: лобелію, левові ротики, петунію, агератум і живокіст. Висівають їх усі однаково. Для цього беруть дерев'яний ящик чи іншу ємкість висотою не менше 8–10 см з дірочками у дні для витікання зайвої води, насипають шар великозернистого піску для дренажу, а потім додають землю, злегка ущільнюючи її біля стінок. Грунт насипають на 1–2 см нижче країв ящика. Найкращою землею є парникова чи компостна з додаванням торфу і піску.

Насіння висівають так, щоб паростки розміщувалися рівномірно. Висіяне насіння прикривають шаром землі в півсантиметра (дрібне — трохи тоншим шаром, велике — товщим) і поливають. До появи сходів ящики можуть стояти далеко від світла при температурі 14–18°С, а коли з'являться сходи, їх переносять у можливо світліше місце. Поливати краще вранці, помірно, коли починає підсихати верхній шар грунту.

Готують суміші добрив для городніх культур. Протруюють насіння овочів, щоб запобігти деяким захворюванням рослин, якщо цього не здійснили раніше.

Закладають парники для вирощування розсади. Для них вибирають місце, котре захищене від вітру і добре освітлюється. Односхилі парники розміщують у східно-західному напрямку, встановлюючи їх нижчим боком до півдня.

У ящики у вологий грунт висівають проросле насіння пізніх сортів помідорів, перцю, селери, баклажанів.

Поливають і підживлюють кімнатні рослини. Лаштують чи ремонтують захисні споруди для окремих рослин і грядок.

У парники висівають насіння гвоздики китайської, левових ротиків, тютюну запашного, помідорів, брокколі, кольрабі, білоголової, цвітної, брюссельської, савойської, червоноголової та пекінської капусти. Розпочинають, якщо різниця температур не дуже велика, вирощувати розсаду в холодних парниках або під плівковим укриттям. Необхідно однак пам'ятати, що плівка захищає рослини тільки від короткотермінових заморозків до -3°С. У сонячні дні теплиці провітрюють. Для підтримання необхідної температури в парниках рами на ніч накривають матами, у разі різкого похолодання — навіть подвійними. Мати знімають рано вранці і накривають у вечірні сутінки, щоб забезпечити рослинам довший світловий день.

Пікірують розсаду овочевих культур для прискореного їх вирощування. Слід пам'ятати, що, виймаючи рослинку із землі, можна пошкодити її стрижневий корінь, а це сприяє утворенню біля основи стебла численних дрібних бокових корінців. Пересаджувати розсаду на постійне місце треба разом з кореневою грудочкою — ризик пошкодження коренів при цьому зменшується.

Перебирають у підвалах і погребах картоплю та інші коренеплоди і готують для садіння.

Оглядають смородину, агрус, порічки, яблуні, груші, вишні, сливи і видаляють гнізда золотогузки, білана жилкуватого, збирають сухі не обпалі, згорнуті листки з шкідниками та їхніми яйцями і спалюють, на смородині обламують роздуті, як горошини, бруньки, в яких перезимував бруньковий кліщ. Можна застосувати і такий захід проти шкідників, як обливання кущів смородини, порічок і агрусу гарячою водою (80°С).

Рослини, що швидко ростуть і які відразу ж можна споживати, особливо салати, шпинати, висівають у парники, ящики, горщечки, з потеплінням переносять на грядки, щоб одержати вітамінну зелень.

Наприкінці березня, якщо дозволяють грунтові умови, висівають моркву, селеру, редьку і цибулю-порей. Обрізують дерева і кущі.

ФАРБУВАННЯ ЕМАЛЬОВАНОЇ ЧАВУННОЇ ВАННИ

Відомо, що за тривалого вжитку емалеве покриття на ваннах старіє і стає крихким, тьмяніє, а структура емалі робиться мікропористою, особливо дно, через що її важко мити та й користуватися неприємно. Ви скажете, що тепер є такі миючі засоби, що можна вимити все, але біда у тому, що усі миючі засоби для емальованих виробів містять кислоти, які ще більше руйнують "хвору" емаль.

Щоб пофарбувати ванну, потрібно насамперед звільнити емалеву поверхню від бруду та жиру. Для цього (востаннє) можна застосувати один із сильнодіючих миючих засобів, після чого промити великою кількістю проточної води і добре висушити.

Для фарбування потрібно взяти емалеву фарбу ПФ-115 "КОМПОЗИТ" довільного кольору (на ваш смак), але кращою все-таки буде сніжно-біла. Це фарба для виробів, які несуть атмосферні навантаження: сонячне проміння, холод, волога, підвищена температура, а тому є найприйнятнішою і найдоступнішою за ціною. Та й для триразового фарбування її потрібно 1,5 (півтора) кілограма.

Перший шар наносять рідкою (розведеною) фарбою. Перелік розчинників є на етикетці і банці з фарбою. Рідкою фарба має бути, аби краще заповнити мікроотвори в старій емалі, а значить – буде кращим коефіцієнт зчеплення фарби з самою ванною. Хоча ПФ-115 "КОМПОЗИТ" висихає за 24 години, краще витримати три доби кожний шар фарби для повнішого її затвердіння. Другий і третій шар необхідно фарбувати фарбою нормальної щільності, краще невеликим валиком, але можна і малярною щіткою.

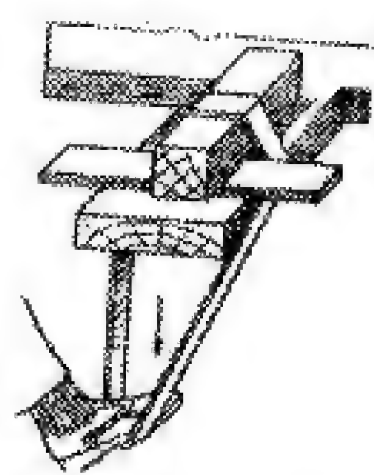
Якщо на ванні є сколи емалі і ви хочете їх зарівняти, то перед першим фарбуванням місця, де відкололася емаль, потрібно пофарбувати тією ж рідкою фарбою, не виходячи щіткою на цілу поверхню. Ці місця слід сушити одну добу, а допоки сохне, приготуйте шпаклівку (її потрібно зовсім небагато) з меленої крейди і фарби, якою ви збираєтесь фарбувати ванну. Шпаклівка повинна бути такою щільною, щоб шпателем або столовим ножем можна було нею заповнити сколи емалі, дати підсохнути дві доби і ці місця відшліфувати не дуже грубим наждачним папером.

Тепер можна нанести перший шар фарби на всю поверхню ванни.

Хочу застерегти: після фарбування ванну можна мити тільки господарчим милом і м'якою ганчіркою відразу після користування нею, тому що миючі засоби, які містять кислоти та абразиви, шкодитимуть фарбованій поверхні.

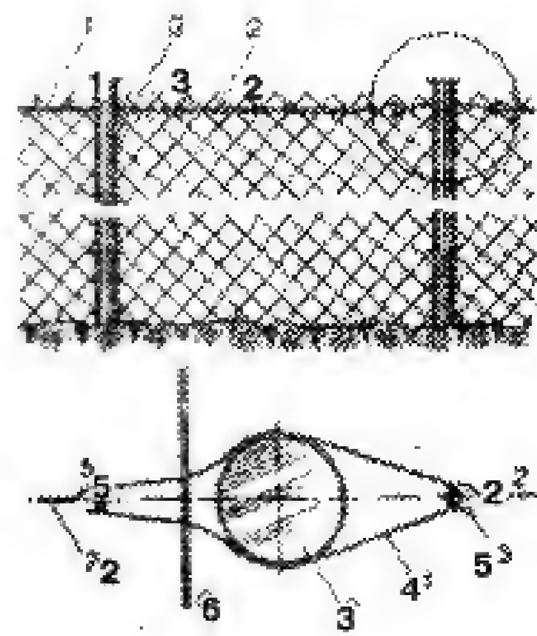
А.І. Ангельчук

АБИ ВАШІ РУКИ БУЛИ ВІЛЬНИМИ

Нехитрий пристрій (див. мал.) корисно мати кожному домашньому майстрові у своєму технічному арсеналі. Натискуючи ногою на пас, ви надійно фіксуєте оброблювану в домашніх умовах деталь на верстаку, а руки будуть вільними.

НАТЯГУЄМО ПІДТРИМУЮЧИЙ ДРІТ

Сітка "рабиця" (1) – прекрасний варіант огорожі. Але вона потребує сильного натягування підтримуючого дроту (2), інакше огорожа буде провисати. Вручну дріт товщиною 2–3 мм як слід натягнути практично неможливо. Тому на стовп (3) слід навісити дротяні петлі (4), щільно обмотані навколо стовпа. Підтримуючий дріт (2) через гачок (5) потрібно з'єднати з петлею (4). Для натягування дроту прутиком (6) закручуємо петлю. Петлі можна робити і між стовпами, а в процесі експлуатації їх підтягувати.

Без хитринки нема рибинки

ЧИМ КРАЩИЙ ЯЛІВЕЦЬ?

При всіх достоїнствах пластмасове вудлище зимової вудки все ж має деякі вади. Головна з них – на морозі воно втрачає гнучкість, що, природно, погіршує "гру" принади. Щоправда, підсікання твердішим вудлищем надійніше, але все ж таки кількість поклььовок залежить від "гри" принади. Ось чому деякі рибалки роблять зимові вудлища власноруч з тонких прутиків ялівцю.

Чому вибір падає саме на ялівець?

Річ у тім, що він майже не деформується навіть на сильному морозі, міцний на вигин, добре пружинить. Між іншим, заготовлювати ялівцеві прутики краще восени. Сушать їх упродовж місяця у затемненому місці.

І НА КОРОЇДА

Мотиль – найпоширеніша зимова наживка, але й не єдина. Для цього можна використовувати ще і личинок короїда. Де їх узяти? З настанням морозів цими личинками запасаються на лісових і дров'яних складах. Збирати їх треба саме в морозні дні, бо не заморожені личинки доволі швидко висихають. Зберігати короїда можна також на морозі, у коробці, пересипавши деревною потертю. Перед риболовлею потрібну кількість личинок трохи відігрівають і тримають у коробочці у внутрішній кишені піджака.

ЯКЩО ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ МОТИЛЯ...

Наріжте зі шлунка окуня тонкі стрічечки розміром з мотиля і ловіть на них, чіпляючи на "мормишку".

До речі, на цю наживку риба бере не гірше, ніж на мотиля, а інколи навіть краще. Такою наживкою не нехтують узимку (та й восени) йорж, плоскирка, підлящі.

РИБНИК У КРИЗІ

Доставити живців до місця вудіння неушкодженими справа не проста. Але якщо вам це вдалося, постарайтеся, щоб і під час риболовлі вони залишалися "веселими".

Як це зробити? Пробуріть лунку, але не до кінця, зупинившись у той момент, коли в неї почне просочуватися вода, почекайте, поки її рівень стане стабільним. Це і буде вашим "рибником" для живців. Почуватиметься рибка в ньому добре, бо температура води буде постійною. До речі, витягувати живців із крижаної води руками, звичайно, не варто. Це краще робити невеликою марлевою підсакою.

АВІТАМІНОЗ

Ви почуваєте майже постійну слабкість, швидко стомлюєтеся? Вас часто підводить пам'ять? Ви погано спите і вранці не почуваєтеся відпочилим? Швидше за все, вашому організму просто не вистачає основних вітамінів. А як довідатися, яких саме вітамінів не вистачає?

C – мерзлякуватість, часті застуди, сонливість або порушення сну, ясна трохи кровоточать, коли чистите зуби.

A – шорсткість шкіри, зниження гостроти зору, сльозотеча, світлобоязнь.

B_1 – головний біль, погіршення пам'яті, плаксивість, стомлюваність, слабкість, задишка і прискорене серцебиття.

B_2 – безсоння, головний біль, апатія, швидке стомлення очей, світлобоязнь, поганий запах з рота, облуплюється шкіра на крилах носа і губи.

B_6 – депресія, запалення шкіри (частіше в носогубних складках і під бровами, а також волосистої частини голови).

B_{12} – жовтуватий колір обличчя, рання сивина, випадіння і тьмяність волосся, запаморочення, оніміння і поколювання в руках і ногах.

P – слабкість, пронос, зміна смаку, сухість і печія в роті, хворобливість язика, блідість губ, порушення психіки.

E – наростаюча м'язова слабкість, порушення статевої функції.

D – біль у ділянках кісток, хвороби зубів, часто пітніє голова.

Напровесні більшість з нас почувається ослабленими, має ознаки авітамінозу, а відтак – знижену опірність хворобам.

Усім відомий бур'ян – *кропива дводомна* допоможе швидко відновити сили. Зберіть молоді пагони кропиви, промийте їх теплою водою, дрібно наріжте і додайте до будь-якого овочевого салату.

А ще ефективніше пропустити кропиву через м'ясорубку, вичавити сік і пити його щодня по півсклянки. Уже через 5–6 днів ви відчуєте, що ваші сили різко зросли, а енергії додалося.

Рекомендуємо корисні вітамінні напої

✧ Плоди шипшини – 20 г залити літром окропу. Пити по півсклянки тричі на день.

✧ 100 г плодів горобини заварити в 1,5 л окропу. Вживати по півсклянки 2–3 рази на день.

✧ Плоди смородини чорної (10 г) і шипшини (10 г) заварити склянкою окропу. Пити по півсклянки тричі на день.

✧ Щоб приготувати добову дозу вітамінного напою, 100 г свіжого листя берези залити 0,5 л окропу, настояти у теплі 1 год., процідити. Готовий до вживання напій повинен мати насичений темно-зелений колір і гіркий смак, поліпшити який можна лимонним соком. Випити його протягом дня.

Лікарські збори з вітамінізуючими і тонізуючими властивостями.

✧ Плоди калини – 10 г, листя м'яти – 10 г, трава шавлії – 10 г, трава меліси – 5 г. Суміш (10 г) залити 200 мл холодної води, кип'ятити на слабкому вогні 3–5 хв, настояти 1 год. на водяній бані. Охолодити й приймати з льодом по 100 мл раз на день після їди.

✧ Плоди шипшини (подрібнені) – 20 г, трава звіробою – 5 г, квітки ромашки – 5 г. Суміш (20 г) залити окропом, додати шматочок свіжої лимонної шкірки, настояти 1 год. Вживати з медом по 200 мл раз на день після їди.

✧ Листя кропиви – 10 г, плоди шипшини – 5 г, корінь оману – 3 г. Суміш (10 г) залити холодною водою, кип'ятити на слабкому вогні 12–15 хв, настояти 1 год. Перед уживанням додати до кожної порції 10–12 крапель обліпихової олії. Пити настій гарячим по 200 мл 1 раз на день після їди.

✧ Плоди шипшини – 3 частини, плоди малини – 1, листя смородини чорної – 2, листя кропиви – 1, ягоди горобини – 2 частини. Дві столові ложки збору залити 200 мл окропу, настояти в термосі 2 год., процідити і пити двічі на день по 100 мл.

Що робити при дефіциті вітамінів?

Вітамін А. Найбагатші на цей корисний вітамін печінка, вершкове масло, сметана, молоко, яєчний жовток, морква, кропива, салат, щавель, зелена цибуля і свіжі помідори.

Вітамін В. Гречана крупа, чорний хліб і сухі пивні дріжджі.

Вітамін С. Лимони, гранати, салатна зелень, плоди шипшини, цитрусові, ківі.

Вітамін D. Молоко, молочні жири, яєчні жовтки, печінка і, звичайно, риб'ячий жир.

Г.Ткаченко

АБИ ЗАВЖДИ БУТИ СТРУНКИМ

Кожна людина мріє про те, аби бути стрункою. Але з роками ми все ж таки набираємо вагу. Хочемо ми цього чи ні. Отож, аби уникнути зайвої ваги, американський лікар-дієтолог Джуді Джілл рекомендує дотримуватися таких десяти правил споживання їжі:

1. Не з'їдайте всю страву до кінця.

2. Не відволікайтеся під час трапези.

3. Відкусивши шматочок їжі, покладіть виделку чи ложку на стіл і спробуйте відчути смак та аромат приготовленої їжі.

4. Ретельно прожуйте їжу і поки не проковтнете її, не беріться знову за столовий прибор.

5. Обов'язково робіть паузу між ковтками.

6. Намагайтеся не їсти на самоті. Можливо, чиясь присутність за столом нагадає вам про необхідність угамувати свій апетит.

7. Подружжя повинно підтримувати одне одного у бажанні дотримуватися дієти і не висловлювати незадоволення, коли хтось її порушує.

8. Готуйте розумну кількість їжі.

9. Якщо у квартирі є їдальня, накривайте на стіл там, а страви розкладайте на кухні. Коли захочеться взяти добавку, доведеться знову йти на кухню. Тоді ви, можливо, відмовитеся від свого наміру.

10. Старайтеся розтягувати час споживання їжі.

НАША ПОМІЧНИЦЯ – ЧУДОДІЙНА СІЛЬ

❖ У кімнаті, де пахне фарбою, поставте мисочку з сіллю, і запах невдовзі зникне.

❖ Носові хустинки перед пранням замочіть на 2–3 години у теплій воді із жменею солі. Це допоможе гарно відбілити їх.

❖ Махрові рушники після прання прополощіть у підсоленій воді, і вони стануть м'якшими.

❖ Посуд, що пахне рибою, помийте холодною водою з сіллю.

Ірина Куриневич

ЯК ЗРОБИТИ ВИНОГРАДНИК ЗРАЗКОВИМ?

Мешканець міста Перевальськ Луганської області Георгій Іванович Кобзар більше тридцяти років серйозно займається виноградарством. За цей час він пізнав глибинні секрети вирощування, переробки та використання сонячних ягід, набув великого досвіду щодо того, як правильно вибирати місце для розміщення виноградної лози, якому сорту віддати перевагу за тих чи інших умов, коли садити і як правильно доглядати насадження, щоб щорічно збирати високі врожаї цієї солодкої, унікальної культури.

Свої спостереження кілька літ тому Г.І.Кобзар виклав у книзі "Образцовый виноградник", надрукованій у "Бібліотеці "Дім, сад, город". Видання привернуло до себе увагу аматорів виноградарства з усіх регіонів України. Автор отримав на свою роботу багато схвальних відгуків. Йому надійшло чимало пропозицій і побажань поглибити висвітлення через друковане слово досвіду вирощування винограду.

І ось перед нами "Образцовый виноградник. Часть 2". Так називається нова книга вдумливого знавця і великого ентузіаста аматорського виноградарства, яка нещодавно побачила світ у "Бібліотеці "Дім, сад, город".

У слові до читачів автор наголошує, що аматорське виноградарство успішно розвивається практично в усіх областях України. Сьогодні люди отримали землю в особисте користування. І дуже важливо правильно нею розпорядитися, щоб збільшити виробництво потрібної продукції, поліпшити добробут своєї сім'ї.

Вирощування сонячної ягоди на дачній або присадибній ділянці заняття цікаве й захоплююче. На думку багатьох аматорів, ця любов не полишає людину все її життя. Але для цього, крім ентузіазму, потрібні систематизовані знання, ознайомлення з новинками, що стосуються агротехніки, сортименту та інших складових галузі, яка має в Україні добре майбутнє.

Книга, про яку ведемо мову, може добре прислугуватися багатьом аматорам виноградарства, підкаже, як прибутково налагодити виробництво винограду і на присадибній ділянці, і у фермерському спеціалізованому господарстві.

Коротко, але аргументовано викладені поради стосовно планування і підготовки присадибної ділянки для цієї культури. Під виноградники відводять добре освітлювані місця. А щоб плодові дерева не затінювали його, планують між садом і виноградником розміщення ягідників або овочів.

Водопостачання ділянки. Як заправляти ґрунт добривами перед садінням і скільки та яких добрив вносити в одну посадкову яму. Технологія приготування ґрунтосуміші і оптимальна відстань між кущами в рядках і між рядками. Як боротися із "втомою ґрунту", і що дає мульчування ділянки. Ці та інші важливі складові виноградарства викладені у книзі дохідливо і досить повно.

Велику увагу автор приділив сортовому набору винограду на присадибній ділянці. Як відомо, нині вирощується майже 500 сортів. Якому з них віддати перевагу? Найпоширеніші нині комплексностійкі столові і гібридні сорти винограду. Є і морозостійкі ізабельні та амурські сорти. У кожного свої переваги і вразливі місця. Нестійкі сорти відзначаються високими товарними та смаковими якостями. Але ж вони примхливі. Та і технічні сорти, які на аматорській ділянці, як правило, рідкі гості, мають високу цукристість, гарний смак і приємний аромат.

У книзі наведена характеристика близько сотні сортів – як тих, що вже змушені поступитися перед сортами нового покоління, так і перспективних, створених селекціонерами в останні роки. Знайшлося похвальне слово і на адресу сортів-старожилів, які, на думку автора, незаслужено призабуті.

Повчальними видаються спостереження стосовно визначення десяти найкращих сортів. Річ не тільки в особливостях кожного з них. Багато залежить від умов їх вирощування у конкретній зоні, пристосованості сорту до ґрунту, успішного достигання, смакових та товарних показників.

У книзі зроблено узагальнену спробу заглянути в майбутнє аматорського виноградарства в Україні, доцільність створення регіональних клубів і секцій виноградарства на рівні міст, областей, районів.

Ще наголошується на важливості комерційного серйозного підходу у фермерських господарствах, що спеціалізуються на виноградарстві. Наведено розрахунки оптимальних площ землі і кількості насаджень, що можуть бути як на присадибній ділянці, де вирощується 10–30 кущів для потреб власної сім'ї, так і в господарствах, зайнятих промисловим виноградарством.

У виданні розглядаються важливі питання використання регуляторів росту, цього великого резерву підвищення врожайності, який, однак, вимагає помірності й знань. Слід завжди пам'ятати, що жоден стимулятор не замінить будь-який з факторів, необхідний для нормального росту і розвитку рослин: світла, води, повітря, температури, добрив.

Ця маленька, своєрідно популярна енциклопедія виноградарства дарує читачеві особливості вирощування садивного матеріалу, підказує, як регулювати плодоношення, дає поради тим, хто пробує самостійно виводити нові сорти винограду.

А ще пропонується належний ілюстративний матеріал, схеми формування кущів, різні способи обрізування кущів залежно від розвитку однорічної лози.

Хочеться порадити цю книгу і виноградарям з досвідом, і тим, хто лише нещодавно прилучився до цієї справи або має намір нею зайнятися в недалекому майбутньому. Книгу, як і інші видання "Бібліотеки "Дім, сад, город", можна придбати через передплатну серію згаданої бібліотеки або безпосередньо в редакції за адресою:

Київ, вул. Краківська, 20, кімната 208 (станція метро "Дарниця"), тел. (044) 552-96-30.

Л. Остроушко

... найкращі українські та німецькі сорти картоплі (насіння найвищих репродукцій) – недорого. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500,
тел. (05351) 9-16-97

...перець Бел-Гой і К°, Колокол, Богатир та ін., чуфу, люфу, момордику, лагенарію (7 сортів), кавбуз, кавбудек, диньбуз, гарбуздиню, канталупу, скорцонеру, сою, сориз, вігну, маш, цибулю широколисту, багатоярусну, багаторічну; жминду, гумі, іргу, йошту, барбарис, айву А. В. R, вишнечеремху; помідори ранні, суперранні, ліаноподібні, гігантські – стійкі до фітофтори. Каталог – 500 найменувань.

В.П. Ярмольчук,
вул. Франка, 3, смт Рафалівка, Рівненська обл., 34371

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188,
м. Тернопіль, 46023

... агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки комплексностійких сортів. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53

...садивну картоплю 70 новітніх сортів світової селекції. Посилки від 6 кг. Безкоштовний каталог у вашому конверті.

Костянтин Юрійович Давидовський,
пр-кт Корольова, 2-в, кв. 64,
м. Київ-134, 03134, тел. (044) 402-58-00

...насіння овочів і квітів; аматорське, вітчизняне та зарубіжне. Від 10 коп. у міні- і 50 коп. – у кольорових пакетах. Знижки (до 25%), гурт (до 45%), вагові. Захист рослин. Конверт – каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка, Мар'їнський р-н,
Донецька обл., 85630, тел. (06278) 2-35-20

...цибулини лілій всіх груп для відкритого ґрунту та вигонки. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл.,
тел. (03352) 92-0-77, моб. 8 (050) 104-78-53

...теплиці всесезонні, зимові сади, ґрунтовий електрообігрівальний дріт (тепличний), металопластикові вікна, ландшафтні, зварювальні роботи, водойми, антени мобільних телефонів. Гуси, індики, фазани, цесарки.

Т. (044) 405-71-91, (050) 133-94-02, (050) 294-97-31

...післяплатою цибулини і дітки 180 сортів гофрованих гладіолусів. Конверт – каталог.

В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...саджанці і насіння звичайних, нових, рідкісних культур та квітів з власної колекції. Близько 700 найменувань. Конверт з марками на 80 коп. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...найбільша колекція найдешевшого насіння овочів на Україні: помідори (400), перець (115), баклажани (32), фізаліс (7), тютюн (8), соя (5), огірки (20); а також кімнатні: помідори (20), перець (25), огірки (7) та багато іншого! Реалізація цілий рік, кожного сезону новинки. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 65 коп.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

...саджанці красивоквітуючих, вічнозелених, декоративнолистяних, хвойних, ґрунтопокривних, плодових (хурма, ківі, актинідія та ін.), екзотичних, оранжерейних. Троянди, канни, іриси, лілійники, гладіолуси. Суниця нейтрального дня: Брайтон, Референта.

С.В. Тимофеєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...60 високоврожайних сортів картоплі.

Володимир Петренко,
с. Березова Лука,
Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342

... цибулини гладіолусів – сортів світової і вітчизняної селекції. Чемпіони та лідери виставок.

Еліна Володимирівна Виноградська,
вул. Тупикова, 3/1, кв. 23, м. Київ, 03067

...високоякісний садивний матеріал гладіолусів кращих сортів зарубіжної та вітчизняної селекції на зріз.

Леонтій Кузьмич Глуменко,
вул. Транспортна, 1-б,
м. Чернігів, 14010, тел. (04622) 2-19-29

...красивоквітуючі та декоративнолистяні кімнатні рослини, балконні, ліаноподібні, садові, діжкові, сухоцвіт для аранжування букетів.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів, Львівська обл., 81700

...айстри новітніх сортотипів з діаметром квітки до 20 см, а також дрібноквіткових японської селекції, гладіолуси та інше.

Л.Ф. Горб,
а/с 59, м. Гадяч, Полтавська обл., 37300

...найкращі саджанці суниць Королева Єлизавета, Біг-бой, Сельва, Ольвія, Кент та інші. Конверт – каталог.

Тетяна Петрівна Духовська,
Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615, тел. (0472) 30-29-28

...недорого насіння помідорів, перцю, огірків, гарбузів, картоплі. Конверт – каталог.

Романія Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н,
Івано-Франківська обл., 78000

...тюльпани 300 сортів (60 бахромчастих), нарциси, гіацинти, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 29, м. Київ, 02156

...гладіолуси, лілії, тюльпани – кращі сорти для аматорів і професіоналів. Низькі ціни, безкоштовні інструкції, консультації. Каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук-8, Полтавська обл., 39608,
тел. (05366) 6-89-51

... шиншили. Дорослі і молодняк.

А/с 3, смт Голованівськ,
Кіровоградська обл., 26500,
тел. 8 (050) 98-205-90

...плоскоріз Фокіна, садивну картоплю, хвойні, вічнозелені, папороть, бамбук, бегонії, епісції, маслята, білі гриби, опеньки, печериці, гливи, шиї-таке.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...спрекелію, хосту, гладіолуси, жоржини, гіпеаструми, калли та багато інших видів.

А/с 486-в, м. Київ-1, 01001

...бульбоцибулини супергофрованих сортів гладіолусів на зріз і вигонку. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., тел. (03352) 92-0-77, моб. 8 (050) 104-78-53

...найкращі сорти гладіолусів, лілій, тюльпанів, ромашка надрання – майська, середня, пізня, голуба – Доронікум. Гуртові знижки. Конверт – каталог.

А.І. Клюшніченко,
вул. Красноярська, 22, м. Кіровоград, 25004

...найкращі сорти для вигонки і зрізу – лілії та гладіолуси. Вкорінені живці хризантем для зрізу і озеленення – великоквіткові, гіллячкові, корейські, мультифлора (квітуча куля).

Петро Володимирович Маклюк,
II пр. Калініна, 3, м. Городня, Чернігівська обл., 15100, тел. 8 (04645) 2-40-78

...саджанці поштою. Морозостійкий, комплексностійкий виноград. Актинідія, жимолость, кизил, гумі та ін. Декоративні кущі та ліани. Каталог безкоштовно у підписаному замовником конверті.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки, Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39625, тел. 8 (05366) 6-17-00, 8 (066) 222-01-77

...штамбовий (дерево) агрус – червоний і зелений. Штамбову (дерево) смородину – чорну, червону та білу. Штамбову малину Тарусі, Крепиш. Великоплідну малину – Міраж, Херитейдж, Маросейка, Бабине літо-2, Геракл, Жовтий гігант, Столична, Сенатор та ін. Агрус – Малахіт, Солодкий, Сливовий, Фінік, Колобок, Безколючковий, Чорномор та ін.

Валентин Олександрович Криворотько,
с. Бутовці, Хорольський р-н, Полтавська обл., 37823, тел. 8 (050) 580-33-85

...гуртом та вроздріб широкий асортимент саджанців плодово-ягідних та декоративних культур у контейнерах – на місці, з відкритою кореневою системою – поштою. Троянди, клематиси, каприфоль, суниці та багато іншого. Ціни доступні, існують знижки. Висилаємо каталог у заадресованому вами конверті.

Тетяна та Андрій Левицькі,
вул. Корольова, 56-в, м. Вінниця, 21008, тел. (0432)43-70-11

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, агрусу, малини, суниці.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500

...створіть свою справу! Безпрограшний шанс для бажаючих зайнятись надприбутковим бізнесом у новій галузі тваринництва! Швидка окупність – 5 місяців, оборот капіталу – 120 днів. Реальна можливість заробити від 25000 грн. за 365 днів з ділянки всього 10х10 м... Спільна програма співпраці: гарантія збуту та організаційна підтримка! Ознайомлення з бізнес-проектом – безкоштовно. Надішліть конверт із з/а.

Петро Володимирович Кузьмич,
а/с 116 "Д", м. Ковель, Волинська обл., 45006

...жоржини (250 с.)

А.М. Бродович,
с. Красна, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл., 78451, тел. 8 (03475) 60-2-82

...накладною платою великоплідні суниці: Машенька, Солодкий Чарлі, Естафета. Конверт – каталог.

В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...насіння новітніх сортосерій айстр Мерлін, Матадор, Корида, Старий Замок, Дракон, Валькірія, Камелот, Классік, з урожаю 2005 року Серенада, Бідермаєр, Леді Корал, Ріббон; інших квітів, овочевих, лікарських, рідкісних рослин.
Конверт – безкоштовний каталог.

Кирило Платонович Гресь,
с. Нововоскресенка, Веселинівський р-н, Миколаївська обл., 57025

...суниці, малину, смородину, агрус, ожину, квіти недорого.

Г.С. Федорова,
вул. Осипенко, 53, м. Запоріжжя, 69027

...саджанці: троянд, шипшини.

А/с 238, м. Красноармійськ, 85307, тел. 80504780204, 80623927204

...клематиси. Великий вибір. Реалізація: квітень–травень, серпень–вересень–жовтень.

Віктор Андрійович Шажко,
пров. Курчатова, 6, м. Слов'янськ, Донецька обл., 84108, тел. (06262) 2-80-32

...невелика колекція сортів картоплі, яка дає добрі врожаї в умовах України, в тому числі Беллароза, новинки.

Н. І. Боса,
с. Соснівка, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37352

...високоякісну насіннєву картоплю найкращих вітчизняних та зарубіжних сортів: Агаве, Беллароза, Слов'янка, Повінь, Серпанок, Обрій та інші. Конверт – каталог.

Станіслав Антонович Кусторовський,
К. Маркса, 24, кв. 21, м. Шепетівка, Хмельницька обл., 30400, тел. (03840) 54559

...жоржини Барбара, Евелін, Проціон – прекрасні для зрізу і користуються хорошим попитом.

Людмила Олексіївна Сергієнко,
Київське шосе, 70, м. Полтава, 36028, тел. (05322) 3-68-27

...систему крапельного зрошення, комплект (сотка і більше).

Тел. 8 (050) 923-32-97

...багаторічні флокси, айстри, астильба, очитки, енотера, кислиця, геленіум, гіпсофіла, хоста, ліатрис, маклейя, фізостегія, купела та багато іншого. Саджанці тамарикса, форзиції, спіреї.

Ніна Олексіївна Сергієнко,
вул. Андрющенко, 66, м. Старобільськ, Луганська обл., 92700

...насіння помідорів (100); солодкого перцю (15); огірків (6); амаранту; гірчиці; саджанці смородини; агрусу; насіннєву картоплю (40); канни. Конверт – каталог.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...насіння помідорів Мідас, Зебра, Ніагара, Великий Мао; перцю Бел-Гой, Ранге; баклажанів Меч Самурая; огірків, саджанці декоративних, смородини Екзотика, Фіттлаудер, Ядрьона, Лентяй; канни, гладіолуси. Пакет насіння, каталог – безкоштовно. Ваш конверт.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...оптові партії нових промислових сортів малини. Найновіші, найкращі сорти смородини, агрусу, малини, суниць. Опт, роздріб, поштою.

Володимир Федорович Нікіпелов,
вул. Шевченка, 76, с. Тубільці, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19611

...укорінені живці великоквіткових та дрібноквіткових хризантем (100), насіння айстр (80) та інші квіти.

Іван Іванович Васюта,
с. Зачепилівка, Новосанжарський р-н, Полтавська обл., 39300

...велику надранню ромашку, нові сорти гладіолусів, голландські лілії.

С.П. Крищенко,
бульвар Верховної Ради, 10, кв. 18, м. Київ, 02100

...гладіолуси нових сортів, велику надранню ромашку, голландські сорти лілій.

О.В. Притиковський,
вул. Проектна, 14, м. Чернігів, 14034

...накладною платою недорого колекційні набори діток і бульбоцибулин сучасних сортів гофрованих гладіолусів. Конверт – умови.

І.І. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка,
Чернігівська обл., 17200

...хворобостійкі (не чорніють), високоврожайні (до 15 кг з куща), надранні (з кінця травня) помідори – гарантований урожай.

А/с 78, м. Київ, 02154

... ірисовий сад. Шедеври американської, австралійської і європейської селекції. Каталог безкоштовно у конверті замовника.

Олексій Григорович Осауленко,
вул. Леніна, 19, с. Бородянка, Київська обл., 07800,
тел. 04477 (5-36-42)

...мандарини, пепіно, фейхоа, ананаси, банани та інші плодові і декоративні рослини.

А.І. Мазуренко,
вул. Колгоспна, 32, м. Вінниця, 21012,
тел. (043) 27-04-77

...бджолопакети та бджолосім'ї.

Василь Васильович Долішняк,
вул. Карпатська, 245, м. Коломия,
Івано-Франківська обл., 78200,
тел. 3-28-78

... саджанці стевії, малини, йошти, айви, магонії, барбарису, гібіскусу, вейгели, канни, дейції, жимолості, форзиції, функії, спіреї, юки, катальпи. Насіння понад 100 видів.

Ребека Кельман,
с. Велика Копаня, Виноградівський р-н,
Закарпатська обл., 90330

... висилаю насіння помідорів-гігантів, плоди масою до 800 г, квітів – багаторічних дельфініумів, більше 20 сортів, циклантери (з куща 2–3 відра їстівних плодів), "золоті яйця" білого і червоного кольору, плоди їстівні, саджанці горіха "Ідеал", великоплідної і дуже врожайної ожини, великоплідного солодкого винограду (білого, рожевого, чорного), смородинового дерева – плоди розміром з вишню та ін.

Ярослав Антонович Конет,
с. Поділля, Заліщицький р-н, Тернопільська обл., 48613

...насіння огірків, помідорів, перцю Бел-Гой, шпинату Утеуша, кабачків, кавбузів, саджанці суниці (20) Гігантелла, Гігантелла Максим, Лорд, Ольвія, Кент, Дукат, Хоней, Чомора Карусі; чорної смородини (40) Кентавр, Київська сюїта, Чорний Лебідь; малини Гордість Росії, Краса Росії, Крепиш, Таруса, Арбат, Сенатор, аґрусу, йошти, ожини Агавам, Тайбері, великоплідних порічок.

Конверт – каталог.

Дмитро Куликов,
вул. Б. Хмельницького, 12, кв. 5, м. Калуш,
Івано-Франківська обл., 77303,
тел. (03472) 2-05-60

...поросята в'єтнамської породи (чорні).

Микола Степанович,
тел. 8 (04634) 2-25-84

...інкубатори побутові малогабаритні ІБМ-30 на 60 яєць. Ціна 125 грн. Висилаємо накладною платою.

Ю.Г. Шумяцька,
вул. 30 років Перемоги, 56/3, кв. 66, м. Черкаси,
тел. (0472) 65-25-35,
8 (066) 298-00-34

...травоїдні корейські поросята.

м. Черкаси, тел. 8 (0472) 30-36-41,
8 (0472) 30-34-75

...14 сортів жоржин, всі стійкі, на зріз.
Для відповіді – конверт.

Ярослава Михайлівна Тиркус,
вул. Бакинська, 25/1, м. Львів, 79022

...недорого великоквіткові гофровані гладіолуси (90), нарциси, картоплю (24).

м. Косович,
вул. С. Стрільців, 30, м. Заболотів,
Івано-Франківська обл., 78315

...недорого гладіолуси, тюльпани. Пришліть конверт.

Є.І. Вакулін,
с. Голубівка, Новомосковський р-н,
Дніпропетровська обл., 51230

...недорого найкращі гладіолуси (90), канни (12), жоржини (20), айстри (30), лаконос, ехінацею та ін.

М.Г. Солдунова,
с. Сагунівка, Черкаський р-н, 19644,
тел. (0472) 342-321

...сортові жоржини.

Л.І. Зінченко,
вул. Гагаріна, 25, с. Тарасівка, Зіньківський р-н,
Полтавська обл., 38113

...троянди по 5 грн., гладіолуси 20–50 коп., склянка суміші діток – 5 грн.

Ольга Олександрівна Сукова,
вул. Кокчетавська, 35, м. Краматорськ,
Донецька обл., 84318,
моб. тел. 8 (097) 930-36-26

...картоплю надурожайну, понад 800 кг/сотка: Агаве, Беллароза, Бернадет, Пікассо, Слов'янка; найсмачніші Голдіка, Світанок київський та ін. Суницю садову Ерліглоу, Гігант Джорней, Чомора Карусі та ін. Лікарські – золотий корінь, лимонник, левзея та ін.

Анатолій Михайлович Попов,
вул. Святошинська, 40-в, кв. 8, м. Вишневе, Київська обл., 08132

...інкубаційні яйця добових курчат, молодняк порід: кохінхін чорний, голубий, брама куріпчаста, золотиста, світла, темна; орпінгтон різних окрасів, юрловські голосисті, орловські ситцеві, фавероль (лососева), нью-джерсі, цесарки, павичі, молодняк кролів: фландр, каліфорнійські, рекс-кастор, в'єтнамські свині.

С.М. Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. 8 (050) 38-38-288

...кущі троянди різних сортів.

м. Охтирка, 8 (05446) 95-2-66,
8 (067) 455-32-68

На правах реклами

...бджоломатки української степової породи, бджолопакети, насіння медоносних та лікарських рослин. Фацелія і синяк – 1 пакетик безкоштовно.

Віктор Семенюта,
вул. Дзержинського, 36, с. Низи,
Сумський р-н, Сумська обл., 42355

...сучасний вулик-дупло Василя Палія: багато меду та мало догляду! Інформація безкоштовно, надсилайте конверт.

А/с 3961-Д, м. Львів, 79040

...современный улей-дупло Василия Палия: много меда и мало ухода! Информация бесплатно. Высылайте конверт.

А/я 3961-Д, г. Львов, 79040

...цибулини тюльпанів, нарцисів, гіацинтів.

Н.Є. Сребродольська,
просп. Кірова, 22, кв. 95,
м. Дніпропетровськ, 49101

...жоржини, лілії, гладіолуси.

Ольга Миколаївна Бутко,
вул. Б. Хмельницького, 129-а, с. Краснорiченське,
Кремінський р-н, Луганська обл., 92915

...садивний матеріал: амарант – Ельбрус гібрид на зелену масу, силос, трав'яне борошно 600–1200 г/га (100 г – 25 грн.); Каскад на зерно (1 кг – 20 грн.), Попінс на зерно (1 кг – 50 грн.); чумиза – Коломенська, фіалкова (4–5 кг/га – 20 грн.); топінсоняшник на зелену масу, силос, сінаж, трав'яне борошно, випас для свиней (1кг від 75 до 90 шт. – 2,5 грн.); шпинат Утеуша Румекс К1 (1 кг – 150 грн.); сорго – Хрис на зелену масу і силос, сіно (1кг – 6 грн.); сорго-суданковий гібрид М1 (1 кг – 6 грн.). Сориз УК-36 (1 кг – 30 грн.); пайза, буркун білий однорічний – на зелену масу, сінаж, сіно (1кг – 25 грн.); батат – розсада 1 шт. від 0,50 до 2,50 грн.; картопля – Латон, Весна (1 кг – 15 грн.); квасоля – Масляний король (1 кг – 15 грн.); помідори – Ефемер, Рейнбоу (100 г – 35 грн.); гарбуз кормовий – Абориген (100 г – 6 грн.); Титан (50 нас. – 12 грн.), кавбуз, кавбудек (100 нас. – 6 грн.), Голонасінна СХ (100 г – 12 грн.); коріандр – Янтарний (1 кг – 15 грн.).

В.Н. Лозовський,
с. Пузикове, Глобинський р-н,
Полтавська обл., 39051,
тел. 8 (067) 91-89-297

...іриси, цибулинні, багаторічники.

В.П. Дробязко,
вул. Училищна, 17, м. Богуслав,
Київська обл., 09700

...саджанці елітних сортів суниці великоплідної садової (світової селекції).
Конверт – каталог.

Б.М. Масленко,
пр. Комунальний, 3, м. Кіровоград, 25018

...лілії (25), тюльпани (200), багаторічники. Конверт – каталог.

Є.П. Яшкова,
2 Овражний пров., 39, м. Рені-3,
Одеська обл., 68800,
тел. (04840) 4-41-44, 8 (097) 238-90-62

...канни.

С.В. Зубов,
вул. Громова, 8, смт Покровське,
Дніпропетровська обл., 53600,
Liatris@ukr.net

...насіння, корені красивоквітуючих тіневитривалих багаторічників, рідкісних однорічників. Дешево. Конверт – каталог.

Н.А. Манжуєва,
с. Нижній Березів, Косівський р-н,
Івано-Франківська обл., 78615

...для любителів майструвати: опис та креслення мотоблоків, культиваторів, сівалок, млинів, крупорушок, олійниць, інкубаторів, зварювальних апаратів, бетономішалок, деревообробних верстатів, апаратів для виготовлення спирту, бензину, корисні технології та багато іншої інформації. Всього 860 найменувань. Книги з птахівництва, тваринництва, городництва, садівництва, квітникарства, будівництва, кулінарії тощо. Понад 1000 найменувань. Конверт з маркою – каталог безкоштовно.

Олександр Олександрович Шомін,
а/с 41, смт Комсомольський,
Харківська обл., 63460,
тел. (05747) 5-41-86

...елітне насіння перевірених високоврожайних сортів помідорів, солодкого і гіркого перцю. Насіння багаторічних медоносів та пилконосів, лікарських трав; електрообігрівні заставні дошки до вуликів. Конверт – каталог.

Людмила Миколаївна Чеховська,
вул. Чапаєва, 1, с. В. Снітинка,
Фастівський р-н, Київська обл., 08540,
тел. 8 (044) 65-44-724

...картоплю найврожайніших, найсмачніших, найновіших сортів у світі та Україні: Агаве, Беллароза, Воля, Червона Рута, Мінерва, Спрінт, Беттіна, Тірас, Криниця (80) та хіт 2005 р. – найврожайніший і найсмачніший Бернадет. Помідори (99), квасоля (20).

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, 17500,
тел. 8 (066) 712-06-90

...живці, саджанці нових і найновіших комплексностійких сортів винограду, великоплідних і врожайних сортів суниці. Ваш конверт – прайс-лист із сортами.

Ольга Вікторівна Поярель,
пр. Дзержинського, 32, м. Донецьк, 83014,
тел. 8 (0622) 97-18-57

...саджанці, чубуки кращих сортів винограду.

О.М. Алексеєнко,
а/с 769, м. Дніпродзержинськ-28,
Дніпропетровська обл., 51928

...іриси, лілійники, гіацинти, тюльпани, нарциси, лілії, троянди. Конверт – каталог.

Зінаїда Кузьмівна Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка,
Фастівський р-н, Київська обл., 08550

...саджанці суниці української та зарубіжної селекції. Дешево.

Ніна Петрівна Вітковська,
с. Левків, Житомирський р-н,
Житомирська обл., 12405,
тел. (0412) 49-13-72

...зааненські козенята.

Тамара Миколаївна Полтавець,
вул. Ю. Кондратюка, 15, кв. 54,
м. Полтава, 36040,
тел. (0532) 3-89-56, 3-71-45, моб. 8 (050) 346-22-60

...великий вибір декоративних кущів, ліан, магнолії, рододендрони, гінкго, гортензії, клематиси та ін.

М.Р. Бережнюк,
вул. Дорошенка, 7, смт Гніздичів,
Жидачівський р-н, Львівська обл., 81740,
тел. 8 (03239) 48-101

Розшук...

...прохання відгукнутися рідних, близьких, знайомих учасника війни Устименка Павла Микитовича.

Сім'я Валентина Пилипенка,
вул. Назаренка, 21, с. Весняне,
Слов'яносербський р-н,
Луганська обл., 93723

На правах реклами

НОВИЙ СПОСІБ ІНТЕНСИВНОГО РОЗМНОЖЕННЯ І ПРИСКОРЕНОГО ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ КИЗИЛУ

З усіх відомих способів розмноження найраціональнішим повинен бути природний, вегетативний спосіб, при якому повністю зберігаються цінні особливості розмножуваної рослини, а, крім усього, ще й такий, до якого ця плодова рослина найкраще пристосувалася за період багатовікової культури в різних грунтово-кліматичних умовах.

З природних способів нашу увагу привернув спосіб горизонтальних відсадків, який навіть без втручання людини часто дає позитивні результати.

Наші спостереження за цим способом розмноження в природних умовах показали, що поява, ріст і вкорінення пагонів відбувається тоді, коли маточна рослина нормально функціонує і в повній мірі забезпечена як продуктами фотосинтезу, так і елементами мінерального живлення. Для кореневтворення повинні бути сприятливі умови як в організмі розмножуваної рослини, так і в навколишньому середовищі. Це такі умови: наявність на розмножуваних маточних рослинах активно вегетуючих пагонів; максимально близьке їх розміщення до поверхні ґрунту; поява в найсприятливіший для кореневтворення момент дощів або рясних рос, під краплями яких вегетуючі пагони лягали б на поверхню ґрунту і максимально контактували з ним.

Тому розроблюваний спосіб, на нашу думку, повинен бути таким, щоб з моменту появи ростових пагонів, їх інтенсивного росту і до часу відокремлення від материнської рослини відсадків-саджанців процес самоукорінення пагонів максимально збігався із сприятливими умовами ґрунтового середовища.

За результатами проведених досліджень можна рекомендувати, щоб маточники з інтенсивного розмноження і масового вирощування садивного матеріалу кизилу садового закладали кореневласними саджанцями відомих помологічних сортів або саджанцями кращих відібраних його форм. Саджанці можуть бути однорічними, дворічними, а найкраще – переростими, добре вкоріненими, з розвинутим надземним стовбуром.

Маточник краще розміщувати на рівній ділянці або на ділянці з невеликим (до 3°) західним чи південно-західним схилом з родючим, добре аерованим і вільним від коренепаросткових бур'янів ґрунтом.

На ділянці в напрямку з півдня на північ нарізують борозни глибиною 28–30 см і шириною 20 см. Відстань між бороздами – 100–120 см. На дні борозен викопують ямки таких розмірів, щоб у них вільно розмістилася коренева система тих саджанців, які взято в якості маточних рослин.

Висаджують маточні рослини пізно восени (в жовтні) або рано навесні (наприкінці березня – на початку квітня) з нахилом 30–35° до поверхні ґрунту і верхівками в напрямку з півдня на північ.

Відстань між маточними рослинами в бороздах (у ряду) дорівнює висоті висаджуваних маточних рослин (верхівка нахиленого висаджуваного маточного саджанця повинна перекривати кореневу шийку висадженого саджанця на 12–15 см).

Під час висаджування маточних рослин у ямки вносять перегній і міндобрива у відповідності з типом ґрунту і його родючістю. Після висаджування маточних рослин ґрунт у ямках добре поливають і після вбирання ґрунтом поливної води пристовбурну зону мульчують перегноєм, торфом або звичайним пухким ґрунтом.

З метою активного пробудження ростових бруньок і утворення ростових пагонів після закінчення робіт із закладання маточника вкорочують верхівки стовбурів на 4–5 см відразу після весняного садіння. При осінньому висаджуванні цю роботу проводять рано навесні наступного року, до набрякання бруньок.

Коли маточник закладають переростими 2–3-річного віку саджанцями, то всі бічні розгалуження на стовбурі від кореневої шийки до верхівки видаляють гострим секатором, залишаючи при самому стовбурі невеликої довжини (5–6 см) основи гілочок з однією–двома парами двобрунькових вузлів. Ростові бруньки після приживлення маточних рослин пробудяться до росту і утворять вертикально ростучі пагони – майбутні відсадки-саджанці.

Якщо маточник висаджують під зиму (в жовтні), то стежать, щоб нахилені деревця під час зимівлі (при наявності снігу) були заховані під снігом. Так вони краще зберігаються. Рано навесні, як тільки підсохне ґрунт, проводять контрольний огляд маточних рослин. З'ясовують, як вони перезимували, чи не пошкодили їх гризуни.

З часом, коли потепліє і маточні рослини почнуть пробуджуватися до росту, перевіряють, чи всі вони прижилися. Ті, що не прижилися, замінюють новими рослинами. Стежать, аби заміну зробити обов'язково саджанцями відповідного сорту чи форми.

Через 15–20 днів (залежно від погодних умов) з бруньок, що знаходяться як на самому стовбурі, так і на його обростаючих гілочках, утворяться невеликі вертикально ростучі пагони. Коли ці пагони досягнуть висоти 15–20 см, маточні стовбури з нахиленого положення переводять у горизонтальне, закріплюючи їх до дна борозни дротяними гачками.

Через 3–4 дні після переведення рукавів з нахиленого положення у горизонтальне, і особливо, коли пройдуть дощі, самі рукави і вертикально ростучі на них пагони засипають пухким, родючим і вологим ґрунтом, щоб повністю покрити ґрунтом самі рукави, а також вертикальні пагони до висоти 3–4 см від їх основи. Цим самим для самих рукавів і активно ростучих пагонів створюються умови для їх природного самоукорінення.

Після того, як вертикальні пагони (майбутні відсадки-саджанці) сягнуть вище рівня ґрунту на 15–20 см, борозни загортають повністю таким же ґрунтом, бажано після дощу.

Повторне загортання борозен на всю їх глибину (28–30 см) сприяє тому, що молоді, активно вегетуючі пагони своєю нижньою частиною (зоною кореневтворення) весь період вирощування відсадків-саджанців знаходяться у сприятливих умовах для укорінення. Такі умови є набагато кращими, ніж у природних умовах та при спеціальному індивідуальному укоріненні кожного зокрема відсадка.

Пагони, що активно вегетують на горизонтальних рукавах, перебувають саме в таких умовах, які рекомендують створювати індивідуально для кожного відсадка. Коли нижню частину укорінюваного пагона вкладають у бороз-

ну, закріплюють до землі і засипають пухким вологим ґрунтом з наступним поливом, верхівкову частину укорінюваного пагона довжиною 20 см підгинають догори і підв'язують до поряд вбитого в землю кілочка. На місці згинання пагона, де утворився прямий кут, під листковим вузлом підрізують кору, щоб викликати активне укорінення підготовленого відсадка.

Вибраний нами спосіб інтенсивного розмноження і прискореного вирощування садивного матеріалу кизилу садового в горизонтально висаджених маточниках краще забезпечує необхідні умови як для активного пробудження бруньок і вегетуючих пагонів до росту, так і їх укорінення, яке може відбуватися в будь-який час, коли внутрішньо до цього буде готова маточна рослина.

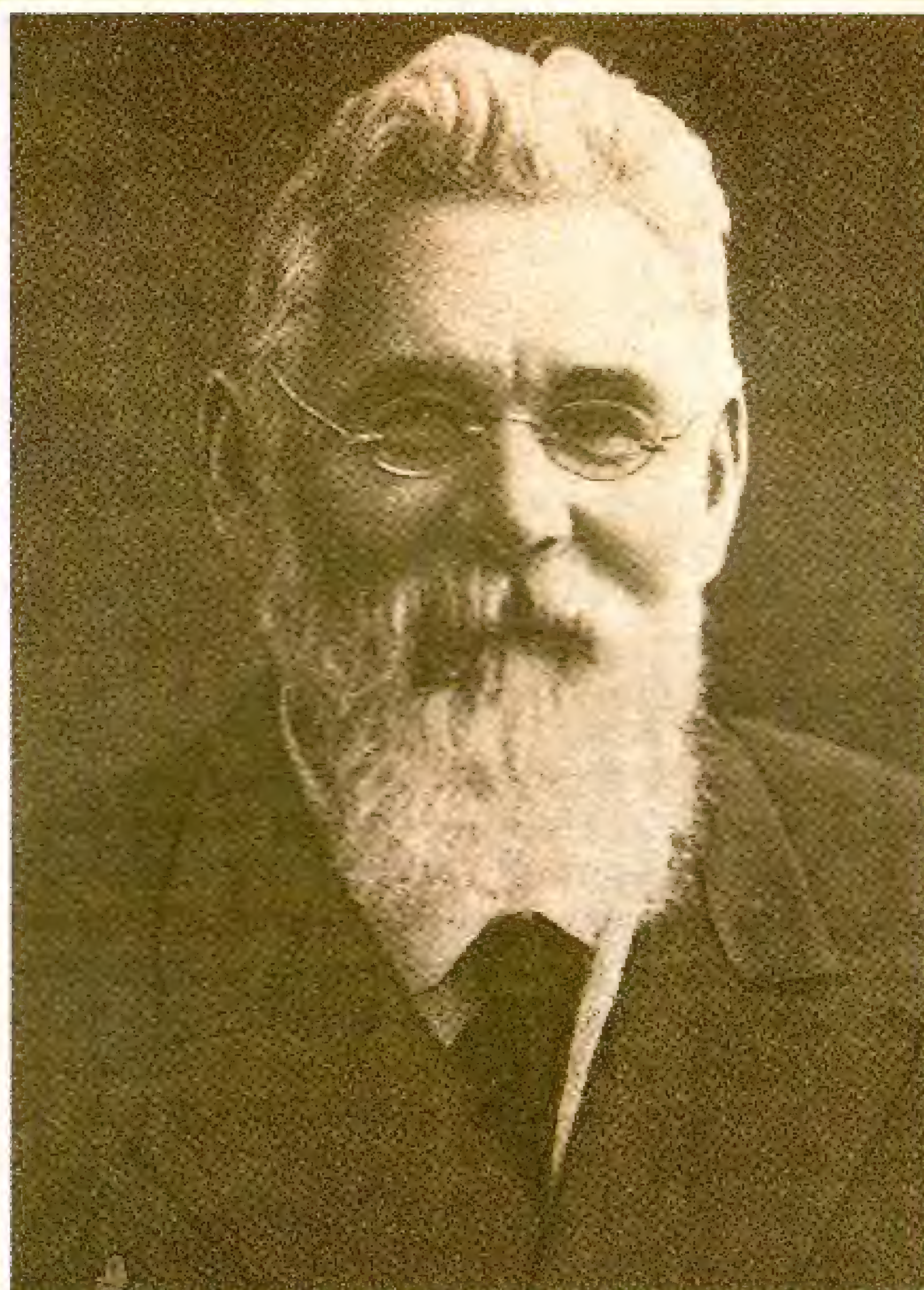
Активно вегетуючі пагони, що утворилися на горизонтальних рукавах, відходять від них під прямим кутом, що природно створює зону згинання пагонів, де скупчуються фітогормони, які сприяють масовому самоукоріненню як активно вегетуючих пагонів, так і самих рукавів.

При розмноженні і вирощуванні садивного матеріалу кизилу садового в умовах горизонтально висаджених маточників повністю відпадає необхідність у заготівлі кілочків, їх транспортуванні до місця використання, виставляння і підв'язування до них верхівок укорінюваних пагонів. Відпадає необхідність у трудомісткому підрізуванні кори на місці згинання кожного зокрема відсадка, адже в наших умовах усі молоді активно вегетуючі пагони з часу їх утворення на горизонтальних рукавах і до моменту відокремлення від маточної рослини перебувають у сприятливих умовах до повного укорінення. Тобто горизонтальні рукави і основи молодих безперервно вегетуючих пагонів весь час підгорнуті пухким, родючим і вологим ґрунтом.

Слід зазначити, що в перший рік після закладання маточника маточні рослини приживлюються нормально, однак бруньки на горизонтальних рукавах пробуджуються до росту і утворюють вегетуючі пагони залежно від сили розвитку маточних рослин, висаджуваних у маточник. Чим сильніша маточна рослина (з добре розвинутою кореневою системою і стовбуром товщим за 12–15 мм), тим активніше пробуджуються до росту бруньки, тим дружніше, активніше і сильніше ростуть та вкорінюються вертикальні пагони. Це пояснюється тим, що маточна рослина має більший запас поживних речовин, які вона може використати на приживлення і масове відновлення втрачених під час пересаджування коренів і видалених з надземної частини обростаючих гілок.

В.С. Федоренко,
А.Н. Кручек,
кандидати сільськогосподарських наук

З РОДУ СИМИРЕНКІВ

Левко Платонович Симиренко (1855–1920 рр.)

Їх у династії було багато: кілька поколінь промисловців, інженерів, учених – уславлених добрими справами на благо українського народу. Та нам, нащадкам, найближчий Левко Платонович Симиренко. Сподіваюсь, не ображу цим світлу пам'ять інших членів роду Симиренків. Фундатор українського садівництва, прізвище якого на устах кожного українця. Коли запитую у дітей, що вперше прийшли на заняття гуртка садівників, котрі поки що далекі від справжнього садівництва: "Які сорти яблук ви знаєте?" З відповіддю можна не сумніватись: "Симиренка". А палкий садівник, золотий голос України Дмитро Гнатюк завжди каже: " То не сад, якщо в ньому не росте Ренет Симиренка". І справді, це найпопулярніший у народі сорт яблуні. І недарма, оскільки, у нього високі смакові якості, тривалий період зберігання – навіть у звичайному погребі яблука сорту Ренет Симиренка не втрачають свого чудового смаку аж до травня.

До цього сорту ми ще повернемося, а спершу про його оригінатора – себто людину, яка першою поширювала його і в нас, в Україні, і в Європі. Так, це Левко Платонович Симиренко, якому 6 лютого виповнюється 150 років з дня народження, відкрив світу цей сорт. Деякі засоби масової інформації час від часу помилково стверджують, що Левко Платонович вивів цей сорт. Але, як він сам пише в "Помології", зустрів його вперше в саду Платона Федоровича – свого батька на Платоновому хуторі. І робить припущення: "Невідомо, чи це старий сорт, забутий на Заході, чи може це яблуко народилось з випадкового зерна в садах Платонового хутора".

Про популярність цього сорту свідчить ще й той факт, що на базарі, продаючи напровесні заморські яблука сорту Гренні Сміт, торговці вішають на них ярлик "Симиренка", оскільки вони схожі з останнім сортом забарвленням, але Ренет Симиренка продається значно краще – споживач знає їх і вподобає краще за інші.

Лише за 25 років творчої діяльності Л. П. Симиренка на царині садівництва його помологічна колекція налічувала: 900 сортів яблуні, 889 – груші, 81 – сливи, 350 – черешні, 115 – персика, 56 – абрикоса та багато інших плодових та декоративних культур. Всього понад 3000 сортів, форм та видів. Яка ж титанічна праця стоїть за цими цифрами, їх же потрібно було зібрати по всьому світу, розмножити, доглянути, вивчити та зробити висновки: придатний той чи інший сорт до поширення у нашому краї, які господарські показники він має – врожайність, час вступу в плодоношення, ступінь пошкодження шкідниками та ураження хворобами тощо. Але саме в цьому напевно і полягає наукове та практичне значення діяльності видатного українського садівника.

Так що сортовивчення плодових культур, якому присвятив своє життя Левко Платонович Симиренко, справа благородна і має не тільки ама-

торський інтерес, а й загальнодержавне значення. Тож відшукати серед маси сортів тієї чи іншої плодової культури найпродуктивніші, найкращі для даної місцевості і дати всім їм об'єктивну оцінку – завдання, яке під силу в деякій мірі і садівникам-аматорам.

У розрізі вищесказаного від вітчизняної садівничої науки є конкретне завдання: за авторитетною думкою доктора сільськогосподарських наук Тетяни Єгорівни Кондратенко – сьогодні садівництвом втрачені кращі клони Ренета Симиренка, Рубінового Дуки, а вони відзначались кращою врожайністю, більшими плодами, були стійкішими до хвороб, можливо дещо іншої форми та напевне смачнішими. Задля цього потрібно обстежити старі плодові насадження, виявити окремі дерева з господарсько цінними ознаками, які б вигідно відрізнялись від широко поширених. І щоб у подальшому розмножувати та поширювати саме ці клони.

Не менш важливим завданням є сортовивчення нових перспективних вітчизняних та зарубіжних сортів плодово-ягідних культур. Як вони себе поведуть у наших ґрунтово-кліматичних умовах. Для прикладу розповімо про те, як ми, юннати та керівники гуртків, продовжуємо справу Симиренка.

Серед розмаїття нашого саду у минулому році найбільш вдало показали себе сливи. Вони вже багато років є предметом наших досліджень, наша колекція сливи на сьогодні налічує 130 сортів. Особливу увагу приділяємо новим сортам, що надходять до нашої колекції, серед яких виділились: Герман, Сільва, Єлена, Йойо, Юбілеум, Топфіт і особливо Амерс. А серед давно ростучих радують Тулеу Грас, Президент, Буря, Киргизька превосходна, Богатирська та багато інших. А от легендарні Ганна Шпет та Ренклод Альтана сильно вражаються гниллю хоча за всіма іншими якостями такі ж прекрасні. Угорку італійську взагалі видалили з колекції – за 12 років плодоношення по 10 слив на дереві щорічно – це не врожай, хоча і дуже смачні. Та й шаркою – вірусним захворюванням сливи, за іноземними літературними джерелами, вражається чи не найсильніше ця ж таки Угорка.

Дещо детальніше про Амерс. Це американський сорт, отриманий від схрещування сортів Стандарт і Стенлей. Має кулясто-пірамідальну форму крони. Сорт стійкий до хвороб, у плодоношення вступає на другий рік, оскільки інтенсивно закладає квіткові бруньки на однорічних приростах. Плоди дуже великі – 50–60 г, овальної форми, дещо сплющені, бордово-фіолетового забарвлення, кісточка відділяється, смачні. Цей сорт достигає на початку вересня, придатний для виготовлення чорносливу.

Коли мова зайшла про сливу, то гріх не згадати про її близьку родичку аличу, яка відзначається щедрим щорічним плодоношенням, стійкістю до хвороб, великими плодами та тільки смаком поступається сливі. Але є сорт аличі, яка така ж смачна, як і слива – це Глобус, сорт російської селекції, автор Г.В. Єрьомін, він же "батько" Кубанської комети, Гека, Колоноподібної, Динної та багатьох інших чудових сортів гібридної аличі або як він їх назвав, сливи руської. Не зважаючи на те, що в Західній Україні позаминулої зими Глобус значно підмерз, там морози тоді сягали -27°С, він заслуговує на увагу та поширення. Отриманий від схрещування сортів Обільна х Гібрид 2 (алича Культурна червона х абрикос). Дерево сильноросле, врожай достигає всередині серпня. Плоди дуже великі 50–60 г. У 1999 р. були окремі плоди Глобуса масою 105 г. Темно-червоного кольору округлої форми зі слабко вираженим швом. Кісточка вільно відділяється від м'якуша, один із найсмачніших сортів аличі. При перевантаженні врожаєм, до чого схильний сорт, спостерігається здрібнення плодів до 30 г та затягується їх достигання аж до середини вересня.

Юннати культивують Ренет Симиренка на вегетативній підщепі.

Якщо вже говорити про великоплідність, то серед слив найбільші плоди (60 г і більше) у Чачакської ранньої, Удліньонної, Угорки гігантської, Улюбленої з Млієва, Червоно-фіолетової, Шарля, Киргизької превосходної (щодо останнього сорту, то за повідомленнями з Молдови цей сорт уражується шаркою). І ясна річ, великоплідністю відзначаються японські сливи: Озарк-Прем'єр, Ваньєр, Шіро. До речі, в помологічній колекції Л.П. Симиренка також росла та досліджувалася ним група японських слив: Сатсума, Шіро-Смомо, Шабо, Японська золота та інші.

Все вищесказане – це окремий приклад того, чим садівники-аматори можуть займатися на своїх присадибних та дачних ділянках, маючи вигоду для себе у вигляді врожаю та приносячи користь суспільству: оцінюючи придатність того чи іншого сорту, тієї чи іншої культури для своєї місцевості. Цим же, власне кажучи, і займався Левко Платонович Симиренко. Тільки масштабніше, на глибокій науковій основі, із залученням величезної кількості сортів, аналізом агрокліматичних факторів, із застосуванням передових технологій вирощування дерев у саду тощо. А достойний приклад вченого-садівника має наслідуватись нащадками.

Автор статті (ліворуч) розповідає Дмитру Гнатюку про здобутки юннатів у саду Національного еколого-натуралістичного центру (НЕНЦ).

Петро Мазур,
зав. науково-дослідною лабораторією садівництва Національного еколого-натуралістичного центру

СТАВОК З ДОЩОВИМ ВОДОПОСТАЧАННЯМ

(Продовження. Початок у № 1)

Візьмемо складніший варіант – ставок на похилій місцевості з плівковим покриттям.

Спочатку вам необхідно вирішити, якої форми буде ваш ставок: квадратний, круглий, з "природними заворотами" чи овальний як найбільш економічно вигідний.

Позначивши форму майбутнього ставка, наведіть його контур на ділянці, використовуючи шланг, мотузку чи мелене вапно *(фото 1)*.

1

Для викопування ставка навіть невеликих розмірів нерідко спочатку використовують екскаватор на базі МТЗ "Беларусь" або сучасний міні-екскаватор, а потім схили стінок ложа доводять вручну лопатою. На похилій місцевості усі роботи від початку до кінця важко виконувати вручну лопатою. У цьому разі вам знадобиться тачка, лопата, граблі, планка-правило, рівень, велика й мала рулетка, шпагат або мотузка, кілочки

2

або короткі арматурини, мелене вапно або щось інше для позначення контуру.

Умовно розбивши контур майбутнього ставка на чотири частини, починайте копати з боку найвищої точки горизонту вашої місцевості *(фото 2)*. Вийнятий ґрунт перевозьте на впадини на вашій ділянці. Як викопали першу чверть ложа ставка, починайте викопувати другу, яка розташована поряд *(фото 3)*. У процесі викопування ставка постійно обновлюйте витоптані колесами тачки та ґрунтом контури, щоб не допустити відхилень *(фото 4)*. Одночасно рівнем перевіряйте

3

4

рівень дна ложа, яке повинно йти на пониження у бік схилу місцевості, щоб забезпечити, за необхідності, повне випорожнення ставка *(фото 5)*. У подальшому, викопуючи третю і четверту чверті ставка з боку схилу, тачкою вивозять тільки родючий ґрунт (перший штик лопати *(фото 6)*, а решта йде на насипку земляного бурту, рівень якого постійно контролюють правилом з рівнем *(фото 7)*. У кінці ложа водойми з боку схилу слід викопати канаву, в яку закладають трубопровід для поливу садово-ягідних та городніх культур і повного випорожнення водойми. Після облаштування трубопровід засипають ґрунтом.

5

6

7

Усі ці роботи бажано виконувати восени. За зиму земляний бурт просяде, зміцніє, буде видно, де і що підправити перед укладанням плівкового покриття.

Щоб не допустити пошкоджень плівки від щурів, мишей, кротів та інших землерийних гризунів, а також від корінців дерев та камінчиків, спочатку ложе водойми викладають склотканиною, а потім тканиною, яку використовують для перевезення і розфасовки аміачної селітри, мінеральних добрив чи цукру. Ці тканини без пошкодження можуть бути в землі багато десятиліть.

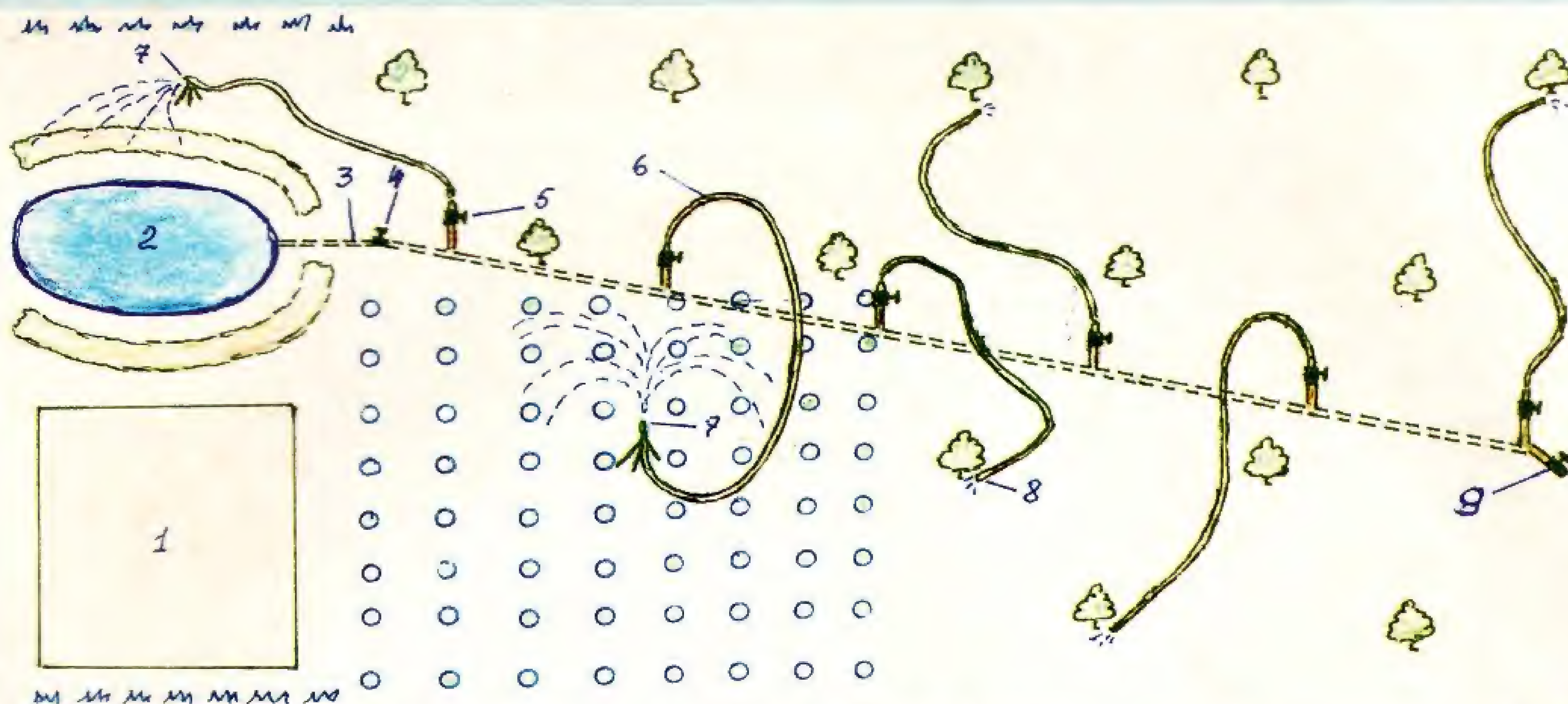

Схема поливу садово-городніх культур зарезервованою дощовою водою: *1 – будинок; 2 – ставок; 3 – трубопровід (у землі); 4 – загальний кран відключення води в системі поливу; 5 – кран з насадкою для шланга; 6 – шланг; 7 – фонтан; 8 – насадка для крапельного поливу кореневої системи дерев; 9 – кран для повного випорожнення від води системи поливу на зимовий період.*

У торгівельній мережі є спеціальне захисне покриття – прокладка під плівку, але якщо у вас бракує коштів, то скористайтесь викладеною вище порадою, яка перевірена часом.

Поверх захисного покриття укладають плівку. Як плівкове покриття можна використати покриття Pondtex, бутилкаучукову гуму, ПВХ (полівінілхлорид) або поліетиленову плівку. Вибір покриття цілком залежить від вашого гаманця. Технічні характеристики цих покриттів та технології їхньої підготовки надруковані в журналі ДСГ № 3, 2004 р., стор. 40–42.

Після першого дощу, який наповнить водою ваш ставок наполовину, потрібно висадити водяні рослини, яким тут слід приділити значно більше уваги, ніж у ставках з іншим водопостачанням.

Враховуючи, що сучасні дощі можуть принести не тільки необхідну вологу, а й багато шкідливих токсичних речовин, з якими ваші фільтри відстійники не впораються, необхідно поставити їм інший заслін, так би мовити – фільтр тонкої очистки. Роль цього фільтру можуть виконати рослини. Які саме, ви можете прочитати в журналі "Дім, сад, город" № 7, 8, 9, 10, 11 за 2004 р.

Висаджувати водяні рослини бажано в спеціальні контейнери з решітчастими стінками і, як виняток – у глиняні горшки. Щоб зменшити вплив токсичних речовин на риб та на садово-городні культури (при поливі), водяні рослини повинні займати 12–15% загальної площі ставка.

На глибині висаджують чарівні німфи-оксигенератори: латаття біле і глечики жовті. Де мілкіше, висаджують очерет звичайний і комиш озерний. Велику користь приносять сальвія плавуча – водяна папороть, пухирник звичайний, жабурник звичайний, ряска, рдест плавучий та водяний горіх плаваючий – чілім, які вкривають зеленим килимом поверхню водойми. Можливе використання й інших водяних рослин – оксигенераторів.

Під впливом водяних рослин якість води помітно поліпшується. Вони поглинають із води мінеральні солі, токсичні, дисперсні речовини, вуглекислий газ і тим самим гальмують розвиток нитчастих зелених водоростей. Крім того, вони насичують воду киснем (у денні години); слугують продуктом харчування рослиноїдних риб та безхребетних, якими, у свою чергу, харчуються хребетні, зокрема і риби.

Серед водяних рослин нереститься маточне поголів'я риб – це одночасно купіль і притулок (схованка) для мальків та інших мешканців водойми.

Навколо ставка із камінням та квітників можна сформувати ландшафтну композицію на альпійські чи карпатські мотиви.

У ставку з дощовим водопостачанням можуть жити карасі, в'юни та коропи. Дуже важливо, щоб і в такому ставку мешкали білий та строкатий товстолоби, які повністю ліквідують загрозу розвитку фітопланктону (цвітіння води), але для них потрібна підвищена кількість розчиненого у воді кисню. Кисневу проблему допоможе вирішити невеличкий фонтан.

Можливе й інше додаткове устаткування вашої водойми: насос, ультрафіолетовий стерилізатор, ставковий фільтр тощо. З інформацією про додаткове устаткування декоративного ставка з замкнутим водопостачанням ви можете ознайомитися на сторінках "ДСГ" № 4, 5 за 2004 р.

Дуже важливо, запускаючи ставок, визначитися щодо якості води. Надійне й вірне тестування чотирьох найважливіших характеристик води у ставку: кислотність pH, вміст кисню, карбонатної та загальної твердості можливо зробити за допомогою реагентів Test Set та комплектів Test pH і Test NO_2.

Знизити кислотність води можна вапнуванням. Використовувати вапно слід обережно, постійно тестуючи воду, щоб не заподіяти шкоди рибам.

Є препарати для оживлення та очищення води і для боротьби з синьо-зеленими та нитчастими водоростями ("ДСГ" № 6 за 2004 р., стор. 36–37).

Найбільша цінність ставка з дощовим водопостачанням у тому, що в місцях, де існує дефіцит води для поливу садово-городніх культур, цю проблему можна вирішити, накопичуючи дощову воду.

"Дощі навесні та влітку бувають то густо, то пусто", – так говорять у народі. Ось коли з дощем буде пусто, допоможе ставок. І не мине двох років, як він окупить усі ваші витрати на його будівництво.

Дороге устаткування для поливу садово-городніх культур не знадобиться. Якщо ваша присадибна ділянка має хоча б невеличкий схил відносно урізу води, по її центральній осі необхідно прокласти пластиковий чи поліетиленовий трубопровід товщиною по 0,5–1 1/2 дюйма на глибині 35–40 см (див. рисунок). Через кожних 20 м наверх виводять трубопровід з краном і насадкою для підключення переносного гумового шланга, який можна використовувати як для крапельного поливу, так і для фонтанного.

Місткість ставка для поливу присадибної ділянки розміром 20–25 соток буде достатньою, якщо його розміри становитимуть 10 x 4,5 x 2,2 – 1,3 м.

Володимир Тарасюк

Знімки і рисунок автора

ЧИНБАРЕННЯ КРОЛЯЧИХ ШКУРОК

Багато кролівників самостійно чинбарять шкурки кролів для пошиття з них хутряних виробів. Під час чинбарення шкурки, необхідно вивірено дотримуватися усіх технологічних параметрів, правильно вибрати й придбати реактиви; мати обладнане приміщення, оскільки під час чинбарення застосовують реактиви, що потребують витяжних приладів; нарешті, набути навичок роботи з чинбарення шкурок. Слід пам'ятати: товщина міздрі, її еластичність та реакція на реактиви дуже різняться залежно від віку й статі кролів.

Так, у кролів віком 4–6 місяців міздря тонка, ніжна й еластична з невеликою кількістю жиру. У старших вона товстіша й груба, з великими відкладеннями підшкірного жиру. Крім того, у самця, навіть молодого, шкурка товща й грубіша, ніж у самок, і на її вироблення доводиться витрачати більше часу. Тому для чинбарення треба підбирати однорідні шкурки – окремо шкурки з товстою і тонкою міздрею, бо для перших термін обробки розчином має бути довший.

Способів чинбарення шкурок у домашніх умовах немало, тому зупинимося тільки на основних засадах цього процесу й подамо лише найпростіші рецепти та рекомендації, перевірені на практиці.

Чинбарення шкурок передбачає виконання певних послідовних операцій.

ВІДМОЧУВАННЯ. Із висушених шкурок спочатку видаляють залишки жиру, м'яса, хрящів та малопридатних для використання частин шкурки, після чого відмочують їх у підсоленій воді за температури 30–40°С. Шкурки під час відмочування повинні перебувати у воді вільно, щоб над ними було 4–5 см розчину. На кожен кілограм сухих шкурок потрібно приблизно 10 л розчину. Готують його так: чисту водопровідну воду підігрівають до 50°С, додають 20–50 г кухонної солі на кожен літр води. Щоб запобігти розвитку мікроорганізмів, до розчину додають один з антисептиків: формалін – 1 мл/л, хлорид цинку – 2 г/л, кремнійхлористий натрій – 2 г/л, бісульфіт натрію – 2 л/г, фурацилін – 2 таблетки на літр. Можна на 10 л води ще додавати 0,5 л відвару листя дуба, верби, евкаліпта.

Після відмочування шкурки промивають чистою водою. Дехто, щоб шкурку після відмочування не мити, до розчину додає пральний порошок (1,5 г на 1 л).

Відмочування у середньому триває 12 годин. Якщо за цей час шкурки не розмокнуть, їх необхідно залити новим розчином. Зауважимо, якщо сировину недотримати – міздря буде шкарубкою, перетримати – навпаки, крихкою. Тому, як уже йшлося, краще попередньо відібрати шкурки з міздрею однакової товщини. Якщо такої можливості немає, доведеться перевіряти шкурки кожні чотири години. Добре відмочена шкурка має бути м'якою. Тверді ділянки свідчать про те, що їй ще необхідно полежати у розчині.

Знежирювання відбувають у теплому (25–40°С), мильному розчині, що готують з розрахунку 10 г господарського мила на 1 л води. Знежирювати можна й у розчині прального порошку (3–4 г на 1 л води). Цей процес триває 2–4 години залежно від того, наскільки зажирені шкурки, і температури розчину. Знежирюють шкурки, вивернуті хутром назовні. Після знежирення їх ретельно промивають у чистій або у підкисленій оцтом, або в ледве підсоленій воді, кілька разів змінюючи її.

ПІКЕЛЮВАННЯ. Пікель – це розчин, що складається з кислоти і кухонної солі. Пікельний розчин готують з 1 л води, 10–16 мл оцтової кислоти і 30–80 г кухонної солі. Оцтову кислоту можна замінити сірчаною, але брати її треба менше (4–5 мл на 1 л води).

Розчин можна приготувати і з 70%-ної оцтової кислоти (60 мл розводять у 940 мл води) або з 9%-ного оцту (466 мл на 534 мл води).

На кожен кілограм шкурок використовують 7 л розчину.

Пікелювання триває від 5 годин (якщо температура розчину 30–35°С) до доби і більше, якщо процес відбувається за кімнатної температури. Шкурки в пікелі часто перемішують і випробовують на "сушинку" і за скубанням. І тут небажані як перетримування, так і недотримування; останнє краще.

Закінчення пікелювання визначають за "сушинкою" або скубанням. Для цього шкурку дістають із розчину, згортають вчетверо міздрею догори. Добре стискують кут, проводять нігтем по ребру і відпускають. Якщо шкура дозріла, то на лінії згину там, де провели нігтем, певний час залишатиметься біла смужка – "сушинка". Чим довше вона тримається, не зникаючи, тим повніше відбувся процес пікелювання. Перетримувати в пікелювальному розчині шкурки не можна, оскільки може початися випадання волосу. Тому багато хто з кролівників періодично вискубують волосинки в ділянці паху: якщо вони вискубуються без особливого зусилля, то роботу з пікелюванням можна вважати закінченою.

Замість пікелювання можна скористатися простішим і поширенішим способом – **ЗАКВАШУВАННЯМ ШКУРОК**. Навантаження на розрив чинбарення способом заквашування майже вдвічі більше, ніж за пікелювання. Однак заквашування – процес довготривалий і потребує великих витрат борошна.

Подамо один із найпоширеніших способів заквашування. В емальованій (скляній, дерев'яній) ємкості готують рідке тісто з розрахунку на 1 л гарячої води: 200 г житнього або суміші житнього та вівсяного борошна грубого помелу, 20–30 г кухонної солі, 7–8 г пекарських дріжджів і 0,5 г харчової соди. На 1 кг шкурок потрібно близько 3 л такого розчину. Після того, як розчин охолоне, в нього занурюють шкурки, всю масу ретельно замішують. Заквашування шкурок триває 2–3 доби за обов'язкового періодичного перемішування. З появою на поверхні газових бульбашок і вельми відчутного запаху хліба, що бродить, перевіряють готовність шкурок на "сушинку". Після готовності шкурки віджимають і просушують. Перетримування шкурки в розчині не бажане.

ВІДЛЕЖУВАННЯ – процес дозрівання шкурок після пікелювання. Шкурки дістають із розчину, злегка віджимають, складають у штабель одна на одну хутром догори, накривають вологою тканиною і притискають тягарем. Починається процес відлежування, який триває 1–2 доби.

НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ. Оскільки у ворсі залишається кислота, яка заважатиме подальшій обробці шкурки, її слід нейтралізувати розчином питної соди (1–1,5 г/л) або гіпосульфіту (10 г/л). У розчині сировину тримають 20–60 хвилин, постійно помішуючи. Після цього шкурки промивають водою. Температура промивних вод має бути у межах 18–27°С; за нижчої – тривалість промивання подовжують.

ДУБЛЕННЯ. У процесі дублення шкіра стає еластичною і м'якою, стійкою до впливу вологи, тепла та хімічних речовин. Дублення буває хромове або танінове.

Для ***хромового дублення***, зазвичай, беруть 3–7 г/л хромовокалійових галунів, 40–80 г/л кухонної солі. Заливають шкурки й витримують у цьому розчині за кімнатної температури 10–24 годин, а за 30°С – 8–10 годин. Після хромового дублення міцність виробу може знизитися. Тоді потрібно нейтралізувати його питною содою або гіпосульфітом.

Для ***танінового дублення*** застосовують рослинні дубителі – відвар вільхової кори, або вербової чи дубової. Найбільше дубильних речовин міститься у вербових гілках, верболозових, верби водяної. Корою з гілочками щільно заповнюють ємкість, заливають водою і кип'ятять 30 хвилин, після чого фільтрують розчин, додають кухонну сіль 25–60 г/л і охолоджують. У такому розчині шкурки обробляють від 1 до 4 діб. Слід сказати, що дублення шкурок у відварі дубової кори стягує шкуру (вона стає цупкішою) і фарбує хутро й шкіру в жовтий колір. Перетримувати сировину у цьому розчині також небажано. Готовність виробу визначають так: у паху відрізують маленький шматочок і на зрізі визначають, чи просочена шкурка розчином. Якщо просочена повністю, то процес закінчують. Дубителі з кори рослин забарвлюють міздрю шкурок у жовтуватий колір, якщо ця жовтизна проникла на всю глибину зрізу шкіри, то дублення завершено.

Деякі кролівники використовують інший склад для дублення: 1 л води, 1 ст. л. алюмінієвих галунів і 1,5 ст. л. кухонної солі. Цим розчином шкурки змащують тампоном і складають у штабель на 8–10 годин. Після дублення, закінчення якого перевіряють тим же способом "сушинки", шкурки злегка віджимають, складають у штабель, і протягом 1–2 діб вони дозрівають у процесі відлежування. Потім шкурки вивертають міздрею назовні.

Деякі кролівники після дублення знежирюють шкурки в розчині пральнoго порошку, що не зовсім правильно, але припустимо. Перед наступною операцією – **ЖИРУВАННЯМ** – шкурки трохи підсушують і розминають.

Завдяки жируванню шкурка стає еластичною, м'якшою і водостійкою. Жирові емульсії, нагріті до температури 40–50°С, наносять на вологу міздрю шкурок щіточкою або ватяним чи поролоновим тампоном рівномірним шаром, але так, щоб вони, бува, не потрапили на хутро. Оброблені шкурки складають міздрею до міздрі на 3–5 годин для відлежування.

Рецепти емульсій для жирування:

1. Гліцерин та яєчний жовток (1:1) добре збити.

2. 50 г олеїнової кислоти, 25 г риб'ячого жиру, 10 г нашатирного спирту на літр теплої води.

3. 100 г мила, 400 г свинячого жиру, 50 г машинного масла, 60 г гліцерину, 30 мл нашатирного спирту на літр гарячої води.

4. Розчинити в 0,5 л окропу 50 г мила і, перемішуючи, влити 0,5 кг свинячого (можна й інших тварин) або риб'ячого жиру, розмішати й додати 5–10 мл нашатирного спирту.

Усі ці суміші треба добре збити в міксері.

Ще два рецепти емульсій (з розрахунку на 2 л готового препарату): 100 г господарського мила, 500 г тваринного жиру, 500 г риб'ячого жиру. Суміш кип'ятять, охолоджують і додають 10–50 мл нашатирного спирту або аміачної води; 200 г господарського мила, 80 г тваринного жиру. Суміш кип'ятять, охолоджують і додають 10 мл нашатирного спирту.

Як жирувальну масу можна використовувати жовтки курячих яєць, розтертих з невеликою кількістю солі дрібного помелу і гліцерину. Замість гліцерину можна взяти трохи води.

Після жирування шкурки ще раз кладуть на 2–8 годин для відлежування, після чого їх підсушують.

СУШІННЯ. Температура у приміщенні, де сушаться шкурки, не повинна перевищувати 30°С. Коли шкурки починають підсихати, їх часто мнуть і розтягують у різних напрямках. Найзручніше цю операцію робити на ребрі дошки. Потім хутро розчісують, міздрю натирають крейдою або зубним порошком, який вбирає зайвий жир від жирування, надає шкурці гарного білого кольору, а далі затирають наждачним папером № 0–1 чи пемзою, поки шкурка не набуде вигляду замші. Обтрушують крейду і знову розчісують шкурку гребінцем із дрібними зубчиками. Роблять це обережно, намагаючись не виривати волос.

Якщо шкура на дотик м'яка, а хутро пухнасте й блискуче, значить, шкурка вичинбарена добре.

КУШНІРАМ-ПОЧАТКІВЦЯМ. Для відпрацьовування методу чинбарення шкурок вчитися варто на бракованій сировині або на шкурках кролів, що загинули від незаразних хвороб. Усю послідовність операцій з чинбарення, їхню тривалість і умови температурних режимів та періодичність перемішування записуйте до журналу. Туди ж заносьте й дозування використовуваних препаратів і реактивів. Реактиви варто купувати в спеціалізованих магазинах, упакованими в спеціальну тару з етикетками, де докладно викладені характеристики тієї або тієї сполуки. Не слід брати реактиви в розсип і без етикеток. Після обробки й засвоєння прийомів чинбарення можна почати чинбарити сировину належної якості, але знову-таки починати треба з невеликої кількості шкурок. Слід зазначити, що відпрацьовані розчини небезпечні для здоров'я людей і тварин, і тому їх треба утилізувати з особливою обережністю.

За матеріалами періодичної преси та Інтернету
Підготувала ***Г. Коваленко***

Від редакції. Шановні читачі "ДСГ", наш народ у своїй пам'яті зберіг неоціненний досвід чинбарення найрізноманітніших шкур хутрових тварин, що мешкають у наших краях, як і тих, що утримуються у власному присадибному господарстві.

У наш час, час приватного господарювання, коли людина у своєму господарстві може мати кілька овець чи кіз, вона здатна сама виготовляти якісні хутра та шкіри для пошиття одягу чи взуття. Звичайно, зараз у наших магазинах не бракує хутрового одягу чи взуття, та чи всім воно по кишені? І навіщо купувати тому, в кого у господі водяться вівці чи кози, корови чи кролі, нутрії чи шиншили?

Та, на жаль, тут виникає одне "але" – уміння вичинбарити хутро, особливо з нутрії чи шиншили, а багатьом, як засвідчує редакційна пошта, не завадять ці знання і для виготовлення хутра навіть із кролів.

Тож редакція, друкуючи матеріал Галини Коваленко, водночас звертається і до вас, шановні наші читачі, будь ласка, надсилайте свої поради, як же насправді краще виготовити хутро з нутрії чи шиншили, якісніше вичинбарити шкуру з корови чи свині. Ми певні, що мудрість цієї справи, яку здобув і зберіг наш народ ще у глибині віків, живе у ваших руках і сьогодні.

Тож давайте народну науку виготовлення хутра та чинбарення передавати й молодшим господарям і будемо відроджувати в народі це ремесло й тоді, напевно, побачимо взимку на своїх дівчатах та жінках теплі, довгі, справді по-мистецькому пошиті, білі кожухи з візерунками, які носили колись наші бабусі. А шили вони їх із овець, що тримали у власних господарствах.

А яка ваша думка з цього приводу, шановні наші читачі?

ВИГІДНИЙ СВИНОКОНВЕЄР

Що не кажіть, а свиня з приплодом вигідна в господарстві. Жодна інша домашня тварина не дає такого прибутку, як льоха з поросятами. За рік виходить 2–2,5 тонни м'яса і сала. А ще ж кінцівки і потрухи, які теж дорого цінуться. Тому й поведемо мову, як цього досягти.

Свиня будь-якої породи – тварина швидкоросла, швидкоспіла, плодовита, невибаглива до кормів тощо. Це ставить свиню на одне з перших місць з-поміж домашніх тварин.

Але є ще одна вигідна особливість справи. Йдеться про приплід та розмноження свиней. Бо, якщо, скажімо, корова телиться, по суті, один раз на рік, так само раз на рік котяться вівці та кози, то свиня може дати майже три опороси на рік.

У кожному опоросі в середньому 8–10 поросят. Є свиноматки, які народжують 12–14, а то й 16 поросят. Відгодований до забійної ваги увесь молодняк може дати до 3 тонн свинини.

Словом, із свиноматкою може зрівнятися хіба що високоудійна корова, хоча витрати кормів, часу та рук на догляд тут набагато більші. А свиноматка поїдає будь-які дешеві корми. Крім того, з весни й до пізньої осені свиноматку з поросятами можна випасати і тільки трохи підгодовувати. А це ще додаткова економія кормів.

Отже, вигода тут незаперечна. Справа, очевидно, за тим, щоб розумно, зоотехнічно грамотно побудувати, так би мовити, свиноконвеєр: свиноматка – опорос – нагул молодняку – реалізація – парування і цикл знову повторюється.

ДОБІР СВИНОМАТОК

Зрозуміло, що не кожна перша-ліпша свинка буде високопродуктивною, прибутковою льохою. Це, по-перше, залежить від породи свиней, а, по-друге, від підготовки тварини до системних опоросів, годування та догляду, часу відлучення сисних поросят тощо. Тому й поведемо мову спершу про добір свиноматок.

Порід свиней в Україні багато: велика біла, українська біла степова, степова ряба, біла довговуха, типи миргородських свинок (кролевецька, подільська, придніпровська); завезені – північнокавказька, кемерівська, прибалтійські білі (латвійська, литовська та естонська); трапляються ландрас, п'єтрен, беккшир, уельська та інші породи.

Словом, вибір великий. Але найпридатнішими і плодовитішими для відтворення є свинки великої білої, української білої степової та степової рябої породи. До речі, породи цих свиней становлять майже 75% поголів'я свиней в Україні.

На продуктивну свиноматку відбирають здорову свинку в 4-5-місячному віці. Тоді ж настає її статева зрілість, хоча перша охота спостерігається у 7–8 місяців і повторюється через кожні 18–22 дні. Але спаровують свинку не раніше, як у 9–10-місячному віці, коли її жива маса досягає 110–150 кг, що залежить від породи. Вгодованість свинки має бути середньою. Жирні та худі часто перегулюють, що не бажано.

Кмітливі господарі, добираючи свинок на продуктивну свиноматку, часто орієнтуються на кількість сосків у тварини. Зазвичай їх 10–14. Але трапляються свинки, які мають 16 і більше сосків. Ота якраз і буде багатоплідна свиноматка.

Вагітність супоросної свиноматки триває 110–114 днів – увесь цей час свинці забезпечують спокій, прогулювання, водопій. Корми переважно білкові, соковиті, вітамінні. В зимовий період, крім зернових і борошна, дають коренеплоди, краще варені.

Перший опорос буває, коли свинці мине рік. За день–два до опоросу свинка поводиться неспокійно, часто хрюкає, ніби гукає на допомогу, лаштує з підстилки гніздо. Родить свинка лежачи. З пологами справляється сама. Хоча господар, помивши перед тим свинку теплою водою, має наглядати за народженням молодняку, щоб не стався нещасний випадок, коли треба надати допомогу.

В опоросі здебільшого 10–12 поросят. Їх слід обтерти рядниною від слизу, обрізати пуповину, а рану змастити йодом. Мертвонародженим часто допомагає штучне дихання. Після опоросу свиноматку приводять до порядку, обмивають і обтирають, напувають 1–2 літрами підсоленої води та бовтанкою з дерті. А поросят по черзі підсаджують до сосків, до яких надалі вони звикають.

У наступні дні свиноматку слід обов'язково на 20–30 хв прогулювати.

ДОГЛЯД ЗА ПОРОСЯТАМИ

Щоб поросята росли здоровими і набирали масу, їм потрібен належний догляд. Тому господар має простежити, щоб кожному поросяті, особливо в перші дні, діставався сосок з молоком.

Треба знати, що на 7-й день після опоросу в молоці свиноматок зменшується кількість мікроелементів, зокрема заліза та міді, а на 23-й кількість молока взагалі зменшується.

Аби цей перебіг не вплинув на ріст і розвиток молодняку, соски свиноматки змащують розчином залізного і мідного купоросу, а поросят підгодовують збираним молоком, бовтанками з горохової та ячмінної дерті, краще підсмаженої. У двотижневому віці поросят уже можна підгодовувати вареними і тертими коренеплодами, рідкими залишками, влітку випускати на пасовище.

Водночас треба подбати, щоб і корми для свиноматки були калорійні та соковиті: домішувати сінне борошно, варити коренеплоди, додавати висівки, дерть, кухонні відходи. Краще, коли свиноматку разом з приплодом по 5–6 годин на день випасати, а, крім того, підгодовувати калорійними та молокотворними кормами.

У двомісячному віці поросят відлучають від свиноматки. Це для молодняку критичний період. Тому до кормів, зазвичай, додають трохи молока, вдосталь води, готують різні бовтанки. Жива маса поросят у цей період має становити 18–20 кг. Це якраз той вік, коли поросят продають на базарі.

Тут доречно сказати, що більший попит і краще цінуться кастровані хрячки. А кращий період кастрації – 40–45-й день після народження. До базару рана встигає добре загоїтися.

ПОВТОРНЕ ПАРУВАННЯ

Вище вже йшлося про те, що свинка приходить в охоту через кожні 18–22 дні. Іноді таке трапляється і в період лактації, коли свиноматка годує поросят. Але парують свиноматку, коли поросята вже відлучені.

Нерідко запопадливі господарі, щоб швидше мати черговий опорос, злучають таки свинку і під час лактації. Що з того виходить – не важко здогадатися. Лактація раптово припиняється. Поросят доводиться годувати підручними кормами. Вони худнуть, втрачають у масі. Виграш у місяць призводить до втрат.

Отже, парувати свиноматку на черговий опорос слід після того, як вона звільниться від виводка, дещо зміцніє і сама себе підготує до чергової порісності. Але тепер уже покриття її обов'язкове і продуктивним кнурем.

Тут доречно сказати, що використовувати свиноматку для такого, образно кажучи, свиноконвеєру можна доволі тривалий час.

Пам'ятаю у с. Яришеві кількох господарів, які утримували супоросних льох протягом 6–8 і до 10 років. А далі кастрували або після покриття ставили на посилене відгодування і мали тушу 280–300 кг. Так вигідно.

ЯКА КОРИСТЬ?

Скажемо відверто: подвійна – особиста і суспільна. Перша зумовлена значною оплатою кормів і праці, високими грошовими прибутками. А друга – збільшенням поголів'я свиней, м'ясосальне відгодування їх і наповнення ринку свининою, а відтак вона стане дешевшою і доступнішою.

Що дає свиноконвеєр, не важко підрахувати. Скажімо, хай лише два опороси на рік по 10 поросят у кожному – це 20 голів по 100 гривень у середньому за порося, як зараз продають на базарі, буде 2000 гривень. А вартість кормів і догляду цілком вкладається у тисячу гривень. Отже, друга тисяча або весь другий приплід становитиме чистий прибуток господарю. Вигідно? Ще б пак!

Свинина – м'ясо і сало та й потрухи високо цінуться на базарі і, зазвичай, окуповують вартість купленої свинки, кормів і догляду ще й з певним надлишком. Свинина, крім того, висококалорійна. Жодне інше м'ясо, крім пташиного, як дієтичного, не може зрівнятись із свининою. Попит на свинину був і буде. А відтак господар нічим не ризикує.

Справа, очевидно, за тим, щоб ширше практикувати відтворення свинопоголів'я у господарствах. А те, що це вигідно, думаю, незаперечно.

Г.А. Скоряк,
м. Вінниця

ЩОДЕННИЙ ДОГЛЯД ЗА КОНЕМ

Щоденний догляд за конем дуже важливий, особливо, якщо ним їздите. У цій статті розповідається про те, як правильно доглядати за конем, і що для цього потрібно.

Для догляду за конем необхідно мати:

– шкребок (щітка для видалення пилу із шкіри);

– гребінець;

– щітка, що дістає до коренів волосся (для догляду за гривою та хвостом);

– сталевий гребінь для розчісування гриви, що скуйовдилася;

– пензлик та олія для обробки копит.

Крім того, ще потрібні дві великі губки, шампунь, шматок тканини для коней буланої масті, гігієнічна дитяча олія.

ДОГЛЯД ЗА КОНЕМ

Після прогулянок, особливо, якщо погода волога, на тілі коня залишаються численні забруднення. Крім того, під час поїздок кінь упріває, а піт, у поєднанні з брудом несприятливо впливає на шкіру.

Далі наводимо кілька рекомендацій щодо правильного догляду за твариною після прогулянки.

Насамперед за допомогою гребінця потрібно "розпушити" наявні на шкірі тварини надмірні забруднення. Для цього необхідно стати праворуч від коня і, сильно натискуючи на гребінець, водити ним широкими коловими рухами по шкірі, рухаючи від шиї до спини і потім до тулуба. Ніг, голови й інших чуттєвих ділянок на тілі коня торкатися не можна. Якщо замість сталевого гребінця ви використовуєте гумовий, то можна обережно обробити ним і ноги.

Узагалі краще використовувати гребінець разом із шкребком, оскільки сталевий гребінець краще підходить для видалення згустків бруду, а шкребок дозволяє заощадити час, тому що кінь сприймає його у вигляді деякого масажера, приємного і недратівливого. Багато власників коней відзначають, що під час чищення їхній кінь від задоволення витягує шию, мружиться і розслаблюється.

Після видалення із шкіри засохлих згустків бруду та пилу, необхідно взяти гребінець у праву руку, а шкребок – у ліву і водити ним уздовж тулуба в напрямку "за шерстю", починаючи з шиї. Провівши по тулубу один чи два рази, шкребок потрібно очистити від пилу за допомогою гребінця, після чого обстукати гребінець об підлогу. Шкребком можна чистити голову і ноги коня, тільки робити це потрібно дуже акуратно. Для чищення голови підійде і спеціальний м'який шкребок з губкою.

Господарі коней буланої масті під час чищення додатково використовують спеціальну тканину для буланих коней – своєрідну рукавицю з джгуту, один бік якої має грубу поверхню, а інший – м'яку. Нею із шкіри коня видаляють плями гною чи сечі. Грубим боком рукавиці знімають залишки після попереднього чищення, м'яким боком "полірують". Подібну тканину можна використовувати і для чищення коней іншої масті, оскільки вона, так би мовити, "кладе останній мазок на картину", видаляючи залишки пилу.

Досвідчені власники коней, звичайно, по закінченні процедури чищення, поплескують коня по тулубі: чи не з'явиться хмарина пилу. У Віденській вищій школі верхової їзди якість чищення коней перевіряють, проводячи по тулубу білосніжною рукавичкою. У даному випадку справедливе стародавнє правило: "Проводь гребінцем сорок раз".

ДОГЛЯД ЗА ГРИВОЮ ТА ХВОСТОМ

Пам'ятайте! Під час чищення біля гриви чи хвоста волос необхідно збирати і міцно тримати біля коренів, щоб не допустити їхнього висмикування. Розчісувати волос щіткою треба легко, рухатися потрібно тільки уздовж пасом.

Грива і хвіст набувають кращого вигляду, якщо їх розпушити, перебираючи руками. Доглядаючи за хвостом, потрібно обов'язково ставати збоку від коня, щоб уникнути удару, якщо він випадково хвисне копитом. За наявності у волоссі невеликих вузликів чи грудочок вовни, що скуйовдилася, треба скористатися сталевим гребінцем для гриви. Він використовується також і для вичісування старих відмерлих волосків та розрідження пухнастої гриви.

Пам'ятайте! Під час чищення рекомендується постійно розмовляти з конем, це його заспокоює.

Влітку через спеку коней доводиться мити, для чого потрібні дві губки, шампунь та попона. Мити коней необхідно теплою водою. Якщо миття відбувається на вулиці, погода має бути безвітряною.

Коня миють згори донизу. Іншими словами, спину коня варто поливати із шланга водою, починаючи з плямки, розташованої за вухами. Намочивши шкіру, гриву та хвіст, наносять шампунь, втирають його і, трохи почекавши, змивають теплою водою. Гриву та хвіст після миття необхідно розчесати щіткою, що зробить їх м'якими і шовковистими. Голову коня варто мити губкою, не забуваючи промивати очі і ніздрі. Іншою губкою миють статеві органи. Їх необхідно мити раз на два місяці.

На завершення миття спеціальним пристосуванням віджимають воду з вовни. Щоб обсушити коня, його можна пустити гуляти на луг, надягнувши на нього повідець. В іншому випадку, як показує досвід, тварина й однієї години не пробуде в чистоті.

КІЛЬКА ЗАГАЛЬНИХ ПОРАД, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОГЛЯДУ ЗА КІНЬМИ

Ноги коня необхідно обмивати після кожної поїздки, оскільки на ногах можуть утворитися "мозолі", уникнути яких можна щоденним утиранням олії для дітей.

✗ Власники коней буланої масті замість рукавиці з джгуту можуть використовувати мішковину.

✗ Необхідно постійно розмовляти з конем, щоб він знав, що господар перебуває поруч.

✗ Чистити тварину необхідно упевненими рухами.

✗ Якщо кінь полохливий, його увагу можна відвернути під час чищення, наприклад, торбою із сіном.

За матеріалами Інтернету

ЩОБ МОЛОДНЯК БУВ ЗДОРОВІШИМ

Новонароджені тварини найчутливіші до різних хвороб. Це обумовлено, в першу чергу, неповноцінним годуванням їхніх матерів у період тільності та ін. Є спостереження, які свідчать, що організм високопродуктивних тварин страждає, насамперед, від нестачі вітамінних кормів, що впливає на здоров'я народжених від них телят, поросят, ягнят.

Ось чому слід звертати увагу на застосування молодняку тварин перших днів життя біологічно активних речовин з лікувальною та профілактичною метою, особливо у зимовий та весняний періоди.

Зрозуміло, що препарати з цими речовинами можна придбати в аптеках ветеринарної мережі, але вони дуже дорого коштують і через це не всі власники тварин можуть їх придбати. Найдоступнішими для сільських, фермерських та особистих господарств можуть бути настої з сіна або хвої. Вони дуже дієві. Наші спостереження свідчать, що від їхнього застосування телята набирають живої маси на 2–4 кг за місяць більше, ніж ті, яким цих настоїв не давали.

Сінний настій готують із сінної потерухи або подрібненого якісного вітамінного сіна (лучного, конюшинового, люцернового, різнотрав'я). Настій готують двома способами – гарячим або холодним. На 1 кг сіна беруть 6–7 л води. За гарячого способу дрібно нарізане сіно кладуть до бідона і заливають водою, яку попередньо підігрівають до 70–80°С.Бідон старанно укутують ганчір'ям і настоюють не менше 6 годин. За холодного способу дрібно нарізане сіно спочатку заливають холодною водою, а потім через 1–2 години підігрівають до 70–80°С і настоюють 5–6 годин.

Після цього сінний настій проціджують, пастеризують 5 хвилин за температури +70–80°С і додають на 1 л настою 5–8 г кухонної солі. Слід використовувати тільки щойно-приготовлений настій. Його можна давати телятам на 8-й день після народження.

Під час проносу кількість молока (молозива) зменшують удвічі, поповнюючи недостатню його кількість сінним настоєм. Якщо поліпшення у телят не настало, молоко (молозиво) на 10–12 годин повністю виводять із раціону і випоюють телят одним сінним настоєм або змішують його з однаковою кількістю лляного відвару. Коли телята часто хворіють (ентерит) у господарствах з профілактичною метою до молозива (молока) додатково дають сінний настій у кількості 1/4 добової норми (0,25 л сінного настою на 1 л молока) за 30–60 хвилин до випоювання молока (молозива).

Сінний настій містить 1,5–4% сухих речовин, у тому числі 0,2–0,4% протеїну, 0,8–1% безазотистих екстрактивних речовин та 0,3–0,4% золи. Сінний настій поліпшує апетит, збуджує секрецію залоз сичуга у телят молочного віку, має лікувальну дію за проносів та запобігає їхньому розвитку, сприяє підвищенню приростів живої маси.

Дія сінного настою обумовлена вмістом у ньому розчинних азотистих сполук, мінеральних речовин, фітонцидів, вітамінів та добрими смаковими якостями.

Висока дія борошна, виготовленого з голок хвойних дерев, як вітамінно-мінерального підгодовування. Вважається, що в 1 кг такого борошна міститься понад 70 мг каротину, вітаміни С, Е, К, РР, В, а також кальцій, фосфор, кобальт, залізо, марганець та ін. Крім того, хвоя має фітонциди, що зумовлюють стійкість тварин до заразних захворювань. У зелених хвоїнках міститься 10,6 % білка, майже 55% екстрактивних речовин і 7,3 % жиру. В 1 кг свіжої хвої є близько 120 мг каротину. Отже, хвойне борошно, а також зелена хвоя – цінне вітамінно-мінеральне підгодовування для усіх видів тварин.

Виготовляють хвойно-вітамінне борошно з гілок свіжої хвої, висушуючи її в сушарках.

Зберігають хвойне борошно в сухих приміщеннях на дерев'яних підлогах. Якщо долівка земляна, то настилають шар солом'яної січки завтовшки 20–25 см. Можна зберігати хвойне борошно у паперових мішках і в зачинених скриньках.

Згодовують тваринам хвойне борошно в суміші з іншими кормами, найчастіше з комбікормами. Великій рогатій худобі дають його щодоби по 0,5–1 кг на голову, свиням – по 0,1–0,4, вівцям – по 0,2–0,5 кг і птиці – по 5–10 г.

Свіжі соснові гілки використовують для годування овець, великої рогатої худоби і птиці, особливо для запліднених тварин. Від них, як свідчать наші спостереження, отримують здоровіший новонароджений приплід і тому в подальшому він росте і розвивається краще і менше хворіє.

Ми спостерігали, як на другу–третю добу після новорічної ночі у місті Луганську деякі господарі їздили на вантажних машинах і на смітниках збирали викинуті ялинки, щоб використати їх для годування тварин.

Хвоя, яка обпала або поруділа, неповноцінна.

Настої з хвої широко використовують, особливо в зимово-весняний період.

Слід пам'ятати, що хвоя містить ефірні олії, смолисті речовини, терпентин, які за недостатнього вилучення їх можуть зумовити подразнення слизової оболонки ниркової мисочки, сечовивідних шляхів і тканин самих нирок. Тому необхідна відповідна обробка сирої й сухої хвої. Ця обережність обов'язкова, тим більше, що у наслідок нерегульованого дозування хвої та настоїв з неї виявляються не зразу, а поступово.

З цією метою зібрану сировину закладають до дерев'яної бочки, ущільнюють та заливають гарячою (70–80°С) водою з розрахунку 9 л води на 1 кг хвої. Настоюють протягом 6–8 годин, усі смолисті речовини, зазвичай, спливають на поверхню, після чого ретельно видаляють смолистий верхній шар кухлем або чистою ганчіркою, яку намотують на палку. Очищену від верхнього шару рідину можна використовувати. Дозу слід збільшувати з огляду на ріст молодняку.

Початкова доза для телят 10–20 мл і 5–10 мл для поросят, ягнят та лошат. До місячного віку кількість настою збільшують до 100 мл для телят і 40 мл для поросят, а у двомісячному віці 200–300 мл для телят і 100–200 мл для інших видів молодняку на добу. Поросятам дають один раз на добу, телятам – двічі.

Вітамінному збагаченню організму молодняку тварин, особливо поросят і ягнят (починаючи з 10-денного віку), сприятиме згодовування пюре або соку сирих овочів (моркви, капусти тощо) і плодів лісової яблуні. Можна використовувати риб'ячий жир.

Широке застосування рослинної сировини для виготовлення лікарських препаратів у лікуванні та профілактиці захворювань сільськогосподарських тварин, насамперед молодняку, буде сприяти збереженню їхнього поголів'я. Лікарські препарати з рослин дешевші за синтетичні, можуть з успіхом їх замінити і тим самим знизити собівартість продукції тваринництва.

П.А. Нарожний,
кандидат ветеринарних наук,
П.І. Івашков,
кандидат сільськогосподарських наук,
доценти Луганського національного аграрного університету

ВІД ЧОГО У ТВАРИНИ ЗАКРЕПИ І НЕ ЛИШЕ...

Люди добрі, з моєю коровою щось сталося. Вона перестала їсти, якась стала в'яла, пригнічена, не реагує на мій голос, не має жуйки та відрижки, ніби це вже не моя корова. Різко зменшився надій молока. Голодна ямка (ліва) зовсім піддута. Коли натискую рукою зліва, не відчувається руху рубця, немов би він стоїть (не скорочується). А це ж дуже погано. Не відчувається робота кишок. Чомусь у корови з'явилися закрепи, калові маси тверді, покриті якимось напівпрозорим слизом у вигляді білувато-сірих тяжів.

Отже, те, що бачила господарка корови, надзвичайно характерне для атонії передшлунків. Найчастіше вона буває у дійних корів, рідше – у кіз та овець. Зустрічається атонія частіше в період стійлового утримання, коли господарі перегодовують своїх годувальниць концентрованими кормами, залишками зернових відходів і технічними продуктами (барда, дробина, жом, макуха). Також це захворювання можна зустріти за надмірного згодовування продуктів та овочів, непридатних для споживання їх людьми, згодовування корові чи іншим тваринам навесні картоплі з лушпинням та паростками, яка має надмірну кількість соланіну (отруйна речовина).

Якщо господарка дає корові недоброякісний (зіпсований) корм, то він не перетравлюється в шлунку, застоюється, а потім і загниває у рубці, внаслідок чого утворюється велика кількість гнильної мікрофлори, яка зумовлює загибель корисних інфузорій. Відтак змінюється кислотно-лужне середовище, порушуються ферментативні процеси. Потім на цьому тлі погіршується обмін речовин.

Підводячи підсумки, можна сказати, що атонія – це результат незадовільного утримання та годування тварин.

Крім описаної мною атонії, у корів може бути вторинна атонія від травматичного ретикуліту, зміщення рубця або його запалення, лейкозу (вірусна хвороба), захворювання печінки, легень, серця та інші.

У цих складних питаннях, постановці діагнозу, організації лікування може розібратися лише ветлікар, до якого необхідно звернутися негайно.

Отже, не втрачайте час...

Перебіг атонії може бути за гострої форми – 3–5 днів, а за хронічної – значно довшим, з хвилеподібним перебігом. За такого стану тварини можна бачити, як вона худне, втрачає масу і стає економічно невигідною через втрату продуктивності (молока, м'яса).

Якщо це вже сталося з коровою, то у перші два дні не давайте їй їсти. На 3-й день можна дати їй м'яке та якісне сіно, не уражене грибами. Коли ж сіна немає, потрібно дати їй пійло із висівок або концкормів. Дуже добре, якщо корові згодувати моркву чи білі кормові буряки або картоплю (без лушпиння та паростків). Воду давайте корові досхочу. Для поліпшення апетиту до питної води додайте столову ложку оцтової або соляної кислоти на одне відро води. Можна дати всередину 150 мл горілки на 0,5 л води.

Дуже корисно робити рукою масаж рубця через ліву голодну ямку, 2–3 рази на день по 10–15 хвилин. За накопичення газів у шлунку добре діє молочна кислота – 5–8 мл або іхтіол – 8–10 г чи нафталін – 8–10 г.

Для поліпшення роботи передшлунків добре діє біла чемериця – 5–10 г, блювотний камінь – 1–2 г, хлористий барій – 1–3 грамів.

Щоб пришвидшити дію, ветлікар може застосувати внутрішньовенно 100 мл 20%-ної глюкози, додавши до неї 1 мл настоянки чемериці.

Аби видалити вміст (кормових мас) з рубця, ветлікар промиває його товстим зондом або ж може призначити пілокарпин (0,2–0,4 г), або карбохолін (0,002 г) підшкірно.

Коли ж тварина певний час не хоче їсти, необхідно задати їй корінь тирличу жовтого (20–25 г) або ж полин (30–50 г).

Добре діє хлористий кобальт (20–450 мг). Від закрепів необхідно робити тварині теплі клізми двічі на день.

Профілактика:

1. Не згодовувати корові (вівці, козі) зіпсовані корми.
2. Рано навесні не давати корові картоплю з паростками та лушпинням з метою запобігання отруєння.
3. Незважаючи на кліматичні умови, увесь рік корову виводити на прогулянку.

Атонія – відсутність тонусу (зупинка роботи шлунка). Шлунок у корів багатокамерний (4–4: рубець, книжка, сітка та сичуг). Теж чотирикамерний шлунок у кіз, овець.

ІНФЕКЦІЙНИЙ АТРОФІЧНИЙ РИНІТ СВИНЕЙ

Заразне захворювання, яке характерне проявом (виникненням) серозно-гнійного риніту, атрофії носових порожнин і решітчастої кістки, деформацією лицевої частини черепа.

Скажімо, ви, господарю, купили в господарстві або ж на базарі поросят, через декілька днів вони почали чхати, фиркати, тертися п'ятачком об різні предмети, із носа почав витікати прозорий слиз, а через кілька днів з домішками крові.

Згодом у них з'явилася сльозотеча. Отже, це ознаки гострого риніту і він триватиме 2–3 тижні. За цей час деякі поросята стали кашляти та проносити. Згодом у 50% поросят чомусь верхня щелепа стала коротшати, порушився прикус, а потім вони стали якісь криворилі (це їм уже було десь 3–4 міс.). В окремих з'явилося свербіння, кровотеча з носа. Хворі стали відставати в рості, деякі почали страждати на хронічне захворювання легень та бронхів.

Усі ці ознаки характерні для інфекційного риніту свиней. Тож, господарю, побачивши це у своїх свиней, негайно звертайтеся до місцевого ветлікаря, який дасть пораду, що з такими свиньми робити.

Із профілактичних заходів важливо не допустити занесення інфекції до двору, постійно стежити, щоб у свиней було чисто, сухо, унеможливити протяги, добре годувати повноцінними та доброякісними кормами, на вході до сараю бажано встановити дезкилимок.

Лікування дієве тільки на початковій стадії хвороби. Можна застосовувати антибіотики та сульфаніламідні препарати, які порекомендує ветлікар. Дози та курс лікування свиням призначить місцевий ветлікар. Самотужки цю хворобу не здолати.

Поросят купуйте лише в благополучних господарствах.

***Н.Я. Боцуляк**, ветлікар*

КОНКУРС "ГОСПОДИНЯ–2005"

"Я хочу розповісти читачам народного журналу "Дім, сад, город" про мою улюблену капусту сорту Гранат та розкрити секрети приготування страв із капусти цього сорту. Капуста чудово зберігається до квітня–травня, якщо збирати її з кореневищем і зберігати у підвалі. За смаковими та дієтичними якостями вона переверщує білоголову: за вмістом багатша на цукри, білки, мінеральні речовини, вітаміни у 3–4 рази. Страви, які я пропоную, завжди знаходять за столом своїх шанувальників", – так пише в листі Людмила Козлова з м. Дніпропетровська.

"Вирішила поділитися з вами простими, але випробуваними рецептами. Страви смачні і не потребують багато часу для приготування"...

Так пише в листі до редакції постійна читачка Тетяна Гавриленко з м. Житомира.

САЛАТИ ІЗ КАПУСТИ "ГРАНАТ"

ФІОЛЕТОВИЙ САЛАТ

Беремо: 500 г капусти, тоненько шинкуємо гострим ножем та перетираємо із сіллю. Три плавлених сирки натираємо на крупну тертушку. Одну головку часнику пропускаємо через часникодавку. Заправляємо майонезом, ретельно перемішуємо. Цей салат має цікаву особливість – він ніколи не набридає за столом і всі його їдять залюбки.

САЛАТ ІЗ ЧЕРВОНОГОЛОВОЇ КАПУСТИ

500 г капусти тоненько шинкуємо, перетираємо з сіллю, додаємо дрібно посічену цибулину фіолетового кольору, два кисло-солодких яблука, потертих на крупну тертушку. Додаємо по одній столовій ложці дрібно посічених кропу, петрушки, естрагону. Цей салат треба заправити густою сметаною.

САЛАТ З МОРКВИ, ЗЕЛЕНОГО ГОРОШКУ ТА ЯБЛУК

Беремо: 300 г відвареної моркви, 150 г консервованого зеленого горошку (бажано вибрати ніжний, так званий "мозковий" сорт, який готують спеціально для салатів), 100 г свіжих яблук, 100 г майонезу, цукор та сіль.

Зварену моркву та очищені яблука нарізуємо дрібними кубиками. Додаємо горошок, заправляємо майонезом, цукром та сіллю – за смаком.

САЛАТ "ОРИГІНАЛ"

500 г капусти тоненько нашинкувати, перетерти з сіллю. П'ять круто зварених яєць дрібно посікти та додати до капусти. Дрібно січемо пучечок зеленої цибулі та пучечок зеленої петрушки. 400 г копченої ковбаси нарізуємо тоненькою соломкою. Заправляємо салат майонезом.

КАПУСТА ГРАНАТ З ЧОРНОСЛИВОМ

Дрібно січемо 400 г капусти. Чорнослив (200 г) миємо, розпарюємо, нарізуємо соломкою. Салат посипаємо цукром – за смаком, збризкуємо соком лимона, додаємо 2–3 ложки оливкової олії або олії "Олейна". Перемішуємо та подаємо до столу.

СУП З ФРИКАДЕЛЬКАМИ

Будь-яке сире м'ясо (100–200 г) пропускаємо через м'ясорубку разом з цибулею, зеленню петрушки та кропу (кількість довільна, залежно від смаку). Вологими руками формуємо невеликі кульки та

вкидаємо їх в окріп. Як тільки фрикадельки спливуть, кладемо підготовлену та порізану на шматочки картоплю, подрібнену моркву та кілька ложок промитого рису. Коли рис та картопля будуть готові, заправляємо суп подрібненою зеленню цибулі, доливаємо столову ложку олії, кладемо лавровий лист та дрібку чорного перцю, даємо прокипіти і розливаємо суп у тарілки. До супу бажано підсмажити скибочки хліба у тостері або приготувати грінки.

Грінки готуємо так: нарізуємо шматочки хліба, змочуємо у збитому з сіллю та спеціями яйці і обсмажуємо з обох боків на олії на добре розігрітій сковороді. Ті, хто дотримуються посту, м'ясо можуть замінити рибою.

ПИРІЖКИ З РИБОЮ АБО М'ЯСОМ

Беремо: 250 г борошна, 50 г маргарину, 150 г сиру, 2 яйця, 1/2 склянки молока, сіль – за смаком, 1/3 чайної ложечки стручкового червоного перцю, фарш з м'яса або риби (200 г), цибулину та морквину.

З борошна, маргарину, сиру, одного яйця замісити тісто, додати перець та ще раз замісити. Поставити тісто для охолодження у морозильник. Як тільки воно затвердіє, вийняти та розкачати корж завтовшки 5 мм. Порізати на приблизно однакові прямокутники. Тим часом з відвареного м'яса або риби готуємо начинку: пропускаємо м'ясо або рибу через м'ясорубку, змішуємо з обсмаженою цибулею та морквою. М'ясну начинку викладаємо на відповідного розміру прямокутники порцією на половину тіста. Другою половиною загортаємо пиріжок. Краї щільно притискаємо виделкою. Пиріжки викладаємо на змащене жиром деко. Поверхню кожного пиріжка змащуємо збитим з молоком яйцем. Потім беремо кухонні ножиці, змащуємо їх олією і поверхню кожного пиріжечка розрізуємо уздовж (у Росії такі пиріжки називають "ростігай"). Якщо пиріжок не розрізати, він також буде смачним. Випікаємо пиріжки на помірному вогні до утворення золотаво-коричневого кольору. Рибу та м'ясо можна замінити відвареними овочами, наприклад, готовим до вживання вінегретом. Така начинка більше підходить тим, хто дотримується посту.

ТРОХИ ПРО ПІЦЦУ

Піцца – це італійська назва відкритого пирога. Випікають піццу з дріжджового тіста, листового та прісного. Для начинки підходять сало, сосиски, сардельки, ковбаси, м'ясо, риба, круто зварені яйця, сир, помідори, солодкий болгарський перець, маслини, зелень кропу тощо.

Для приготування піцци не потрібно великих затрат праці та часу. Мабуть, тому піцца стала такою популярною. Її охоче їдять дорослі й діти.

ПРОСТА ІТАЛІЙСЬКА ПІЦЦА

Для тіста беремо: 200 г борошна, 2 столові ложки олії, 0,5 склянки теплого молока, 15 г дріжджів, сіль.

Для начинки беремо: 200 г сиру, 500 г очищених і порізаних на товсті скибочки помідорів, 5 сардельок, чорний або червоний мелений перець, сіль, 1–2 столові ложки олії.

У теплому молоці розчиняємо дріжджі, сіль, додаємо олію, борошно і замішуємо тісто. Залишаємо його на одну годину у теплому місці. Тісто ще раз вимішуємо і викладаємо у форму для випікання або на широку сковороду. Форма має бути доволі високою, оскільки піцца під час випікання підніметься.

Тісто змащуємо маслом, посипаємо дрібно посіченим або тертим сиром, кладемо зверху шар помідорів. Їх бажано очистити від шкірки і нарізати грубенькими скибочками. Сардельки розрізуємо уздовж і викладаємо у вигляді решітки. Зверху притрушуємо сіллю, перцем і збризкуємо рештою олії. Випікаємо піццу 30–35 хв. З них 20 хв при температурі 200°С, а потім температуру знижуємо і доводимо до готовності.

ПІЦЦА З ГРИБАМИ

Для тіста беремо: 200 г борошна, 20 г дріжджів, 60 г олії, 20 г маргарину.

Для начинки беремо: ріпчасту цибулю, часник, 500 г свіжих печериць або інших грибів, чорний мелений перець, 100 г шинки, 100 г тертого сиру.

Розчиняємо дріжджі у теплій воді. До борошна додаємо сіль, олію, змішуємо з дріжджами й замішуємо тісто. Після бродіння тісто розкачуємо і кладемо корж на дно форми. На маргарині обсмажуємо нарізану кубиками ріпчасту цибулю, кружальцями – шампіньйони, часник. Солимо, перчимо – за смаком. На дріжджове тісто кладемо шматочки шинки, смажені гриби з цибулею. Усе посипаємо тертим сиром і випікаємо у духовці за температури 200°С.

ФРУКТОВИЙ ПИРІГ

Для тіста беремо: одну склянку борошна, дрібку солі, одну столову ложку вершкового масла, дві столові ложки свинячого жиру.

Для начинки беремо: 100 г вершкового масла, 0,5 склянки цукру, 1 яйце, 30–50 г подрібнених грецьких або інших горіхів, 0,5 склянки напівготового рису, 0,5 чайної ложечки горіхової есенції, 2 столові ложки суничного або будь-якого іншого джему.

Ріжемо жир та масло на невеликі шматочки і перетираємо їх руками з борошном та сіллю. Суміш має нагадувати хлібні крихти. Потім замішуємо туге тісто на сироватці або воді. Тонко розкачуємо на столі, злегка посипаному борошном. Змащуємо жиром круглу неглибоку млинцеву сковороду. Краї тіста обрізуємо та відкладаємо. Ставимо тісто у гарячу духовку, трохи підігріваємо. На тепле тісто викладаємо масло, змішане з цукром, збитим яйцем, рисом та есенцією. Зверху рівномірно викладаємо джем. З обрізків тіста формуємо стрічки та викладаємо їх у вигляді сітки на пиріг. Тісто добре скріплюється, якщо пальці змочити молоком. Випікають фруктовий пиріг у духовці 30 хв за високої температури до утворення золотистого кольору.

Хочу поділитися кількома загальними порадами щодо випікання пирогів.

Щоб приготувати пиріг, тісто розкачують листом завтовшки 1 см і, накрутивши його на скалку, переносять на лист або сковороду для випікання. Рівняють краї ножем. Кладуть рівним шаром начинку, покривають тістом начинку, защипують краї і акуратно підгинають шов донизу. Потім пиріг ставлять на 15–20 хв для розстоювання. Після цього наколюють виделкою, змащують яйцем і випікають. Для закритого пирога шар тіста, призначений для денця, має бути трохи товщим (1 см), а для верху трохи тоншим (0,7 см.). Якщо використовувати соковиті начинки – яблука, ягоди, варення, сир, то краще випікати відкриті пироги, використовуючи при цьому сіточки із тіста. Вони не лише прикрашають пиріг, а й закріплюють начинку.

Час випікання пирогів і пиріжків коливається від 20 хв до 2 годин. Усе залежить від розміру пирога та виду тіста. Готовність пирога визначають дерев'яною скалочкою. Якщо скалочка зовсім чиста, без тіста, то пиріг готовий.

Щоб пиріг був гарний, мав янтарного кольору поверхню, перед випіканням його треба змастити яєчним жовтком, а щоб виблискував – яйце має бути з білком та молоком. Готові пироги обов'язково слід накривати рушником або скатертиною, тоді верхня скоринка залишиться м'якою та ніжною.

ЩО З МОЄЮ КІЗКОЮ?

Добрий день, дорога редакціє! Ось уже третій рік я передплачую журнал "Дім, сад, город". Він мені дуже подобається. У ньому знаходжу багато корисних порад. Я, наприклад, тримаю кіз і хотіла б знати про їхнє утримання та розведення значно більше того, що знаю з власної практики. І тут, зрозуміло, моя надія на "Дім, сад, город".

На жаль, чомусь у журналі ви мало розповідаєте про кіз. Скажімо, за цей час тільки один раз на його сторінках я прочитала запитання одного дописувача на цю тему. А скільки ж у нас, козівників, проблем з утримання цих так потрібних нам сьогодні невибагливих і корисних тварин?

Наприклад, якщо кізка захворіла і ви звернетеся до ветеринарного спеціаліста, то він може найшвидше сказати, мовляв, заріжте її, а виростите іншу, здорову.

А кіз сьогодні тримають дуже багато людей, тому що не кожний може тримати корову, особливо ж люди літнього віку. Й болючою проблемою для нас сьогодні є і те, що в переважній більшості господарі утримують кіз безпородних. І паруємо їх з власними плідниками чи з сусідськими.

Колись, пам' ятаю, у Полтавській області було господарство з розведення кіз. А чи є воно зараз узагалі – не знаю. На жаль, ми мало знаємо, які ж породи кіз є і які найдоцільніше утримувати в домашніх умовах.

Я ж хочу розповісти і про свій випадок. Можливо, ветеринарні спеціалісти або й читачі журналу порадять, як мені бути. Я залишила молоденьку кізку на плем'я. Уже в шість місяців у неї почало наливатися вим'я і пішло молоко, але чомусь тільки в один бік: одна дійка маленька, а інша – величиною з добрий кулак. Я спробувала здоїти і надоїла склянку молока.

Я стала питати в людей, що ж мені робити. І що ж почула у відповідь?

Мовляв, з такої кози пуття не буде, заріж її, то хоч м'ясо матимеш. Та було до болю шкода різати козу і я почала ходити біля неї: змащувала вим'я глиною, замішаною на оцті – жменю глини, ложка оцту. Так минуло днів п'ять. Здоїла я цю частину вимені, і молока чомусь не стало, зате стала наливатися інша його частина. І що вже я не робила, а молоко надходило все одно.

Так усю осінь через день–два доводилося здоювати вим'я. Просто на пасовищі здоювала на землю. У вересні кізка погуляла. Зрозуміло, я дуже переживала, що може бути з нею після того, як вона вже стала кітною? Але після парування молоко почало зникати і дійка ставала меншою. А за два тижні до окоту, вим'я почало наливатися на дві долі і вже зараз моя Чайка дає мені два літра молока.

І виходить, що з моєю Чайкою ніби все гаразд, а я думаю, чи варто мені тримати таку козу? Тож і звертаюся до вас, шановні читачі-господарі, які тримають кіз, можливо, у когось із вас щось подібне було, то, будь ласка, порадьте, що мені робити в такому разі. Бо сусідка, коли в неї подібне сталося з козою, зарізала її.

А скільки і яких ще буває проблем з догляду та утримання кіз у нашому господарюванні. Ось саме про розв'язання цих проблем і хотілося б прочитати матеріали спеціалістів з утримання кіз, а також і досвідчених КОЗІВНИКІВ, на сторінках нашого журналу.

В.В. Старикова,
Сумська обл.

ВІД РЕДАКЦІЇ. Шановна Валентино Василівно, щиро дякуємо вам за увагу до "ДСГ" та за слушні зауваження. Ваші побажання обов'язково врахуємо у своїй подальшій роботі. І віримо, що на ваш лист надішлють поради й козівники-шанувальники журналу. Ми їх неодмінно надрукуємо. А вам, Валентино Василівно, здоров'я, родинної злагоди та успіхів у господарюванні.

ДУМАЮ, ЦЕ ОСЬ ЯКА ХВОРОБА

У № 10 "ДСГ" за цей рік О. Сусіденко з Дніпропетровщини у своєму листі до редакції розповідала про те, що на вимені її кіз з настанням весни з'являються пухирці величиною з півгорошини. Читачка підозрює, що це якась хвороба кіз. І якщо цих пухирців не змащувати спеціальною маззю, то вони не сходять з вимені усе літо. Потім вони тріскаються і на їхньому місці утворюються виразки.

Авторка свого допису звертається до читачів журналу із запитанням: що це за хвороба і як її лікувати?

Думаю, що це звичайна короста. Як її лікувати? Придбати в аптеці ліки, що мають назву "Бутокс" або подібні до цих. Потім кілька разів змастити цим розчином. І затим змащувати цією емульсією доти, допоки з вимені не зійдуть вавки. Можна мастити і звичайним солідолом.

Звичайно, після певного такого лікування, коли виразки зійдуть, змащування припинити. Хоча потім пухирці можуть знову з'явитися, бо коли вже ця недуга напала на тварину, то позбутися її не так уже й легко.

А ще неодмінно потрібно зробити дезінфекцію приміщення, в якому утримуються кози. Бодай вапном. Бо, як засвідчує практика, тварини також люблять, щоб їхні "помешкання" були чисті.

А перед тим, як розпочинати лікування тварин, безумовно, слід порадитися з ветеринарним лікарем.

З повагою до Вас постійна читачка "ДСГ"

Н.Т. Дигалюк,
Черкащина

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№ 2, лютий, 2005 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка
Є.А. Макарчук
Комерційний директор
Г.А.Донець, тел. 552-90-45
Реклама, оголошення
О.В.Давидко, тел. 552-90-49
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник, тел.552-94-60
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 23.10.98

Підписано до друку 20.01.2005 р.
Загальний тираж 143 117 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на „Дім, сад, город" обов'язкове.

Думки авторів і редакції не завжди збігаються. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень. Листування з читачами лише на сторінках журналу.

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город». Надруковано у Державному видавництві «Преса України».
03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6.
З. 0118502

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Індекс 74142

Редакція журналу "Квіти України" пропонує читачам:

Журнал-календар "Квіти України" на 2005 рік,

де подані адреси ботанічних садів України, **установ, у яких можна придбати чистосортний** садивний матеріал ягідних, плодових та декоративних рослин, кольоровий каталог літератури видавництва "Дім, сад, город".

Цікаві матеріали про хризантеми, лілії, кімнатні рослини – сенполії та цикламени, про виставку ірисів, матеріали з ландшафтного дизайну. Ціна – 8 грн. (з пересилкою).

Добірку журналів **"Квіти України"** за 2004 рік (6 номерів).

Ціна – 35 грн. (без пересилки).

Книжки із серії "Бібліотека квітникаря": "Троянди", "Іриси", "Гладіолуси", "Магнолії", "Клематиси", "Однорічні рослини", "Дворічні рослини", "Водойма в саду", "Ліани в саду", "Сукулентні рослини" (2 книги), "Квітник без шкідників та хвороб", "Лілії", "Старовинні парки Київщини", "Старовинні парки Чернігівщини" – за ціною 2 грн.; "Айстри", "Тюльпани", "Жоржини", "Паркові троянди" – за ціною 2 грн. 50 коп.; "Глоксинії", "Сенполії" – за ціною 3 грн. 50 коп.

НОВИНКА! Для бажаючих детальніше ознайомитися з журналами видавництва "Дім, сад, город" пропонуємо комплект із 10 різних видань. Цей комплект допоможе вам вибрати журнали для передплати. Ціна – 15 грн.

УМОВИ ПЕРЕСИЛКИ: *для оформлення замовлення необхідно повідомити про потрібні вам книги, журнали тощо.*
Висилаємо накладною платою. Витрати за пересилку – залежно від вартості замовлення. Гроші наперед і в конвертах не надсилати.
Чітко напишіть свою повну адресу з індексом, прізвище, ім'я та по батькові.

Замовлення надсилайте за адресою: п/с 208, Київ-2, 02002

ISSN 0235-6368. Дім, сад, город. № 2. 2005. 1–48 с. Ціна договірна